Cumhuriyet
DERGİ
PARASIZ PAZAR EKİ
SAYI 469 19 MART 19

6 ŞANLIURFA, İSOT YA DA KIRMIZI BİBER

Urfalı sevdiğine isot armağan eder, uzaktaki yakınına isot gönderir. Bu kentimizde ağzına biber sürerim diye korkutulan tek bir çocuk yoktur.

8 MELİH CEVDET ANDAY İLE ŞİİR VE AŞK ÜZERİNE

Ataol Behramoğlu *şiirimizin 80 yaşındaki ustası ile Cumhuriyet Dergi için görüştü. Melih Cevdet, "Bir tek aşka inanırım" diyor.*

10 ENTELEKTÜELİN SUÇU VE CEZASI

Yazar ***Pınar Kür****'ün, sinemalarda oynayan Şike (Quiz Show) adlı film üzerine bir denemesi...*

UNUTULMAYA DİRENEN KADIN: SUAT DERVİŞ

O biraz Fosforlu Cevriye'ydi. Onun kadar yalnız ve hüzünlü. Kalemiydi gücünü yansıtan. O bir gazeteciydi...

BERAT GÜNÇIKAN

'Efendim' diye başlıyordu dört eylül bin dokuz yüz altmış sekiz tarihli mektup, daha doğrusu pusula. Bir film şirketi sahibine yazılmıştı, Fosforlu Cevriye senaryosundan kalan alacak, yüz elli lira isteniyordu. "Bu kadar küçük bir para için sizi hiçbir zaman rahatsız etmek istemezdim" deniliyordu "Fakat yirmi gün evvel kocamı kaybettim. Bu kadar gülünç bir paraya ihtiyacım var". Pusulayı getirene bu paranın tamamı ya da bir kısmı verilmeli, geri kalanın ne zaman ödeneceği ***Devamı 2. sayfada***

"Ne kadar çok yıldız var. Biliyor musunuz? Her yıldız içimizden birini anlatırmış." En çok tanınan romanı "Fosforlu Cevriye"de böyle yazmıştı **Suat Derviş.** Gazeteciydi, yazardı, aristokrattı, sosyalistti, sevdalıydı, toplumcuydu, devrimciydi... Anneliğin eşiğinden döndürülmüştü. Yok sayıldı, unutturulmak istendi. Tarihin ondan dileyeceği bir özür var şimdi, üstelik daha da geç kalmadan...

Hem komünist hem aristokrat bir 'yıldız'

Suat Derviş için gazetecilik başka hayatları, başka insanları tanımanın bir yoluydu....

☛ 1. sayfadan devam

bildirilmeliydi. "Şimdi içinde bulunduğum perişanlığım geçer geçmez" diye eklenmişti, "Yeniden beraber iş yapma imkânlarını aramak için sizi göreceğim."

Hangi film şirketine gönderilmiş, yazılırken neler hissedilmiş bilinmiyordu ama, Suat Derviş'e aitti bu pusula. Altında, onun imzası vardı. İstenilen para verildi mi ya da ne kadarı iletildi? Bu da bilinmiyordu. Ama, bir köşkte doğup, mürebbiyelerle büyüyen, Berlin Konservatuarı'nda müzik eğitimi alan, birkaç dil bilen, aristokrat kültürünü ileri yaşlarında savunduğu sosyalizmin yaşama biçiminde dahi koruyan, başına buyruk, bir o kadar da gururlu Suat Derviş için hiç de kolay olmamalıydı bu satırları yazmak. Üstelik de yaşamının son yıllarında...

Babıâli'ye emeğin karşılığını öğreten oydu. Parasını almadan hiçbir gazeteye, dergiye yazmayacaktı. Fransızcaya çevrilen ilk Türk romanı ona, Suat Derviş'e aitti. Yaşama biçimi ve yaptıklarıyla döneminin ilerici, başarılı, renkli kadınlarından biriydi. Saracoğlu hükümeti, yabancı bir konuk geldi mi, onu çağırırdı teşrifat için. Yabancılar, Türk kadınlarının nasıl olduğunu onunla öğrenmeliydi. Bir yıldızdı kısacası. Ta ki, Türkiye Komünist Partisi Genel Sekreteri Reşat Fuat Baraner'le evleninceye kadar. Bir de aynı düşünceleri paylaşıp bunu dile getirmişti ki, siyasi iktidarın işte buna tahammülü yoktu. Bundan sonra tutuklamalarla, sürgünlerle, cezaevleriyle tanışacaktı. Yoksulluk ve işsizlikle de.

Onu aydınlıktan gölgeye taşıyan sadece siyasi iktidar da olmayacaktı. Hem mücadelesine katıldığı işçi sınıfı hem de mücadelenin teorisyenleri, kabullenmeyecekti Suat Derviş'i. İşçiler için bir küçük burjuvaydı, teorisyenler içinse bir koket. Sonunda başaracaklardı da. Kimseler bilmeyecekti ismini, romanlarını ve çevirilerini. Feriköy Mezarlığı'nda, kırk birinci adada, bir çeyrek metrekarelik taşa sığdırılacaktı ona ait her şey, "Suat Derviş. Doğum 1905- Ölüm 1972."

***

On ağustosu, onbir ağustosa bağlayan geceydi. Küçük Çamlıca'da, eski bir Bizans manastırı üzerine inşa edilmiş köşkün üst katındaki odalardan birinde, genç bir adam odaya doluşmuş kadınlara emirler yağdırıyordu, "Suyu ısıtın", "Bezleri hazırlayın". Sancısını kesik çığlıklarla hafifletmeye çalışan kadın, adamın telaşlı hareketlerini izliyor, "Keşke bu kadar heyecanlanmasa" diye düşünüyordu. Doğum başlamıştı. Sultan Abdülaziz'in mabeyincilerinden Kamil Bey'le, yine bir saraylı olan Perensaz Hanım'ın kızı Hesna, sakindi. Hamiyet'in doğumundan biliyordu ki, herşey yolunda gidecek. Üstelik, bütün heyecanına karşılık kocası yaptıracaktı doğumu.

İsmail Derviş Bey, Tıp Fakültesi'nde jinekoloji profesörüydü. O da bir paşazade, kimyager Müşir Derviş Paşa'nın oğluydu. Annesi ise Prenses Zeynep'in cariyelerinden, baş balerin Şevkidil Hanım'dı. Zeynep Hanım'ın verdiği bir ziyafette Şevkidil Hanım'ı dansederken görmüştü Derviş Paşa. Zeynep Hanım'ın kocasından, bu cariyenin kendisine verilmesini rica etmişti. Nikahlı karısından ve iki odalığından on dört çocuğu vardı ama, şimdi Şevkidil Hanım'a vurulmuştu. Önce azat etmiş sonra da nikahlanmıştı kendisine armağan edilen Şevkidil Hanım'la. Dört çocuk da o doğurmuştu Derviş Paşa'ya. İsmail Derviş Bey, dördüncüsüydü ve Şevkidil Hanım, onu doğurduktan sonra kan kaybından ölmüştü. Belki de bu yüzden çocuğu kucağına alıp Hesna Hanım'ın, dingin yüzüne bakıncaya kadar telaşını yitirmedi İsmail Derviş Bey.

Hayatın başladığı yerde...

Bu çocuk da kızdı. Hesna Hanım'la evlendiklerinin hemen ertesinde de bir kız çocuğunu, Nesrin'i evlat edinmişlerdi. Nesrin, daha sonraları, on yedisine geldiğinde ünlü bir pilota âşık olacaktı. Sevgilisinin evli olduğunu öğrenince bir genç kız romantizmi içinde, ölümü yeğleyecek, intihar edecekti. Yeni doğanın ismi, çok önceden kararlaştırılmıştı. Üç kez henüz kanı kurumamış kulağına fısıldandı, "Saadet, Saadet, Saadet".

Mutlu bir çocuk olacaktı o. Kendisine saray terbiyesi gereği "Cicianne" dedirten Perensaz Hanım, "Cicibaba" Kamil Bey, ablası Hamiyet, mürebbiyesi Matmazel Ner, annesi, babası, Saadet'i, kanatları altında tutacaklardı hep. O korkmayacak, incinmeyecekti.

Üç yaşına geldiğinde, sokaklardan odasına sızan, "Yaşasın hürriyet" çığlıklarını duyacaktı Saadet. Kalabalık, evlerinin önünde birikip, "Doktor, doktor gel, konuş..." diye babasını çağıracaktı. Sonra aralarında annesinin de bulunduğu bir çatana dolusu kadın yerleşecekti anılarına. Çatana, bir sarayın iskelesine demirleyecekti. Kadınlar, Sultan Abdülhamit'in kızlarından Zekiye Sultan'dan para isteyeceklerdi. Namık Kemal'in, "Vatan yahut Silistre" piyesinin sahnelenmesinde kullanılacaktı o para. Bu kadınlar kim miydi? İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde salt bu piyes

sahnelensin diye kurulan kadınlar komitesinin üyeleri.

'Paşa Saadet'in öyküsü...

Bir sabah, annesinin odasına çağırıp, bir bebek gösterdiler Saadet'e. "Kardeşin" dediler, "İsmi Feridun. Artık, sen de abla oldun." Abla olmak? Birden büyüyüvermişti işte. Sevinçle bahçeye koştu. O, kendisini gördüğünde, her zaman ayağa kalkan, "Paşam" diye tekmil ve selam veren Kadir Çavuş, ayak ayak üstüne atmış, bir iskemlede oturuyordu. Onu görmesine rağmen, yerinden kımıldamamış, selam da vermemişti. Kızdı Saadet. "Asker" dedi, "kalk, paşana selam ver". Omuzlarını silkti Kadir Çavuş. "Sahici paşa bugün doğdu" diye söylendi, "Burada, artık kız paşalar kalmadı". Saadet'in kızgınlığı bir öfke krizine dönüştü. Yerden bir taş alıp fırlattı Kadir Çavuş'a. Tekmeledi, ağladı, küstü. Çavuşun bütün gönül alma çabaları boşa gitti. Barışmadı. Yıl, bin dokuz yüz dokuzdu.

Uyandığında, kim olduğunu bilmediği bir kadının kolunun altındaydı Saadet. Gözleri, sürekli yer değiştiren onlarca muma alışmaya başlamıştı ki, dayısı Veysi Bey'in sesini duydu, "Hepiniz bu odaya giriniz. Yerlere yüzüstü yatınız, başlarınızı kaldırmayınız. Çocuklar kıpırdamasın". Saadet de yere yatırılmıştı, birisi, kıpırdamasın diye başını yere bastırıyordu. Bir ses duydu, "Saadet, korkma, ben buradayım". Bir el, elini tuttu, ablası Hamiyet'ti bu. Önce bir cam kırıldı, arkasından diğerleri. Taşlar, odanın tahta döşemesine düştükçe yineliyordu Hamiyet, "Korkma, buradayım". Sonra silah sesleri duyuldu. Kadınların duaları doldurdu odayı. Ne kadar sürmüştü bu silah sesleri? Anımsamayacaktı Saadet. Çok sonraları öğrenecekti, o gece, Türk tarihine "31 Mart Vakası" diye geçecek olan gerici ayaklanması yaşanmıştı.

Bütün bunlara karşın mutlu bir çocuktu. Hesna Hanım'la İsmail Derviş Bey'in ilişkilerinin sıcaklığıydı bu mutluluğu veren. İsmail Bey, "Annenizin üstünde ve ondan kıymetli, bu dünyada hiçbir şey yoktur" derdi. Öyleydi de. Hesna Hanım bir yandaydı, dünya bir yanda. Kavga ettiklerini hiç duymamışlardı. İyi ata binen, iyi kürek çeken ve yüzen bir kadındı Hesna Hanım. Hamiyet ve Saadet'i de yanına alıp, kardeşi Şekip Bey'in yalısından, balık tutmak için denize açılırdı. Ağladığı görülmüş şey değildi. Belki de Kafkas soyunun etkisiydi, sıkıntı ve felaket karşısında zaaf göstermezdi. Kızlarına da bunu öğretecekti. Biraz alaturka, biraz da alafranga piyano çalardı Hesna Hanım. Evlenmeden önce hikâyeler de yazardı. Bir yazısını okuyan Cenab Şahabettin beğenmiş ve Servet-i Fünun'da bastırabileceğini söylemişti. Evlenmek üzereydi Hesna Hanım, bu yüzden bu teklifin üzerinde bile durmayacaktı.

Bütün bu yaşadıklarını, yıllar sonra, bin dokuz yüz altmış dokuz yılında kaleme alacaktı Saadet. Ama, bütün yazılarında olduğu gibi, Suat Derviş imzasıyla yayımlayacaktı. Daha sonraki yılların anılarını yazmaya ise ya zaman bulamamıştı ya da yazmaktan vazgeçmişti. Anıları, bin dokuz yüz seksen altı yılında Rasih Nuri İleri'nin önsözüyle "Gerçekler Postası"nda yayımlandı. "Çocukluğum, mes-

Fotoğraf: RASİH NURİ İLERİ KOLEKSİYONU'NDAN

Hamiyet ve Suat Derviş'in birlikteliği aile albümünden çıkıp bütün bir ömre yayılacaktı...

Bir akşamüstü, ablası Hamiyet'le birlikte Talimhane'de yürüyüşe çıktılar. Birkaç erkek peşlerine takıldı. "İşte komünistler bunlar" diyorlardı. Bir süre sonra üzerlerine saldırdılar. İki kardeş, tecavüzden, terbiye edilmiş sesleriyle kurtuldular.

lek hayatım ve çektiklerim" diye başlık atmıştı. Girişe de, "Anılarımı, daha doğrusu birçoğu müşterek olan anılarımızı, onları yazmamı çok istemiş olan, ama, artık hiçbir zaman okuyamayacak dostum, kardeşim, arkadaşım, Hamiyet ablacığıma armağan ediyorum" diye yazmıştı. Sonraki yaşamı ise sadece dostlarının ya da yaşamının belli sürelerine tanıklık edenlerin; Mihri Belli, Rasih Nuri İleri, Zihni Anadol, Kutber-Turgut Akalın, Hale-Mustafa Lütfü Kıyıcı'nın anılarında yer bulabilecekti. Onlar da birlikte yaşadıkları, gördükleri ve onun anlattıklarıyla ortaya çıkaracaklardı Suat Derviş portresini...

Nâzım Hikmet'in keşfi...

Belki de annesinden geçmişti, çocukluğunda başladı Suat Derviş'te yazma tutkusu. Ama, gizliyor, kimselere göstermiyordu yazdıklarını. Bir gün nasılsa masanın üzerinde unuttu, yazdığı mensur (düzyazı) şiiri. Nâzım Hikmet, hemen hemen her gün görüştükleri komşuları ve arkadaşıydı. Hamiyet'in okuduğu Fransızca şiirleri dinlemeyi seviyordu. Ortaçağdan kalma, pek alışık olunmayan şiirlerdi bunlar. Yırtıkpırtık, paçavralar içindeki insanları anlatıyordu. "Hadi" diyordu Hamiyet'e, "şu Legouve'yi oku".

Nâzım Hikmet o gün de Dervişler'e uğradı. Şiiri gördü. Suat'dan gizli bastırmak için Hesna Hanım'dan izin istedi. O da verdi. Yusuf Ziya Ortaç, o sıralar Alemdar gazetesinin sanat sayfasını yönetiyordu. Nâzım Hikmet'in kendisine getirdiği şiiri beğenip yayımladı. Eline tutuşturulan gazetede kendi yazdığı, "Hezeyan" başlıklı şiiri görünce utandı Suat. Sevincini çocukça kaprislerin, ağlamaların arkasına gizledi. Üstelik, darıldı da Nâzım Hikmet'e, kendisine böyle bir sürpriz yaptığı için. Bu ilk yazısı yayımlandığında onüç-ondört yaşlarındaydı. Yıllar sonra ise, yaşamının son üç yılını birlikte geçirdiği Hale ve Mustafa Lütfü Kıyıcı çiftine, Nâzım Hikmet'in kendisi için şiirler yazdığını söyleyecekti. Üstelik, "Nâzım Hikmet'in" diyecekti, "isteyip de elde edemediği tek kadın bendim".

İsmail Derviş Bey, özel eğitim aldırdı kızları Hamiyet ve Saadet'e. İkisinin de sesi güzeldi ve müziğe eğilimliydiler. Bu yüzden eğitimleri müzik üzerine sürdürülmeliydi. Almanya'ya gittiler hep birlikte. Hamiyet ve Saadet, Berlin Konservatuarı'nın şan bölümüne girdiler. İkisinin de sonraki yaşamlarını müzik belirlemeyecekti ama şan dersleri sayesinde kurtulacaklardı bir saldırıdan. Bin dokuz yüz kırklı yılların ortaları olmalıydı. Kocası Reşat Fuat Baraner tutuklanmıştı ve siyasi iktidarın baskısı vardı Suat Derviş'in üzerinde. Yine siyasi iktidarın telkinleriyle halktan da ona tepki gösterenler çıkıyordu. Yolda yürürken ya yüzüne tükürüyor ya da

DERGİ'DEN

Merhaba,
Pınar Kür ve Ataol Behramoğlu bu hafta yazılarıyla dergimize konuk oldular. Melih Cevdet Anday 81. yaşının ilk gününü bize ayırdı. Ataol Behramoğlu şiirimizin ustası ile rakılı bir şiir sohbeti yaptı sizler için. Pınar Kür de "Şike" filmi üzerine anılarında yaptığı yolculuğu günümüz gerçeklerine katarak keyifle okuyacağınız bir deneme yazdı. Kapağımızda ise artık aramızda olmayan önemli bir kadın var, Suat Derviş. Kullandığımız resim, ressam Faruk Morel'in imzasını taşıyor. Orijinali Rasih Nuri İleri'de bulunan bu resmin altında, ressamından kurşunkalemle bir ithaf var: "Suat Derviş Hanımefendi'ye..." Berat Günçıkan'ın yazısı bu üç kelimelik hitabın kısa romanı gibi oldu. 1905 doğumlu Suat Derviş'in yaşamı Türkiye'nin en çok düşünen insanlarıyla birlikte geçmiş. Hayatını kalemiyle kazanan Suat Derviş'in en büyük hayallerinden biri Fosforlu Cevriye'nin tiyatrosunun yapılması idi. Birkaç kez film ve TV dizisi olan Fosforlu'yu umarız bu yazının ardından tiyatrocularımız yeniden hatırlar.
Türkiye, en acı haftalarından birini geride bıraktı. Size hafta sonunda değişik bir soluk aldırmaya çalıştık. Gelecek hafta yeni bir dergide buluşmak üzere...
İpek Çalışlar

CUMHURİYET DERGİ İMTİYAZ SAHİBİ: **BERİN NADİ** ■ BASAN VE YAYAN: **YENİ GÜN HABER AJANSI BASIN VE YAYINCILIKA.Ş.** ■ GENEL YAYIN YÖNETMENİ: **ORHAN ERİNÇ** ■ GENEL YAYIN KOORDİNATÖRÜ: **HİKMET ÇETİNKAYA** ■ YAZI İŞLERİ MÜDÜRLERİ: **DİNÇ TAYANÇ** (SORUMLU), **İBRAHİM YILDIZ** ■ YAYIN YÖNETMENİ: **İPEK ÇALIŞLAR** ■ GÖRSEL YÖNETMEN: **AYNUR ÇOLAK** ■ REKLAM: **REHA IŞITMAN**

KAPAK RESMİ: **FARUK MOREL** (1941)

tarih ve toplum

fest FEST TRAVEL

KÜLTÜR GEZİLERİ
LÜTFEN BROŞÜR İSTEYİNİZ.

YÜRÜYÜŞLER
8 NİSAN CUMARTESİ
KARPUZ DERESİ
15 NİSAN CUMARTESİ:
ANASTASYUS SURLARI

FEST SEYAHAT ACENTESİ (0 212) 258 25 73 . 258 25 89

Klaus'un peşinde

Reşat Fuat Baraner hâlâ cezaevindeydi. Bu kez gönderildikleri cezaevi Adana'daydı. Sevk haberi dış basında da yer almıştı. Birkaç ay sonra Almanya'dan bir mektup geldi Baraner'e. Gönderen oğlu Klaus'du, kendisinin seslenişiyle "Kılavuz". Mektubu sevinç içinde koğuş arkadaşlarına gösterdi. Turgut Akalın'ın da aralarında bulunduğu bir grup arkadaşına, Greta'nın ve oğlunun öyküsünü anlattı...

Sovyetler Birliği'nde kaldığı bin dokuz yüz otuzlu yılların ortalarına doğru tanımıştı Alman Greta'yı. O da komünizme inanıyordu ve bilgisini, örgütlenme yöntemlerini geliştirmek için bu ülkeye gelmişti. Aynı okulda, Lenin Enstitüsü'ndeydiler. Aşıktılar birbirlerine. Bir de çocukları oldu. İkinci Dünya Savaşı başlamak üzereydi. Komintern, bir karar aldı. Bütün öğrenciler kendi ülkelerine dönecek, faşizme karşı halkı örgütlenmeyi üstlenecekti. Baraner, İstanbul'a döndü, Greta ise bir yaşına henüz girmiş Klaus'la birlikte Almanya'ya gitti. Bir süre sonra Greta'nın Naziler tarafından öldürüldüğünü öğrendi. Klaus'tan ise o güne kadar bir haber alamamıştı...

Suat Derviş'e yazdı olanları, Klaus'un Almanya'daki adresini de verdi. Derviş, Almanya'ya gidip, görüştü Klaus'la. Ona babasının bir fotoğrafını verdi, onun fotoğraflarını çekip Baraner'e gönderdi. Mektuplarla da olsa, Baraner ölünceye kadar sürdü babaoğulun ilişkisi. ◀

Önünde Atatürk portresi, yanında Cengiz Tuncer. Suat Derviş yazarak yakalayacak hayatı...

küfür ediyorlardı. Bir akşamüstü ablası Hamiyet'le birlikte yürüyüşe çıktılar Talimhane'de. Birkaç erkek peşlerine takıldı, "İşte, komünistler bunlar" diyorlardı. Bir süre sonra üzerlerine saldırdılar. Tecavüz etmekti amaçları. İki kardeş, terbiye edilmiş sesleriyle çığlık çığlığa bağırdılar. Saldırganlar da kaçmak zorunda kaldı.

Berlin'de Edebiyat Fakültesi'ne de devam etti Suat Derviş. Bir yandan da yazıyordu. Kara Kitap (1920), Ne Bir Ses Ne Bir Nefes (1923), Ahmet Ferdi (1923), Hiç Biri (1923), Behire'nin Talipleri (1923). Sennur Sezer'in, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan "Suat Derviş Yaşadı mı?" başlıklı yazısına göre Refik Ahmet Sevengil için bu romanlar, Türk edebiyatına karanlık ve karışık dehlizlerden geçerek gelmişlerdi. Üstelik, bir korku taşıyorlardı beraberlerinde ve Derviş'te de yeni olan buydu. Türk edebiyatının bir eksiği tamamlanıyordu. Yazılarını beğenip, gazetecilikte zaman harcamasına üzülen Vasfi Mahir Kocatürk ise, "Üslupta Halide Edip'ten daha objektif ve daha modern olan bu hikâyeci, derinlik bakımından da pek aşağı kalmıyor" diyordu, "Küçük hikâyede çok muvaffak oluyor. Fakat bu güzel eserlerin sahibi Amerikan usulü gazetecilikten hoşlanıyor galiba".

Hikâyeleri Almanca'ya da çevriliyordu Suat Derviş'in. Bir hikâyesi de bin dokuz yüz yirmi sekiz yılında Ukrayna'da bir dergide, Rusça yayımlanmıştı. Bin dokuz yüz otuz otuz üç yıllarında Berlin Ullstein kuruluşunda çalıştı. Bu kuruluşun bir günlük gazetesinde, "Sultanın Karısı" romanı tefrika edildi. Beğenildi bu roman, çeşitli dillere çevrildi. Bu arada çeşitli günlük gazetelerde ve dergilerde de yazıyordu.

Derviş, Babıâli'de...

Türkiye'ye döndüğünde yıl bin dokuz yüz otuz ikiydi. İsmail Derviş Bey ölmüştü ve artık hayatını kazanmak zorundaydı. Gazeteciliğe başladı. İkdam gazetesine kadın sayfaları hazırladı. Gazetecilik, Türkiye'nin gerçekleriyle karşılaşmasını sağlıyordu. Başka hayatları tanıyordu, aristokrasiden başka sınıfları ve onların yaşamlarını... Profesyonelliği Babıâli'ye o taşımıştı. Para almaksızın hiçbir yayın organına yazı vermiyor, çeviri yapmıyordu.

> Profesyonelliği Babıâli'ye o taşımıştı. Para almaksızın hiçbir yayın organına yazı vermiyor, çeviri yapmıyordu. Gazetecilikti Suat Derviş'i gerçeklerle karşılaştıran...

Reşat Fuat Baraner'le evlendiği bin dokuz yüz kırk bir yılına kadar kimilerine göre iki, kimilerine göre de üç, yine evlilikle sonuçlanan, ilişki yaşamıştı. İlk kocası Selami İzzet Sedes, ikincisi ise Nizamettin Nazif Tepedenlioğlu'ydu. Tepeli Ali Paşa'nın torunuydu Nazif Bey ve kendisiyle aynı sınıftandı. Bu iki ilişkinasıl başlamıştı, neden kısa sürmüştü, kimse bilmiyordu. Mustafa Lütfü Kıyıcı'ya bir üçüncü kişiden, onunla da evlendiğinden söz etmişti. Ankaralı bir kabadayıydı bu. Onunla olan ilişkisini anlatan sözcüklerinde hep bir övgü vardı ama, o da uzun sürmemişti işte.

Reşat Fuat Baraner'le tanışması ise büyük olasılık Neriman Hikmet'in imtiyaz sahibi olduğu, bin dokuz yüz kırk ve kırk bir yılları arasında yirmi altı sayı yayımlanan "Yeni Edebiyat Dergisi"ndeki çalışması sırasındaydı. Derginin kapak yazısı Abidin Dino'nundu. İçindeki yazılar ise Ali Rıza Çelik takma adıyla Reşat Fuat Baraner'e, Suat Derviş'e, Zeki Baştımar'a, Naci Sadullah'a, Hüseyin Avni'ye, Hasan İzzettin Dinamo'ya, Sabahattin Ali'ye ve diğer yazarlara aitti. Kısa zaman sonra dergi, resmi sayılmasa da fiili olarak Suat Derviş'in yönetimine geçti. Sık sık sıkıyönetim mahkemesine çağrılıyordu yazılardan dolayı. Ya beraat ediyordu ya da zamanaşımına uğruyordu hakkında açılan davalar.

Üç numara kesik saçları, esmer yüzü, geniş elmacık kemikleri, biçimli burnu, geniş alnı ve kor gibi yanan gözleriyle dikkat çekici bir erkekti Baraner. Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım'ın kardeşinin torunuydu. Evlendiler. Ama, bu evlilik önceleri gizlendi. Küllük Kahvesi'nde, Zihni Anadol'un da katıldığı buluşmalardan birinde, "Ne zaman evleneceksin, bu bekârlık daha çok mu sürecek?" diye sorulmuştu. Derviş de o çok bilinen şen şakrak sesiyle önce bir kahkaha atmış, sonra da "Ben bir askerle evliyim, hem de rütbesiz bir generalle" demişti.

Suat Derviş, başka gazetelerle birlikte Vatan'da da yazıyordu. Vatan'da bir dizi yazı yayımlanıyordu Amerika'yı anlatan. Amerika'nın işsizler, yoksullar ülkesi olduğunu, on-on iki yaşındaki kızların fuhuşa sürüklendiğini söylüyordu yazarı. Merak etti Suat Derviş, "Mihri Belli'nin Devr-i Alemi" diye yayımlanan yazının yazarıyla, Belli'yle tanışmak istedi. Belli ise onu yıllar öncesinden tanıyordu. Mütareke yıllarıydı ve Belli altı yaşındaydı. Annesiyle birlikte Kuşdili çayırına gitmişlerdi. Annesi, kalabalık içinde genç bir kızı göstermiş, "Bak" demişti, "O, muharrir Suat Derviş Hanım".

Belli, Baraner ve Derviş...

Yıllar sonra o muharrir karşısına çıkınca şaşırdı Mihri Belli. Reşat Fuat Baraner'le tanışması da o muharrir sayesinde oldu. Savaş yıllarıydı ve iktidarda da tek parti, Cumhuriyet Halk Partisi, yani Milli Şef vardı. Tek muhalefet, Türkiye Komünist Partisi ise yeraltındaydı. İktidar, zaferden zafere koşan Almanlardan yana bir tutum içindeydi, Belli'nin anlatımıyla, "Alman atına" oynanıyor, "Bir demokrasi şımarıklığı, çapsızlığı" yaşanıyordu. İçerde görülen ise büyük bir sıkıntı ve açlıktı. O güne kadar illegal yayın çıkaran, fabrika kapılarına bildiriler asan TKP, hem savaşın gerçek yüzünü göstermek hem de varlığını daha geniş kesimlere duyurmak için yerüstüne ulaşmanın yollarını aramaya başladı. Bu, olsa olsa legal bir yayın olabilirdi.

Bu amaçla bir de komite kuruldu. Mihri Belli, Suat Derviş ve Dr. M. Hulusi Dosdoğru da bu komitenin içindeydi. İlk yayın, ilerici, Kemalist bir yaklaşımla kaleme alınmıştı. "En Büyük Tehlike" başlığını taşıyordu ve Türkiye için en büyük tehlikenin faşizm olduğunu, Kemalist anlayışın hem İtalyan hem de Alman faşizmiyle bağdaşamayacağını vurguluyordu. Yazan ise, Reşat Fuat Baraner'di. İkinci yayın, Kurtuluş Savaşı'ndan o güne ilişkilerin anlatıldığı, "Niçin Sovyetler Birliği'nin Dostuyum?"du. Kolektif bir çalışmaydı ama yazarı Suat Derviş'ti. Nasıl başlayacağını bilemiyordu. Mihri Belli de o sıra Baraner'e, bin dokuz yüz otuz altıda, Amerika'ya giderken Paris'te, Atlantik Oteli'nde yaşadığı bir olayı anlatıyordu. Otelin restoranında yemek yerken, genç uzun boylu bir adam gelmişti masalarına. Belli, "Kimsiniz siz" diye sormuştu. "Ben Sovyetler Birliği diplomatı-

Fosforlu Cevriye'deki kadın

Bütün isteği Fosforlu Cevriye'yi tiyatroda sahnelenirken görmekti. Cevriye'yi de en iyi Gülriz Sururi canlandırabilirdi. Bu önemliydi onun için. Bedia İleri'ye birgün, "Cevriye biraz benim" demişti, "Avrupa'daki yalnızlık hallerime benziyor". Bir başkasına ise Baraner'i cezaevinde ziyarete gittiğinde elinde karanfil ve tütün kesesi olan bir kadın gördüğünü anlatmıştı. İsmini de tam söyleyemiyordu ama aradığı Baraner'di. Sokaklardan geldiği belliydi kadının ama, güzeldi.

Fosforlu Cevriye'de de, polisten kaçan bir adamla, ona sığınan, âşık olan bir sokak kadınının öyküsü anlatılıyordu. Engin Cezzar ve Gülriz Sururi'yle anlaştı. Romanı senaryolaştırıyordu ki hastalandı. Hem kalbi hem de yüksek tansiyonu soluk aldırmıyordu artık. Babasından kendisine kalan hakla, Kasımpaşa Deniz Hastanesi'nde tedavi altına alındı. Çıktığında, son gücünü de harcayarak tamamladı senaryoyu. Ama, sahnelenişini göremedi. ◀

yım" demişti adam, "Türk olduğunuzu öğrendiğim için geldim masanıza. Bizim için diğer ülkeler bir yanadır, Türkiye bir yana. Bir başka gözle bakarız Türkiye'ye". Konuşmaya kulak misafiri olan Suat Derviş, "İşte bununla başlayacağım yazıya" diye atıldı "Ama, diplomatı kadın yapmalıyım. Yoksa, bana asılıyorsanırlar".

TKP'nin legal yayınları bu iki yazıyla sınırlı kaldı. Bin dokuz yüz kırk dört yılında geniş çaplı bir harekât yapıldı komünistlere karşı. Hükümet, birtek komünisti bile dışarda, sokakta, halkın arasında bırakmamaya kararlıydı. Tutuklandılar. Duruşmada, üzerinde bol bir asker kaputuyla kendilerine yöneltilen iddiaları yanıtladı Reşat Fuat Baraner:

"Biz milletimizin harbe girmesini istemedik. Saracoğlu hükümeti sağcı olduğundan sahadan çekilsin dedik, halen de istiyoruz... Toplumsal düzeni devirme konusuna gelince; Türkiye'de toplumsal düzen burjuva bireysel düzendir. Biz Türkiye'de hakiki demokrasi düzenini istiyoruz. Meclis'in, hükümetin yeniden kurulmasını istemek, toplumsal düzeni bozmak demek değildir. Demokrasiyi kökleştirmek demektir..."

Baraner, mahkeme heyetine kırk yedi sayfalık savunmasını okuduktan sonra yerine, Suat Derviş'in yanına oturdu. Suat Derviş de tutuklananlar arasındaydı. Sorguda, sekiz aylık bebeğini düşürmüştü ve hâlâ onun hüznü vardı üzerinde. Yüz kırk ikinci maddeden sekiz ay ahmkûm oldu. Suçu, Zeki Baştımar'ı kocasının kaldığı eve götürmekti. Rasih Nuri İleri, Derviş'e yöneltilen suçlamaların asılsız olduğunu söylüyordu. Baştımar'ı, Baraner'in evine götüren kardeşi Ruhi Derviş'ti.

Zihni Anadol, "Truva Atında İlk Akşam" isimli kitabında bu tutukluluk günlerinin anılarına şöyle değiniyordu:

"Çok şık giyinirdi. Zarif kostümü, geniş kenarlı süslü hasır şapkasıyla tüm gözleri hayranlıkla üstüne çekerdi. O zamanın sayılı yazarlarındandı Gazete patronları onun fikirlerini, toplumcu olduğunu bilmelerine karşı romanlarını tefrika etmek ve röportajlarını yayınlamak için sıraya girerdi... Şimdi Ankara Soğukkuyu hapishanesinin küçücük işkence hücresinin yarı açık kapısından gülerek bana bakan arkadaşlarımızdan yazar Suat Derviş Hanım işte buydu. Örgüsüne eğilmiş, başını kaçamak kaldırarak bana bakıyor: 'Ne var, ne yok? Yeni bir şeyler var mı?' sorularını yöneltiyordu."

TKP'nin Ankara Teşkilatı kapsamında yargılanan Suat Derviş, mahkeme tutanaklarında yazıları kadar evliliğiyle de suçlanmıştı. Tutanaklarda, "Komünist propagandası yaptığından ötürü hakkında takibat açılmış olan tanınmış ve iki defa mahkûm olmuş bir komünist adamla fikren anlaşarak evlenmiş bulunan bir yazı yazanın, herhangi eli kalem tutanla mukayese edilemeyeceği mahkemece kabul edilmektedir" deniliyordu.

Reşat Fuat Baraner kalp krizi geçirdiğinde Suat Derviş yanındaydı...

Ve kapılar kapanıyor...

Salıverildiğinde dışarda onu bekleyen işler vardı. 1946 yılında Cemiyetler Kanunu değiştirilmiş, sınıf esası üzerine de parti kurulmasına izin verilmişti. Dr. Şefik Hüsnü başkanlığındaki Türkiye Sosyalist İşçi Köylü Partisi işte bu izin üzerine kuruldu. Bu yeni partinin tüzüğünü cezaevindeki komünistlere ulaştıran da Suat Derviş'ti.

Ellili yıllara gelindiğinde iktidarda olan artık Demokrat Parti'ydi. Bütün iktidarlar gibi onların da tahammülü yoktu komünistlere. Bin dokuz yüz elli bir yılında Demokrat Parti, büyük bir komünist tevkifatı başlattı. Suat Derviş yine gözaltına alındı. Bu kez daha da kısa sürdü tutukluluğu ama, Baraner, davanın baş sanığıydı.

Tüm bu olup bitenlere karşın toplum suskundu, Babıâli de. Üstelik artık Suat Derviş'e iş de vermiyorlardı. Ne bir dergi basıyordu yazılarını ne de bir gazete. Çevirileri bile geri gönderiliyordu. Takma isimlerle yazmaya başladı. Sadece kişisel ve mesleki dürüstlükleri yüzünden gerçek ismiyle yazılarını yayımlayanlar da vardı, örneğin çocukluk arkadaşı Ethem İzzet Benice. Ama, o kadar azdılar ki... Radyo skeçleri, sahne piyesleri yazıyordu ama bunları da kendi imzasıyla oynatamıyordu. Yıllar sonra, kendisiyle bir röportaj yapan Zihni Anadol'a "Bazı dostlarım benden bu piyesleri satın aldılar. Radyoda kendi imzalarıyla oynadılar. Piyes yazarları arasında ilk piyesini yazmış olduğum bile vardır zannediyorum. Kendisi bilir" diyecekti, "Çocuklara yazdığım dev masallarında imzamın bulunmasını engelleyenler ekmek paramı kazanmamı ve ismimi en verimli çağımda memleketimdeki okuyucularıma duyurmama mani olanlar, şimdi benim binbir takma ismimin peşine düşsünler".

Çocuklar... Sorguda çocuğunu düşüreceğini, bir daha anne olamayacağını bilmiyor.

Bütün bu tutumun altında Derviş'in devrimci, toplumcu ve sosyal adaletten yana olması vardı. Bu uğurda polis tatbikatına uğrayan, karakollarda sürünen altı yüz erkek arasında tek kadın yazardı. Üstelik, Ankara Caddesi'nde bir binada çalışmalarına başlayan Basın Sendikası'nı kuran beş gazeteciden biri ve başkanıydı. Bu koşullara bin dokuz yüz elli üç yılına kadar dayanabildi. Dava sürüyordu, sonunda yeniden tutuklanması olasılığı da vardı. Paris'e, kız kardeşi Hamiyet'in yanına gitti. Önce bir Almanla, bir binbaşıyla evlenmişti Hamiyet. Kısa sürmüştü bu ilişki. İkinci evliliğini, Danimarkalı bir iş adamıyla yapmıştı. Kızkardeşini, hiç tereddütsüz koruması altına aldı.

Sürgündeki gözyaşları...

Yazmayı sürdürdü Suat Derviş. Hamiyet'in çevireceği ve Fransızca'da ilk Türk romanı sayılacak olan Ankara Mahpusu'nu, Fosforlu Cevriye'yi yazdı. Büyük beğeni topladı Ankara Mahpusu, on sekiz dile çevrildi. Fransızca baskısına önsöz yazan Janine Bouissounouse, "Bu kitabı okurken biz sık sık Gorki'yi, zaman zaman Steinbeck'i, bir Caudwell yahut bir Vittorini'yi düşünüyoruz, kitap bize, Binbir Gece Masalları'nı hatırlatmıyor" diye yazmıştı , "Duygu itibarıyla büyük Rus edebiyatına çok yakın olan Suat Derviş hep bu saydıklarımız gibi kahramanlarına yanaşıyor, onları tetkik ediyor, onların düşüncelerini özlü ve büyük bir doğrulukla veriyor." Le Monde'de, Coiplet'in yorumu ise, "Bu kitapta bir tesir aranırsa Gorki'nin tesiri bulunabilir" olmuştu, "Çünkü bu roman aynı sadelikle yazılmıştır".

Hamiyet yanındaydı ama, gönüllü de olsa Paris'te sürgündü Suat Derviş. Çoğu zaman çocukluk anılarını yineliyorlardı, anneleri Hesna Hanım'ı, babaları İsmail Derviş Bey'i, Nâzım Hikmet'i, Matmazel Ner'i, Çamlıca'daki, doğdukları o köşkü. Bir türkü söylüyorlardı sık sık. Hem söylüyor hem de ağlıyorlardı:

Nerde benim kekik ko-

kan dağlarım
Gurbet elde hasret çeker, ağlarım...

Bin dokuz yüz altmış üç yılında çıktı cezaevinden Reşat Fuat Baraner. Birkaç ay sonra da Suat Derviş, İstanbul'a döndü. Baraner, onun geleceği haberini alınca çocuk gibi sevinmişti. Partili bir marangoza birkaç parça eşya ısmarlamış, oturulabilecek bir ev kurmuş, bir de çeviri bürosu açmıştı.

Suat Derviş döndükten birkaç hafta sonraydı. Rasih Nuri İleri, karısı Bedia İleri'ye "Gelhadi, Reşat Abiler'e gidelim" dedi. Tam evden çıkmak üzereydiler ki, bir arkadaşları, Sevinç Özgüner geldi ziyaretlerine. Baranerler'e gideceklerini öğrenince Rasih Nuri İleri'ye "Sen gidebilirsin ama" dedi Özgüner, "Bedia'yı götüremezsin. Suat kadınları sevmez, evine de sokmaz". Şaşırdılar ama yine de gittiler. Bedia İleri biraz tedirgindi. İyi karşılandılar, sarılıp öpüştüler. Sonraları, İleri, Suat Derviş'e sorduğunda, öğrenildi işin aslı. Baraner cezaevinden çıktığında genç kuşak, Gençlik Birliği'nin üyeleri etrafını sarmıştı. Sık sık evine uğruyor, ortalığa, kendilerince bir çekidüzen veriyorlardı. Suat Derviş dönüp yeni bir ev açtıklarında aynı şeyi yapmaya, evi idare etmeye kalkışmışlardı. O ise "Evimin efendisi benim" demişti, "Burada ukalalık yapamazsınız. Reşat Abinizi de bu kadar çok seviyorsanız, gider iş yerinde görürsünüz". Gençler de kendi densizliklerini görmezden gelip, kadınların genel tutumu diye değerlendirmişlerdi. Misafirperverdi Suat Derviş ama, kendi kuralları vardı. Kimsenin asla çiğneyemeyeceği kurallardı bunlar...

Döndüğünde ablası Hamiyet de yanındaydı Suat Derviş'in. Sürekli kardeşiyle birlikte olması, yaşamını neredeyse ona adaması kocasıyla ilişkilerini bozmuştu. İstanbul'da da birlikte oturuyorlardı. Nazlı bir kadındı, dişilik yönü ağır basıyordu. Önüne ne konulsa yemediği gibi, sürekli mevsim dışı şeyler istiyordu Suat Derviş'ten. Birkaç yıl sonra, adeta açlıktan, kardeşinin kollarında öldü.

Bir toplantıda Reşat Fuat Baraner'in eşi diye tanıtıldığında hemen sözü kesiyor, "Ben yazar Suat Derviş'im" diyordu: "Kimsenin karısı olarak yâd edilemem." Dostları arasında da kocasını eleştirmekten çekinmiyordu.

Hem aristokrat, hem komünist

Çevresindekilerin pek görmeye alışkın olmadığı bir kadındı Suat Derviş. Kültürlüydü, görgülüydü. Sosyalizme inanıyordu ama, aynı zamanda bir aristokrat, bir Osmanlı hanımefendisiydi. Genç nesil komünistler de bu yüzden tahammül edemiyorlardı ona. Bir toplantıda Reşat Fuat Baraner'in eşi diye tanıtıldığında hemen sözü kesiyor, "Ben, yazar Suat Derviş'im," diyordu, "kimsenin karısı olarak yâd edilemem". Dostları arasında bile kocasını eleştirmekten çekinmiyordu. En parasız günlerinde, evde sadece bulgur pilavı pişse de sofra düzenine uyuyordu. Beyaz bir örtü yayıyordu masaya, ya bir çiçek ya da mumla süslüyordu. Mihri Belli'yle Sultanahmet'te buluştukları soğuk bir kış gününde ayakkabısının altı delikti. Ama, birkaç gün sonra Tokatlıyan Oteli'nde çay içecekti. Hale Kıyıcı'yla yürüyüşe çıktıkları bir gün, ceplerindeki son beş lirayla Divan Pastanesi'nde çay içmişlerdi.

Reşat Fuat Baraner, bin dokuz yüz altmış sekiz yılında ikinci kez geçirdiği enfarktüsü yenemedi, öldü. Suat Derviş için bir yıkımdı bu. Hâlâ ona âşıktı ve tek bir şeye, onunla daha önce tanışmadığına hayıflanmıştı hep. Ama, kısa sürede toparladı kendini. Türkiye, yine sıcak günlerin içindeydi, bir şeyler yapılmalıydı. İki yıl sonra, bin dokuz yüz yetmişte, Neriman Hikmet, Mediha Özçelik, Necla Özgür, Asiye Aliçin, Fikret Elbe ve diğer arkadaşlarıyla Türkiye Devrimci Kadınlar Birliği'ni kurdu. Şişli'deki evi karargâh gibiydi. Mihri Belli, Deniz Gezmiş'le, Cihan Alptekin'le bu evin arka odasında buluşuyordu. Mustafa Lütfü Kıyıcı ve Mustafa İlker Gürkan da onun evinde yakalanmıştı.

Kıyıcı ve Gürkan'la birlikte kendisi de götürülmüştü Birinci Şube Müdürlüğü'ne. Polisler geldiğinde Hale Kıyıcı da evdeydi. İlk çocuğunu doğurmasına birkaç hafta vardı. Suat Derviş, kendi çocuğunu sorguda düşürdüğünü anımsayıp paniğe kapıldı. Camı açıp bağırmaya başladı, "İmdat, hamile bir kadını öldürüyorlar". Bir süre sonra sakinleşti. Hazırlandı, ayna önünde bir kez daha çekidüzen verdi kendine, rujunu sürdü. Şubede kendisini sorguya çeken Şube Müdürü Ilgaz Aykutlu tarafından ilk kez nezarete atıldı. Kültür Sarayı'nı yakmakla suçlanıyordu. Kısa sürede salıverildi.

Artık hastaydı. Son günlerinde daha çok içer olmuştu. Birileri geldiğinde içki şişesini etajerin üzerindeki çerçevenin arkasına saklıyordu. Son taşındığı evde, Tünel'deki Suriye Hanı'nda yirmi üç temmuz bin dokuzyüz yetmiş ikide öldü. Cenazesini Feriköy Mezarlığı'na komşuları taşıdı. Arkadaşlarının çoğu yoktu yanında. Kimi ya cezaevindeydi ya da kaçakta. Sonraları komşuları anlattılar, ölürken de mağrur ve sakindi. Yaptığı ve yaşadığı hiçbir şeyden pişman değildi... ◀

Şanlıurfa'da çocukların ağzına biber sürülmez!

MEHMET FARAÇ

GAP'tan sonra "isot"la Türkiye'nin gündemine oturan Şanlıurfa aslında bol acılı bir kent olduğunu "yanık sesli" türkücüleriyle kanıtlamıştır. Çiğköftenin protokolün en ön sıralarını işgal ettiği bu kentte eylül-ekim ayları "acı için" tatlı telaşın başladığı aylardır. Bu aylarda kış gecelerinin, sıra gecelerinin, yatıların, ev gezmelerinin bir numaralı konusu olan çiğköfte ve onun ona katkı maddesi olan acı biber yani "isot"un yeniden çıkarılmasının telaşı vardır.

Türkiye'ye Avrupa'dan geldiği sanılan bu acı bitki Güneydoğu'nun yanık türkücüleriyle ünlü Ş. Urfa'da "isot" olarak anılır. Öz Türkçe ısı-otundan türeyen bu kelime Urfa'da yaşamın tüm alanlarına damgasını vurmuştur. Urfalı yüzyıllardır bu sihirli bitkiyi yaşamanın mucize ilacı olarak kullanmış, sosyal yaşamın ve yemek kültürünün baş köşesinde oturtmuştur.

Son günlerde Almanya'da ihraç edilen fabrikasyon isotlarda görülen Alfatoksin maddesiyle "kanser yapıyor" suçlamalarına hedef olan isot aslında "Urfa'nın ta kendisi" olan isot değildir. Tarım Bakanlığı'nın açıkta satışını yasakladığı bu bitkiye yönelik suçlamalarda Urfa'nın kapsam dışı tutulmasını isteyen Urfalılar "isotun onurunu" korumak için medyanın tüm alanlarında ilginç çıkışlar yaptılar. Urfalılar sofralarının, sosyal yaşamlarının, dahası kültürlerinin "kralı" olarak adlandırdıkları isotun dokunulmazlığı olduğunu vurguluyorlar.

Biber korku aracı değil

Küçükken "ağzına biber sürerim" tehdidini yaşamayan tek çocuk Urfa'da yaşayan çocuktur. Çünkü Urfalı çocuk üç yaşından itibaren ağzına götürdüğü çiğköftenin içinde hisseder isotu. Urfalı çocuk bir yedi mi bir daha vazgeçmez isottan. O çocukluğunun tatlı telaşından, gençliğinin bıçkınlığında, evililiğinin en güzel günlerinden yaşamının son nefesine kadar isotla yaşar, isotla büyür. Tüm yemeklerinde az ya da çok isot vardır.

İsot, Urfalı için öylesine önemlidir ki onun yetiştiği tarla özenle seçilir. Her aşamasında özel bir ilgi isteyen isot her tarlada yetişir ama ya rengi bozuk olur ya tadı zehir zemberek. Urfa isotu yetiştireceksenız tarla tuzlu ve mineralli olmamalıdır. Suyu kıvamında verilmeli, gösterilen ilgi özel olmalıdır. Rengi tam kızarmadan asla dalından toplanmaz.

Urfa'da isotun hasat dönemi eylül-ekim ay-

larınadenk gelir. Urfalıyı eylül başlarında bir telaş alır. Bu, bir yıl boyunca damaklara acı ama güzel bir tad veren isotun bir an önce en güzelini, en kalitelisini çıkarma telaşıdır. Bu aylarda ev kadınlarını telaş alınca aile reisleri hal pazarının yolunu tutar. Etli, hastalıksız, taze kırmızı isotlardan tüketimine göre alıp evine gönderir. Sebze Komisyoncuları Derneği Başkanı Bekir Baysöz'e göre yörede en çok Hancığaz isotu büyük ilgi görür. Bu köyün isotu etli, büyük ve lezzetli olduğu için Urfalılar genellikle Hancığaz, Paşabağı ve çevresinin isotlarını tercih ederler. Bekir Baysöz evdeki fert sayısı, sosyal ilişkilerine göre ailelerin 150 ile 500 kilo arasında taze isot alıp kuruttuklarını söylüyor.

Yağmur değmeyecek

Aile reisi isotu eve gönderdikten sonra bu kez kurutulması işlemlerinde çok dikkatli bir gözlemci kesilir. Urfalı kadınlar genellikle isot çıkarma işini sıraya koyarlar. Konu komşu, hısım akraba her gün bir yerin isotunu çıkarmak için yardımlaşırlar. Kırmızı taze isotlar önce temizce yıkanır sonra orta göbeği yani sap ve tohum kısmı gövdeden ayrılır. Etli kısmı tamamen tohumsuz bırakılır. Bu işlem bitince isotlar bıçaklarla uygun parçalara bölünüp dam, avlu gibi devamlı güneş alan bir yere serilir. Tıkır tıkır kuruyuncaya kadar güneşte bırakılır. Evin hanımı tabii bu arada sürekli kontrol eder karıştırır. Bu işlem günde üç kez tekrarlanır. Tabii gözler her an havadadır. Kurumakta olan isota yağmur değdi mi tadı kaçar. Tamamen kuruyunca isot eve alınır. Birkaç gün sonra taş dibekte dövülerek köftelik biber haline getirilir. Dövülürken de dibeğe zeytinyağı damlatılır. Zeytinyağı, isotun hem uçuşmasını önler, hem rengini koyulaştırır, albenili yapar.

Urfalı kadınların eylül ve ekim aylarını tamamen alan biber çıkarma işleminde zamanla değişimler oldu. Kimi kadınlar "koyusu tercih edilen" isotu daha da koyulaştırmak için jelatin ya da naylon torbalarda güneş altında bekleterek daha da kızarmasını sağlarlar. Ancak Urfa'daki isot otoriteleri bu işlemin isotun tadını bozduğunu öne sürerek karşı çıkıyorlar.

Otoritelerin karşı çıktığı bir başka işlem de isotta fabrikasyon üretim. Urfalılar'a göre makinelerde çekilip, buharlı fırınlarda kurutulan biber Urfa biberi değildir. Urfalılar kentte ilk kez kurulan bir isot fabrikasının yapımını da bu yüzden kuşkuyla izliyorlar.

Urfa'da son üç yıldır geleneksel olarak düzenlenen çiğköfte ve isot yarışmalarının değişmez jüri üyelerinden yazar-şair Naci İpek, fabrikasyon isotun Urfa isotunun niteliğine ulaşamayacağına inanıyor. "Bu işlem isotun tadını bozar kalitesini düşürür" diyor. Gerçek Urfa isotuyla yapılan çiğköfte isotun kesinlikle renk değiştirmediğini belirten İpek, yılların isot tiryakiliği ve jüri deneyimiyle şunları söylüyor:

"İsotu isot yapan doğallığıdır. Naylonda kurutulması ya da fabrikasyon üretim isotun doğallığını bozar. İsot, ısı otudur. Hava soğuk bile olsa Urfa isotu, yiyeni terletir. Sağlığa zararlı değildir. Vitamin kaynağıdır. Kan dolaşımını kolaylaştırır. Çiğköfte, verem ve mide ülseri hastalıklarını iyileştirir. Kansere gelince bu Avrupa'daki büyük ihracatçıların oyunudur. Kanser, fabrikasyon, rutubetli ortamda kurutulan biberde olur. Katkı maddeli isotta olur. Urfa isotu yapımıyla, kurutulmasıyla doğaldır."

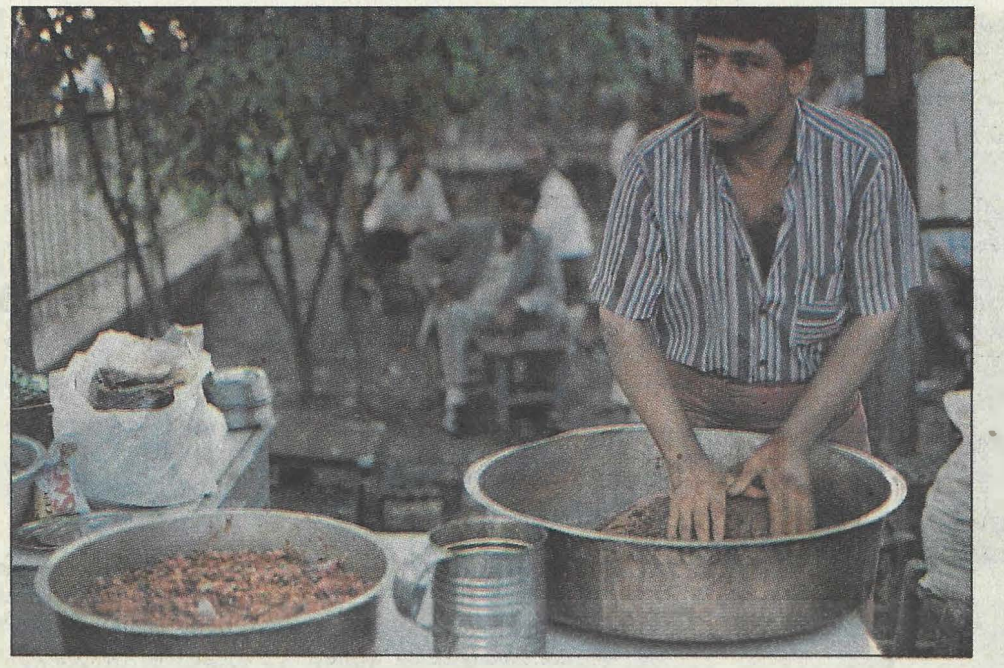

Her Urfalı aile, evine 150-500 kilo arasında taze isot alır; bu, özenle kesilip kurutulur.

Urfa'nın yaşayan en eski doktorlarından İhsan Barlas'ta bir isot tiryakisi. Urfa isotuyla yapılan çiğköftenin kanamalı mide hastalıklarının tedavisinde kullanıldığını doğruluyor.

Urfa Devlet Hastanesi'nin eski baştabibi Operatör Dr. Ahmet İnan kentte en çok ameliyat yapan başarılı bir doktor. İnan, Urfa isotuyla ilgili ilginç veriler sunuyor. 8 yıl önce ABD'deki Mayo Clinic'in Urfa isotu üzerine yaptığı kapsamlı araştırma bilimsel dergilerde de yer almış. İnan'a göre, "İsotun mide ülseri vakalarında asiti azaltarak olumlu etki yaptığını Mayo Clinic kanıtlamıştır. Ancak tek olumsuz yanı çiğköftede bağırsak iltihabı ile Hemaroid oluşmasında etkileri. Alfatoksine gelince bu Urfa biberinde olmaz. Çünkü Urfa biberinde üretimdeki özenden ve iyi korunmadan ötürü mayalanma olmaz."

Urfa'nın tüm yaşamına damgasını vuran isot üretimin yoğunlaştığı eylül-ekim aylarında evlerin avlularını ve damlarını adeta kırmızıya boyar. Kente uçakta gelenler bu mevsimde şehrin adeta kan kırmızıya boyandığını hissederler. Üretimi oldukça zahmetli olan biber bugün Urfa'da evlerin en iyi korunan köşelerinde saklanır. Urfalı üretimden sonra çiğköftenin sık sık yapıldığı uzun kış gecelerinde ev gezmelerinde "Hangi isot iyi" tartışmasına girer.

İsot çarşıdan alınmaz!

Urfalı isotunu kimseye vermez. Hele bir gözü açık komşunun "İsotumuz bitti. Bir tabak verseniz" şeklindeki tuzağına hiç düşmez. Yanıt hazırdır. "Vardı az önce komşuya verdim.."

Kentte isot çıkarmayanlar genellikle çok yoksullarla, yabancılar. Yoksullar ya kötü çarşı isotlarıyla idare eder ya da çok az üretir. Ama kentte isot çıkarmayan, eve pek hoş bakılmaz. Hele isot çıkarmayan ev misafirine çarşı isotuyla köfte yapmışsa bu hakaretin en büyüğü yerine geçer. Bir Urfalı çarşıdan isot alırsa en başta onun Urfalılığından şüphe duyulur. Kentte isot öylesine bir yaşam belirleme kriteri ki bunun farkında olanların zaman zaman isot çıkarma uğruna yorganlarını ya da saatlerini sattıkları görülmüştür.

Büyük gazetelerin köşe yazarları arasında tartışmaya yol açan bir fıkraya göre Urfalı, kenti işgal eden düşmana ancak Fransız askeri isot tarlalarına girince "namus elden gidiyor" diye müdahale eder.

Urfa tarihi üzerine araştırmalarıyla tanınan araştırmacı-yazar Müslüm Cengizhan Akalın iddialara gülüyor. Akalın "Bu fıkranın aslında isota olan büyük ilgisinden kaynaklandığını söylüyor: "İsot Urfa'da eylül-ekim aylarında üretilir. Urfa kurtuluş savaşı kışa denk gelir. Fransızlar Urfa'yı 7 Şubat-11 Nisan 1920 tarihleri arasında işgal ettiler. Bu tarihlerde Urfa tarlalarında isotun zerresi yoktur. Bu olay bunun için çok saçmadır".

Akalın'ı kızdıran yalnız bu iddialar değil, aslında tüm Urfa'yı kızdıran bir başka olay daha var. Bu olay yukarıdaki saçma ve gülünçlü olayı ve daha da gülünçlerini içine alan 478 sayfalık bir kitap. Urfa kurtuluş savaşını anlatan ancak kapağındaki isot resmi ve şiirinden tutun da tüm sayfalarına isot yansıyan bu kitap kentte bir zamanlar makine mühendisi olarak çalışan Selim Ak adlı bir Karadenizlinin "Şanlıurfa" adlı kitabı. İçinde "Kanlı isot savaşları", "İsotçu pazarı, "İsot yemirsen lo..", "İsot anlaşması, isot ile samuğ, He babo, İngilizler'le gizli isot anlaşması olduğunu ne bileyim paşam senin deden de isot savaşlarına gidi mi lo, isot şöleni, hızır isot, kahraman isot kelaynağa karşı" başlıklar altında isot şiirleri, destanları ve hayali isot anlaşmalarının bulunduğu bu kitap Selim Ak'ın başını yemiş. Hakkında bu kitaptan ötürü çok sayıda suç duyurusu bulunan Selim Ak, kent merkezindeki dayak girişimlerinin de yoğunlaşması üzerine dönemin ANAP milletvekillerine yapılan baskılarla kentten uzaklaştırılmış.

Urfalı geçen eylül ayında ürettiği isotu bugün iştahla yiyor. Sıra gecelerinde türkülerin yerini, kanser muhabbetleri almış. Urfalı isotuyla yaptığı çiğköfteyi yerken yine isotu tartışıyor. Uzaktan arayanlara isot gönderiyor. Urfalı kentten çıktı mı hediye olarak da isot götürüyor. Bugün Urfa'daki kaçakçı çarşılarında elektronik aletlerle birlikte vitrinlerde 250-400 bin lira arasında satılan isot üretimden-tüketime protokolün en önünde yürümeyi sürdürüyor. ◀

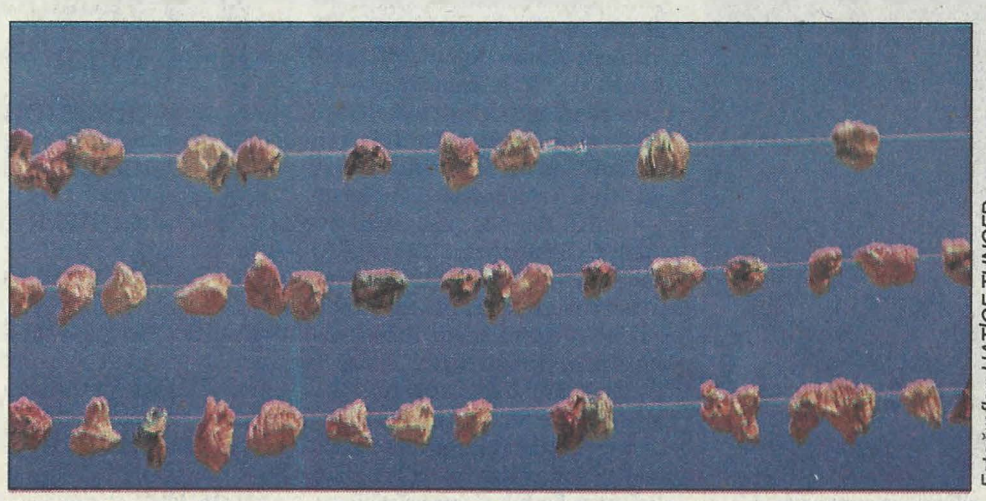

Fotoğraflar: HATİCE TUNCER

İSOT

İçeneklilerin patlıcangiller familyasından otsu bir bitki olan biber (caspicum annuum) Güney Amerika kökenli bir bitkidir. 16. yüzyılda dünyaya yayıldığı tahmin edilen biberin Türkiye'ye de Avrupa'dan geldiğine inanılır.

Meyveleri taze yenildiği gibi kurutularak baharata da dönüştürülen bibere tadını aslında "Capsaicin" adlı alkaloid veriyor. C vitamini de içeren biber ilaç yapımında da kullanılıyor.

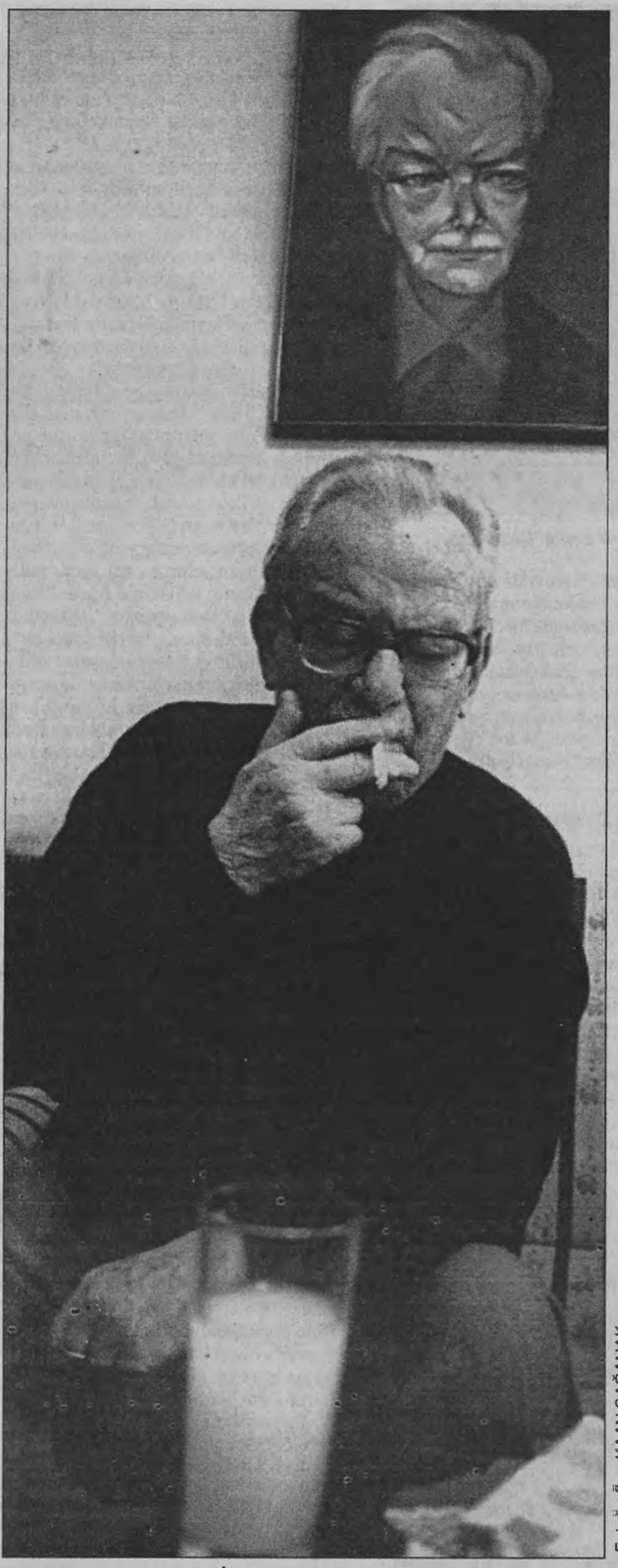

Fotoğraflar: KAAN SAĞANAK

Aşka inanıyor musunuz? İnanmaz mıyım, bir tek ona inanıyorum...

Melih Cevdet Anday'la

Şiir-imge-matematik ve aşk üzerine...

ATAOL BEHRAMOĞLU

Cumhuriyet'ten, Melih Cevdet Anday'la bir söyleşi yapmam önerisi gelince heyecan duymam doğaldı. Şiirimizin büyük ustasına sormak istediğim sorular yıllardır birikmekteydi zihnimde. Şiire ilişkin görebildiğim her yazısını, daha kitaplaşmadan, gazetelerde, dergilerde okudukça notlar alıyor, kesip saklıyor, zaman zaman yeniden düşünüyordum üzerlerinde. Anday'la, temelde bir yerlerde, sanki hem anlaştığımız, hem anlaşamadığımız birşeyler vardı... İmge, metafor, mantık, duygu, sezgi, bilinçaltı, kurgu, yapmak, yaratmak, vb... Bütün bu kavramların şiirle ilişkileri. Melih Cevdet Anday, düşünür-şair kimliğiyle bu konularda düşünen ve yazan ender sanatçılarımızdandı ve ben ona sorular yöneltmek, kimi yerlerde onunla belki bir tartışmaya girmek ihtiyacındaydım. Fırsat, beklenmedik biçimde ortaya çıktı ve 81. yaşının ilk gününde İstanbul'un yağmurlu bir mart öğlesinde Melih Cevdet'le eşi Suna Hanım'ın Bahariye'deki evlerinde buluşuyoruz.

Anday'a yönelttiğim ilk soru, şiir serüveninin dönemleriyle ilgili. 60 yılı kapsayan bu serüvenin ilk dönem ürünleri sayılabilecek olan **"Garip", "Rahatı Kaçan Ağaç", "Telgrafhane"** ve **"Yan Yana"**dan sonra, **"Kolları Bağlı Odysseus", "Göçebe Denizin Üstünde", "Teknenin Ölümü"**yle Melih Cevdet şiirinde yeni bir dönem başladığını düşünüyorum. Şiirlerinde düşüncenin öne çıktığı, yoğunlaştığı bir dönem. Fakat bu şiirlerde, özellikle "Teknenin Ölümü"nde bir metafor ve benzetme çokluğu göze çarpıyor. Buna karşılık, Anday şiirinde bence üçüncü bir dönemin ürünü sayılabilecek **"Güneşte"**de ve 80. yaşının kutlandığı gün yayımlanan çiçeği burnunda kitabı **"Yağmurun Altında"**da, bir yalınlaşma, bir bilgeleşme görülüyor.

Bu düşünceleri içeren sorumu Melih Cevdet Anday şöyle yanıtlıyor:

"Bunu benim değişmem olarak yorumlamak bana çok uygun gelmiyor. Şiirin, yüzlerce, binlerce yıldır, denemekle tükenmez arayışları vardır. Ben de bu şiir serüveninde birkaç yol denemeyi düşünmüşümdür. Bunlar daha çok zihinsel bir araştırmanın sonuçlarıdır."

Anday'a yönelttiğim ikinci soru lirisizın konusunda. Anday, lirisizm, duygusal şiir konusunda, bir karşıt tavrı sürdüregeldi. Oysa, sözgelimi bir "Anı" şiiri, çok sevilen bu şiir, bence lirik bir şiir. Yanıtında, lirisizm kavramını Aristoteles'in Poetika'sından yola çıkarak irdeleyen Melih Cevdet Anday sözlerini şöyle sürdürüyor:

"Şiir lirik de olsa, bence bir yapı arayışıdır. Şair kendinden söz ettiği, yani lirik olduğu zaman da kendini nesne gibi ele alır. Yahya Kemal, şiiri, düşünceleri duygulaştırmak olarak tanımlar. Bence doğrusu, dili şiirleştirmektedir. Çünkü dil kendi başına şiir değildir. Bir anlaşma aracıdır. Dar bir alanda iş görür. Şiir onu dil olmaktan da çıkarmak demektir. Bir üst dil yapmaktır. Mantıkta doğrular ve yanlışlar vardır. Yeni mantıkta, ne doğru ne yanlış diye nitelenen üçüncü bir kategori söz konusu. Şiir, ne doğru, ne yanlıştır... Bu üçüncü kategoriye girer. Yani, bir üst mantıkdır... **"Güneş bir kılıçtır"** sözünü alalım. Doğru mudur? Hayır. Ne doğru, ne yanlıştır..."

> Uygulamalı bilim, sezgilerimizin doğru olup olmadığını, bize deneyler yoluyla gösterir. Şiirin bu bölümü yoktur. Çünkü doğruyu aramaz.

Böylece imge kavramının alanına girmiş oluuyoruz... Ve Anday'la tartışmak, belki de daha doğrusu, üzerinde birlikte, söyleşerek düşünmek istediğim konu da bu.... "Teknenin Ölümü"nün, o uzun ve önemli şiirinin hemen hemen her dizesi benzetmeler ve metaforlarla örülü. Acaba tek tek bütün bu benzetmeler ve metaforları imge diye adlandırabilir miyiz? Yoksa imge, bu benzetme ve metaforların da ötesinde, daha başka bir yerde mi? Nitekim, uzun şiirin son iki kıtasında metafor ya da benzetme olmadığı halde şiir gücünden birşey yitirmiyor, hatta belki daha da bir yoğunluk kazanıyor ve asıl şiirsel yükü taşıyor... Anday, "Öyle sanıyorum..." diyerek katılıyor bu düşünceme...

Öyleyse bir adım daha atabilir ve beni ilgilendiren asıl soruya gelebilirim:

İmgeyle metafor aasındaki ilişki sizce nedir? Bir şiirin imge olabilmesi için metafor ya da benzetme gerekli midir? Ya da metafor eşittir imge diyebilir miyiz? Çünkü özellikle günümüz şiirinde, denebilir ki son on-on beş yıldır, imge eşittir metafor gibi bir anlayış var. Bu konuda sizin düşünceleriniz benim için çok önem taşıyor.

Şu anda önünde oturmakta olduğumuz masanın üstünde bulunan şeyleri gözlerimi kapayarak tasavvur edebilirim. Bu imgedir. Orada bulunmayan şeylerin tasavvur edilmesi ise şiirsel imgedir. Bu imgeler arasında ilişki kurmak ise şairin becerisine bağlıdır. **"Teknenin Ölümü"**yle ilgili dikkatiniz bana çok önemli göründü. Metaforlarla süren şiir birdenbire bir anlatıya dönüşüyor. Onu çok isteyerek yaptım. Bu şiirin sade bir anlatımla bağlanması bana gerçeklik duygusunu verebileceğim bir yöntem gibi göründü...

Metaforlardan düz bir anlatıma geçiyorsunuz... Fakat şiir yine gücünü yitirmiyor... Hatta belki söz konusu şiirinizin imgesel yoğunluğu daha çok o bölümlerde yoğunlaşıyor...

Ben de öyle düşünüyorum...

Öyleyse, imge eşittir metafor değildir...

Hayır, değildir...

Melih Cevdet Anday'a, imge konusuna belki yeniden dönmek üzere yönelttiğim bir başka soru, şiir ve felsefe ilişkisi üzerine. Özellikle **"Kolları Bağlı Odysseus"**tan son kitaplarına uzanan süreçlerde, Anday'ın düşünür-şair kimliği belirgin olarak görülüyor. Anday, "varoluş üzerine dü-

şünen bir şair" nitelememi daha çok benimseyerek sorumu şöyle yanıtlıyor:

- "Şiirle felsefe yapılmaz. Felsefe açıklık, seçiklik ister ve mantığın şaşırmaz kurallarına bağlıdır. Öyle bir fikir araştırmasıdır. Şiir buna elverişli değildir. Fakat şiir düşünsüz yapılabilir anlamına da gelmez bu... Şiirde düşün, Valery'nin bir sözüyle, yukarlarda, yükseklerdedir. Şiirin içine girmez. Fakat düzyazının içine gelir oturur.

Bunun en iyi örneği felsefedir. Her şiirimde, yukarlarda, beni yöneten, gittiğim yönü işaret eden bir düşünce vardır, o kadar. Ama şiire karışmaz. Şiir çalışması biraz özgürlük ister, mantıktan, dilden bağımsızlık ister. Ben de, o en yükseklerdeki düşüncenin işaret ettiği yolda giderken bazen kendimi kapıp koyuveririm... Rastlantılara, isterseniz imgeler diyelim, kapı açıcı, yol açıcı ilişkilere zihnimi açık bırakırım... Şiirin içine girince zihin de kendini ona göre ayarlar. Zaten şairin görevi de budur... Kendi makinesini (kafasını yani) şiirin gidişine uydurmak."

Anday, bir yazısında da söz ettiği "saf matematik" kavramına değiniyor daha sonra. "Saf matematik", yani pratik amacı olmayan bir matematik... "Saf matematik"çilere göre matematiksel bir teorem güzel olmalı ve matematik düşüncesine katkıda bulunmalıdır. Öyleyse bu kuram şiire neden uygulanmasın? Anday'ın sözleriyle "Şiir düşüncesine katkıda bulunmak, insan düşüncesine ufuklar açacaktır... Bunun ilerde neleri etkileyeceğini şimdiden bilemeyiz. Fakat mutlaka etkileyecektir... Bilim düşüncesini, felsefe düşüncesini, hatta yaşantılarımızı etkileyecektir..."

Şiirin yine de matematiksel düşünceden farklı olarak insanın organik yanıyla bir ilgisi yok mu? Sezgi, bir yazınızda belirttiğiniz gibi, bilimsel arayışlarda da söz konusu. Fakat şiirsel yapıyı oluşturan unsurlardan biri de, bana öyle geliyor ki, ima etmek dediğimiz şey. Söylenmiş şeyler kadar söylenmemiş şeylerin de önem taşıması. Ya da bir dizede düzyazıya çevrildiği zaman birçok şeyin birden söyleniyor olması. Bu bir farklılık değil mi? Bilimsel düşünceden. Şiir salt mantık olabilir mi? Sezgi, duygu, ima, bilinçaltı...

Araştırma ne demektir? Bir fizikçinin, atomun içinde başka bir dünya olabilir mi acaba, düşüncesine nasıl geldiğini bulamayız... Araştırma sadece laboratuvarda yapılmaz ki... O tıpkı şiir yazar gibi bir düşüncedir...

Bilim de, tıpkı şiirde olduğu gibi, yaratıcı düşünceye sezgiyle varır... Fakat yollar bu noktadan sonra ayrılıyor. Uygulamalı bilim, sezgilerimizin doğru olup olmadığını bize deneyler yoluyla gösterir. Şiirin bu bölümü yoktur. Çünkü doğruyu aramaz. Şairin deneye de ihtiyacı yoktur. Şiirin tanımı yapılmaz ama, daha önce de yaptığım bir tanımı burada tekrar edeyim: Şiir, bilinen sözcüklerle bilinmeyen sözler yapmaktır...

"Ozan ve Romancı" başlıklı bir yazınızda, bir yerde şöyle diyorsunuz: "Ozan sözcükleri düzene sokar"... Okuduğumda şöyle bir not düşmüştüm yazınızın kenarına:

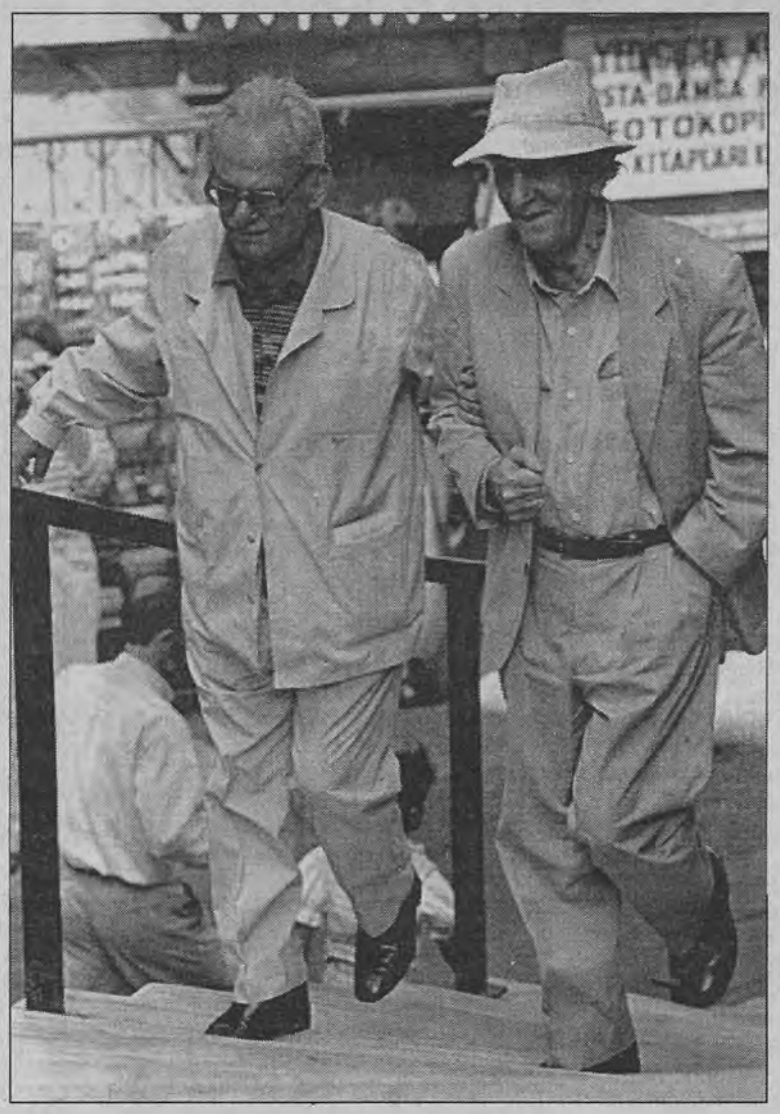

Melih Cevdet Anday, Abidin Dino'yla bir İstanbul yolculuğunda...

"Ozan anlamları düzene sokar. Sözcükleri de bunun için düzene sokar. Öyle ki o anlam artık o düzenle ortaya çıkar, öyle var olur..." Şiir sözcüklerle yazılır sözü, Mallarme'nin bu sözleri pek çok tartışmalara yol açtı. Sözcüklerin, şiire nesnel malzeme olmasını anlıyorum. Fakat bu önde bir ısrar, "lettiriste" bir anlayışa yol açmaz mı?

Hayır, katiyyen. Mallarme'nin güzel duygulara sahip olduğu halde bunları şiirleştirememekten yakınan ressam Degat'ya söylediği söz şöyledir: "Şiir duygularla değil, sözcüklerle yazılır..." Bunun üzerinde ne kadar ısrar edilse azdır. Çünkü herkesin duyguları olabilir. Fakat şiir elbette onlarla yazılmaz. Teknikle uğraşmaktan çıkar şiir.

Günümüz şiirini de ilgilendiren önemli bir konuya yine gelmiş oluyoruz.. Biliyorsunuz, divan şiirinde retorik önde gelir. Duygular o kadar önemli değildir.

Evet, orada duygular uydurmadır.

Bu, böyle bir süreçti... Daha sonra, hece şiiri, sanki duygucu bir şiir gibi ortaya çıktı. Giderek belki şöyle bir düşünce yaygınlaştı: İyi duygulara sahibim, bunları dile getirirsem şiir olur... Tıpkı Degas'nın Mallarme'ye söylediği gibi...

Şiiri anlamaması gibi...

Fakat, günümüze doğru, diyelim, son 20-25 yıllık süreçte sanki şöyle bir anlayış ortaya çıktı: Duyguların hiçbir önemi yok, düşüncelerin hiçbir önemi yok... Şiir sözcüklerle yazılır...

Bunun çok yanlış olduğunu, hemen, sözünüzü keserek söyleyeyim... Buna avcılık diyorum ben... Oltayı denize atıyorsunuz, balık bekliyorsunuz, gelince çekiyorsunuz... "Masa bir kedidir"... Tamam, buldum, gibi bir şey... Böyle bir şey elbette şiir değildir. Demin de söylediğim gibi, bir şiiri yükseklerden yöneten bir düşünce olmalıdır. Avcılıkla bir yere varılamaz...

İnsanı bulmak için sanki metaforları aralamak zorunda kaldığınız bir şiir söz konusu. Ve bunu yaptığınızda da çoğu kez insanla karşılaşmıyorsunuz...

Karşılaşmıyorsunuz... Çok doğru. O da biliyor zaten, ne çıkacağını... Eskiden, "ipham" denirdi. Yani müphemlik, belirsizlik... Anlaşılmaz kılarsa, derin olur zannediyor... Hayır, şiir böyle bir şey değildir... Şair açık seçik olmak isteyen, boyuna onu isteyen bir adamdır... Kapalılığı isteyen bir insan olabilir mi? Kapalılığı isteyen bir felsefe olabilir mi? Bütün sorun şiirin işçilik yanını ihmal etmemektir. Çünkü şiir orada, o çalışmayla ortaya çıkacaktır... Ve bunun binlerce yolu vardır... Bu bakımdan şairler arasında bir karşılaştırma yapmanın da anlamı yoktur... Her şair kendi şiir yapısını kendi kuracaktır... Özetle bir duygu ya da düşünce, şiirin yapısına ulaşmadan önce henüz şiir değildir... Sanat eserinin tekliği, tek olması önemlidir... Bir duygunun, bir düşüncenin benzeri olabilir... Fakat her sanat eseri, benzersizdir... Bir aşk duygusunun mutlaka benzeri vardır... Ama bir aşk şiirinin benzeri yoktur... Sanat eserinin etkisi, benzersizliği yapısından gelir.

Bizim edebiyatımızda yapı analizleri ve bu anlamda şiir eleştirisi pek yok... Şiir düşünürü diyebileceğimiz bir şiir eleştirmenimiz yok.

Hayır, yok...

Belki bir tek Ataç...

Ataç şiir zevki olan bir insandı. Fakat o da bir şiir düşünürü kimliğine sahip olmamıştır. Batı'da sanat eleştirmenleri belirli sanat akımlarının kuramcıları olmuşlardı. Bizde böyle bir şey olmadı. Bizde, "şiir yazmak istedim, başaramadım eleştirmen oldum" diyenler vardır... "Eleştirmen olmak istedim, olamadım, şair oldum" diyen yoktur...

Melih Cevdet Anday'la, aramızdaki yaklaşık üç kuşaklık yaş farkına rağmen bir süre sonra iki yaşıt gibi, ve öğle rakılarımızı yudumlayarak söyleştiğimiz bu yaşlanması, eskimesi olanaksız gerçek düşün-sanat adamıyla bir kasetin iki yanını dolduran söyleşimizin tümünü dergi sayfaları için özetlemek kolay değil. Bir kez daha yapı ve matematik konusuna dönmek istiyorum:

-İlk dizede, genellikle şiirin bütün yapısal özellikleri vardır... (Anday burada, Mallarme'nin bir başka sözünü anımsatıyor: İlk dize Tanrı vergisidir. Sonrakiler çalışmayla gelir..) Eğer her şey matematiksel olsa, ilk dize geldikten sonra şiiri geliştirip tamamlamak neden çok zor, hatta bazen imkânsız olsundu... Şiirsel yapı dediğimiz şeyin insanın duygusal tamlığıyla, zihin açıklığıyla, hatta bedeniyle, fiziğiyle, bunun gibi birçok şeyle de ilgisi yok mudur?

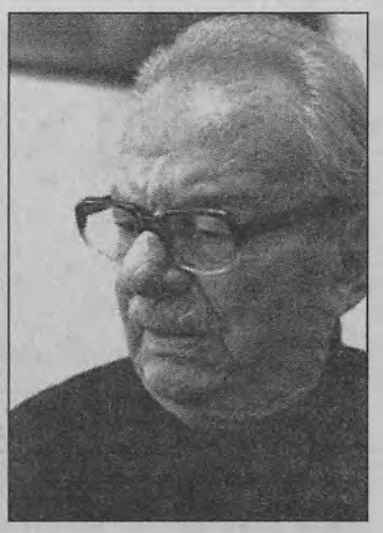

Duygunun, bir düşüncenin benzeri olabilir... Fakat her sanat eseri, benzersizdir. Bir aşk duygusunun mutlaka benzeri vardır ama, bir aşk şiirinin benzeri yoktur.

Anday'ın yanıtı kısa, net ve kesin:

-Neden onları da matematiğin içine sokmayalım?

-Sizce dünya şiirinin neresindeyiz?

-Türk şiiri dünyada iyi bilinmiyor. Dünyanın en ileri çizgilerindedir. Bizim bugün gençlerin ne yazık ki yararlanamadıkları divan şiiri, şiirimize müthiş bir temel sağlamaktadır... Fakat çok da büyütmemeli bunu. Çünkü düzyazının gelişmediği her yerde şiir gelişmiştir...

- Sahip olduğu fiziksel sağlıktan ve bunun yaratıcılık için öneminden, Kanuni döneminin sadrazamlarına uzanan soy ağacından söz ettiğimiz Melih Cevdet Anday'a son bir soru:

- Aşka inanıyor musunuz?

İnanmaz mıyım, bir tek ona inanırım... ◀

"Engin bilgisine hayran kaldığımız Charles Van Doren, etkileyici-çirkin bir adamdı." Gerçek Charles Van Doren ve Ralph Fiennes (altta).

Yazar **Pınar Kür** "Şike" filmi üzerine yazdı:

Entelektüelin suçu ve cezası

Para uğruna yalan söylemekte sakınca görmeyen, kendilerini hiçbir biçimde sorgulamayan, yaptıklarından utanmayan, yani, "dürüstlük" kavramına zaten yabancı olanları tanımlarken hangi sıfatı kullanacağız? Öte yandan, aptal yerine kondukları için fena halde öfkelenen halk kitlelerinin gelişmiş bir "dürüstlük" kavramı var mı?

Bin dokuz yüz elli sekiz yılında New York'ta Forest Hills High School'da okuyan onbeş yaşında bir çocuktum. Hafta içinde bir tek gece yemekten sonra televizyon seyretmeme izin verilirdi. Yalnızca ben değil, bütün aile Twenty-One adlı programı seyretmek için adı henüz "aptal kutusu" olarak tescillenmemiş ekranın karşısına dizilirdik.

Engin bilgisine hayran kaldığımız Charles Van Doren çok geniş alınlı, uzun, kemikli yüzü, sarışın, etkileyici-çirkin bir adamdı. Quiz Show filminde onu canlandıran Ralph Fiennes'in melekleri çağrıştıran güzelliği bile beni onunkadar etkilememiş ki, şu anda gerçek Charles Van Doren'in yüzü, otuz küsur yıl önceki kadar canlı gözlerimin önünde. Soruları yanıtlamadan önce uzun uzun düşünmesi, derin derin soluklar alması, boncuk boncuk terlemesi müthiş bir gerilim yaratırdı. Sonunda doğru cevabı verdiğine nasıl da sevinirdik!

Charles'ın kimi yendiğini hatırlamıyorum, galiba o çıkmaya başlamadan önce yarışmayı seyretmiyorduk. Bu da şikeyi hazırlayanların halkın gereksinimlerini ne kadar iyi çözümlediklerini gösteriyor: Eksik dişli, bozuk diksiyonlu, sevimsiz birinin derin bilgilere sahip olması da, binlerce dolar kazanması da çok fazla kişiyi ilgilendirmiyordu demek. Oysa Charlie, TIME'ın kapağına çıkacak kadar büyük ilgi uyandırdı. Onu yenen kadın (bakın, unutmamışım) şişmanca, çirkince bir avukattı. Bir hafta sonra kaybetti zaten. Böylesine sıradan birinin koskoca Charlie'yi yenmesi hepimize çok dokunmuştu.

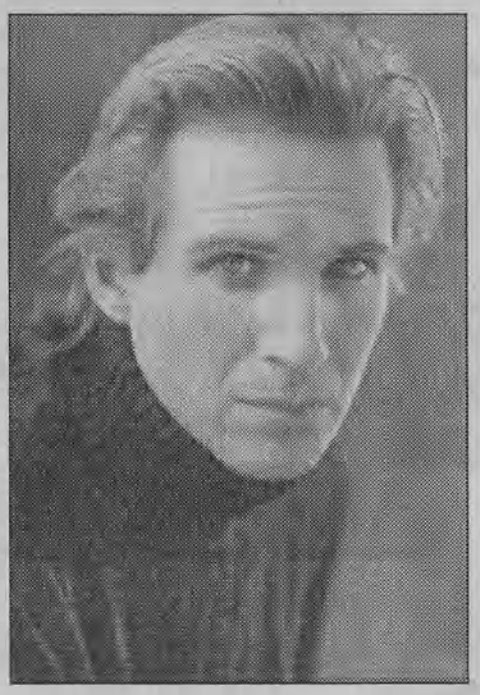

On-onbeş gün sonra kıyamet koptu. Meğer Charlie soruları önceden biliyormuş!

Herkes fena halde kızmıştı. Ben en çok, "zavallının hayatı kaydı, bundan sonra nasıl insan içine çıkacak, nasıl hocalık yapacak?" diye üzülüyordum. (Nitekim, bir daha insan içine çıkmadı, hocalık da yapmadı.) Ama toplumun geniş kesimleri "cezasını bulsun" haykırışları içindeydi. Nedense kimse daha önce aynı şeyi yapmış olan yarışmacılardan söz etmiyordu. NBC yetkilileri, programın **sponsoru** da suçlanmıyordu, çünkü soruşturma komitesi onları **resmen** aklamıştı. Aldatmacanın sürdüğünün farkında olmayan halk kitleleri Charlie'ye küfrediyordu. Bir zamanlar onu çok sevmiş olduklarından mı?

Geçtiğimiz haftalarda sinemalarda gösterilen Quiz Show adlı filmi seyrederken o eski günleri hatırladım, günümüz Türkiyesi'nin hal-i pür melâlini düşündüm ve "dürüstlük" kavramının geçirdiği değişimler konusunda sorular belirdi kafamda.

Toplumsal dürüstlüğün olmadığı yerde bireysel dürüstlüğü hangi ölçütlere göre tanımlayacağız? "Dürüstlük" etik anlamını tamamen yitirmiş, yalnızca entelektüel bir kavrama dönüşmüş olabilir mi?

Filmdeki anlatımdan yola çıkarak baktığımızda şunu görüyoruz: Olaya bulaşanlar arasında aslında **dürüst** olan tek kişi var. İşin sarsıcı yanı o ki, tek suçlu da o kişiden başkası değil. Sonunda cezalanan tek kişi de o oluyor.

İntikam hırsıyla şikâyette bulunan eski yarışmacı, "Adam mutfağıma kadar geldi, yirmi beş bin dolar önerdi. Kim kabul etmezki?" diyor. Şikeye daha önceden katılmış yarışmacılar da sıralarını savıp, paralarını alıp susmayı son derece olağan sayıyorlar. Kimse dürüst olmayan bir şey yaptığı inancında değil. Programı hazırlayanlar, "Bizim işimiz milleti eğlendirmek, zaten bu yalan dünyada ne doğru ki?" gibisinden bir savunma yapıyorlar. İşin en başındakiler, yani esas "malı götürenler" ise savunmuyorlar bile kendilerini. "Biz bilmiyorduk," diyerek yalanı sürdürüyorlar. Bir oyun bu. Herkes rolünü **doğru dürüst** (!) oynasa kime zararı olabilir ki?

Oysa Charles Van Doren, Shakespeare'in Brütüs'ü gibi "dürüst bir kişi, onurlu bir kişi". Eh üst düzeyde entelektüel bir ailenin oğlu. Baba o sırada yaşayan en önemli Amerikan şairi Mark Van Doren, amca Pulitzer Ödülü sahibi Carl Van Doren, anne ciddi kitaplar yazarı Dorothy Van Doren. Ailenin yakın dostları arasında James Thurber, Lionel Trilling, Edmund Wilson gibi isimler var. Evlerinde televizyon yok. Baba, oğlunu yıldız yapan programı komşusunun televizyonunda seyretmeye gitmeyi bile unutuyor. Babasıyla Shakespeare dizeleriyle konuşan, gerçekten çok bilgili ama pek bir baltaya sap olamamış, Colombia Üniversitesi'nde sıradan bir Prof. yardımcısı (TV'ye çıkmadan önce derslerini kıran çok, ama sonraları sınıfları dolup taşıyor) Charlie ise o kadar "saf bir entel" ki, kendisine yapılan şike önerisini önce anlamıyor, anladığı anda reddediyor, önerinin gerçekliğine bir türlü inanamadığı için dürüstlüğünün sınandığını sanıyor.

Derken bu saf çocuğu oyuna getiriyorlar ve o, çok zor bir anda, çok gergin bir ortamda **yanlış** bir karar vererek, dürüstlüğünü, saflığını, saygınlığını yitiriyor. Ancak dikkat! Kararın **yanlış** olduğunu yalnızca kendisi biliyor. Olayın diğer kişilerine göre "aklın yolu"nu seçmiştir! Kafası çalışan herkesin yapacağı şeyi yapmıştır. Van Doren'i suçlu kılan şey, yalanının ona kazandırdıklarının tadını sonuna dek çıkarırken bile utançtan kurtulamaması, entelektüel vicdanını susturamamasıdır. Vicdanını susturmak için "yalnızca soruları almak" gibi kendi kendisini de aldatmaya yönelik bir girişimde bulunması da işe yaramayacak; ilerde filmin "esas çocuğunun dile getirdiği gibi, "yaptıklarının yanına kâr kalmasına" dayanamayacaktır.

Charles Van Doren artık dürüst değildir, doğru. Peki, olayın öteki kişilerini, para uğruna yalan söylemekte sakınca görmeyen, kendilerini hiçbir biçimde sorgulamayan, yaptıklarından utanmayan, yani, "dürüstlük" kavramına **zaten** yabancı olanları tanımlarken hangi sıfatı kullanacağız? Öte yandan, aptal yerine kondukları için fena halde öfkelenen halk kitlelerinin gelişmiş bir "dürüstlük" kavramı var mı?

Üst düzey yöneticilerinin yalanlarını oldu-

Robert Redford'un yönettiği dördüncü film. Redford, Morrow, Fiennes ve Turturro.

ğu gibi yuttuktan sonra, Charles Van Doren'in itirafı karşısında, "Hayatınızda bir kez olsun doğru söylediğiniz için sizi tebrik edeceğim" diye epeyce abartılı bir çıkış yapan Ermeni asıllı komite üyesini uzun uzun alkışlayanlar kimler? Toplumsal dürüstlüğün temsilcileri onlar mı? Ölçütleri ne? Asıl paradoks buradaymış gibi geliyor bana. Çünkü ölçüt Charles Van Doren'den başkası değil. Kendileri için pek gerekli görmedikleri dürüslüğü bir entelektüelden bekliyorlar. Bir tür "nesnesse oblige" beklentisi. Çünkü o, onlar için üstün bir "model"dir. Ama haftada 85 dolara üniversitede hocalık yaptığı zaman değil, "sonsuz" bilgisini TV'de sergileyip dünyanın parasını kazandığı zaman!

Charles kendisine asıl acı veren, gerçek itirafını komiteye ya da kamuoyuna değil, babasına yapmıştır zaten. Onun da toplumsal ölçütü yoktur. O da kendisinden üstün gördüğü, "model" olarak aldığı halde bir türlü ulaşamadığı daha üst düzey entelektüelin yargısından korkmaktadır en çok.

Mark Van Doren oğlunu affetseydi, "yaptın bir salaklık, bari itiraf edip de ailemizin adını leke leme," deseydi, 20'inci yüzyılın ortasında bir Shakespeare tragedyası yaşanmayacaktı kuşkusuz. Ama işte o, kişisel dürüstlüğünden ödün vermeyi aklının ucundan bile geçirmeyen, **eski moda** bir entelektüel ve şartlar o anda öyle gerektirdiği için bunu toplum karşısında kanıtlamayı zorunlu görüyor.

Öykünün ödün vermeyen öteki kişisi, inatla olayın üstüne giden genç avukat da bir entelektüel. Shakespeare çağından kalma değil belki ama, Van Doren ailesine hayranlığı sonsuz. Oysa, soruşturmaya Charles'ın adını karıştırmamaya çalışmasının nedeni bu hayranlık değil. O, kişilerin ya da kişisel başarının peşinde değil çünkü, sistemin peşinde. Toplumsal dürüstlük bir tek onun umurunda. Televizyonun toplumsal dürüstlüğü yıprattığına içtenlikle inandığı için giriyor bu savaşıma.....ve kaybediyor.

Kaybetmek kaderimiz mi? Ya kendi içimize kapanmakla suçlanıyoruz ya da kitlelerin düzeyine inmekle. Bu durumda, çevremizde olup bitenlere baktıkça kara kara düşünmekten başka bir şey yapamıyorsak eğer, cezasını da fazlasıyla **bizler** çekiyoruz. ◀

BAŞKENT GÜNLERİ

Gittikçe artıyor yalnızlığımız

MÜŞERREF HEKİMOĞLU

Nejad Devrim'in ölümünü Galeri Nev duyurdu sanatseverlere; ayrıntıları Büyükelçi Erdem Erner'den dinledim sonra. Ona da Şirin Devrim anlatıyor. Sanatçılar ölmüyor ama Nejad Devrim'in ölüm öyküsü hüzün verdi bana. Paris'te Türk ressamlarının bayrağını dalgalandıran bir öncü, sergiler açıyor, övgüler, güzel eleştiriler yer alıyor Fransız basınında. Birçok sanatçı gibi güç, uzlaşmaz kişiliği var. Yalnızlığa gömülüyor giderek. Amman'da annesi **Fahrünnisa Zeyd**'den dinlediklerim çınlıyor kulağımda. Kardeşi Şirin Devrim Trainier'i de hayli üzdü sanırım. Yazı odamda asılı tablosuna bakarken dinlediklerimi değil ressamlığını hissediyorum yalnız. 1980'li yıllardan güzel bir resim, siyahlarla, kırmızılarla hayli karamsar ama ışığı da var.

Telefon çaldı, bir arkadaşım ne yazdığımı sordu, Nejad Devrim'i deyince ressam - diplomat **Daver Darende**'nin evindeki Nejadlar'ı mutlaka gör, bir Büyükada Tepeköy Mezarlığı, öteki Büyükada Şakirpaşa Konağı, bir de Bodrum İzlenimleri diye kapadı telefonu. Daver Darende, İstanbul Çeşitlemeleri adlı kitabında da söz ediyor bu resimlerden. Varşova Elçiliği'nde müsteşarken Nejad Devrim ile yakın dostluğu var. Nejad'ın dostu olmak kolay değil ama Daver Darende başarıyor. Nejad Devrim, Darende'nin resimlerinde de Büyükada'yı, eski günleri, **Aliye Teyze**'yi, **Suat Dayı**'yı, gençliği bulduğunu söylüyor. İyi bir renkçi diyor diplomat ressamımız için. **Bedros Reis**'in bir sözü çınlıyor kulağımda, **Fikret Mualla**'nın tablosunu seyrederken şöyle dedi bir gün: **Reis, resim renk demek.**

Jale Eralp Ankara'ya geldi, kardeşi **Lale Kura**'nın bir reçel şölenine dönüştürdüğü çay sofrasında güzel söyleşiler yaptık geçen gün. Arada bir Nejad Devrim'in renklerine de daldık, gökkuşağı türü saatler yaşadık. Jale Eralp kırk yıllık dostlukların güzelliğini kanıtlayan bir arkadaşım, her şeyi güzel yaşayan bir kişi, New York ve Londra'da birkaç hafta geçirdi, New York'ta ablası **Nilüfer Reddy**'yi, oğulları **Osman** ve **Emin Eralp**'i, Londra'da büyük oğlu **Mehmet Ali Dikerdem**'i, gelinini, torunlarını gördü. Ölçülü, dengeli bir insan, sevgisini de, üzüntüsünü de sessiz yansıtır ama bu yolculuğu Orhan Eralp ile birlikte yaptı sanırım. Değerli diplomatımızın Birleşmiş Milletler'deki delegeliği döneminde New York'ta çok güzel anıları var. Eski dostların, örneğin Şirin Devrim'in, **Latife** ve **Arif Mardin**'in ya da **Ahmet Ertegün**'ün sofrasında Orhan Eralp de konuşmalara katılmış olacak. Latife Mardin'i sevgiyle, teşekkürle selâmlarım her zaman. Caz dünyasında Türkiye'den bir yıldızın parlamasında güzel desteği var. İstanbul'u bıraktılar, New York'un bir parçası oldular.

Meleklerin müziğini çalan bir sanatçımız da New York'un bir parçası olmak yolunda. **Şirin Pancaroğlu** da New York'a yerleşiyor. Washington'da Kennedy Center'de verdiği konserlerin haberleri çok sevindirdi beni. Konser programında uzun bir tanıtma yazısı, Washington Post Gazetesi'nde de güzel bir eleştiri var. Mozart'ın flüt ve arp konçertosunda çalıyor Şirin Pancaroğlu. Elbet çok sevindim, ama üzüntümü de belirtmeliyim. Şirin Pancaroğlu'nu Amerikalı ve Fransız müzikseverler bizden önce dinliyor! Oysa Ankara ve İstanbul Festivalleri'nde o da yer alabilir. Mayıs sonu Türkiye'ye geliyor ama konser, verecek mi, nerede bilmiyorum. Bir arp konseri, yaşadığımız ortama çok yakışır bence. Cadı kazanından uzaklaşırız biraz!

Siz bu yazımı okurken **Suna Kan** da El Paso'da olacak. **Gürer Aykal**'ın yönettiği orkestrayla Mendelssohn'un keman konçertosunu çalacak. El Paso'dan sonra Meksika'da da bir konseri var. Sanatçılarımız gümrük duvarını da, Okyanus'u da güzel aşıyor ama yeteri kadar destekleniyor mu bilmem? El Paso konserlerinde bir kuruş devlet desteği yok. Gürer Aykal'ın yerel yöneticilerle imzaladığı sözleşme doğrultusunda gerçekleşiyor. Yılda bir konserde bir Türk solist çalacak, bir de çağdaş Türk bestecinin yapıtı çalınacak. Aykal'ı içten kutluyorum, müzik devrimini güzel değerlendiriyor, **Atatürk**'e böyle teşekkür ediyor. Tanıtma görevini de güzel başarıyor sanatçılarımız.

Artık dünyamızda değil ama dünyaya açılan, ülkemizi tanıtan bir sanatçımız da **Nehar Tüblek** değil mi? Dalında en çok ödüllenen Türk. Kaç kez ödül aldı, kaç kez onurlandırdı ülkemizi. Son yıllarda hiç görmedim onu, Akşam gazetesinde birlikte çalışırken başlayan bir dostluğun güzelliğini hiç yitirmedim. Arasıra yanıma gelir, kısa bir söyleşiyle okşardı yüreğimi. Birkaç sözcük ama çizgileri gibi boyutlu. Kimi zaman karar veremiyorum, ülkemizin güzel insanlarını tanıdığım, birlikte çalıştığım için mutlu muyum, mutsuz muyum? Tanımak, sevmek, dost olmak elbet büyük mutluluk. Ama boşlukları kolay dolmuyor ve **gittikçe artıyor yalnızlığımız.** ◀

Şirin Pancaroğlu: Ülkesindeki müzikseverlere ne zaman arp çalacak?

Necmettin Özlü. Eski bir hoca, şimdi ise bir ressam. Önceleri resim onun gizli aşkıydı. Bilim yolunda güvenle ilerlerken bir gün "keşfedilip" gizli aşkı ayan olunca, hiç ikirciklenmeden aşkını seçti. Bir eski zaman şövalyesinde sadakatiyle...

Bir yeni zamanlar şövalyesi...

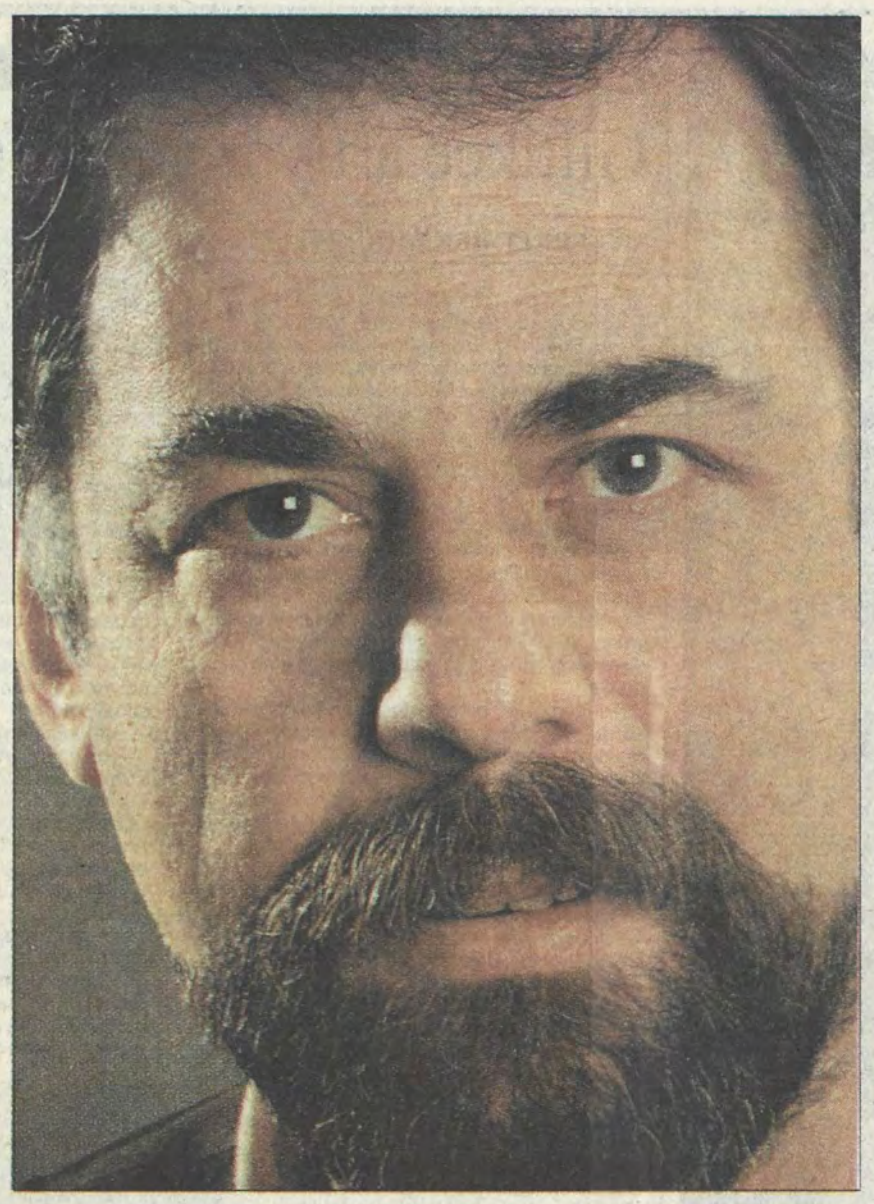

MURAT URAL

"Feriha'ya (Büyükünal) gitmiştim. Kapı açılınca, loş koridora dolan ışık tam karşımda duran bir tabloyu pırıl pırıl ortaya çıkarıvermişti. Büyülenmiş gibiydim. 'Feriha, bu kimin resmi' demişim..."

Milli Reasürans Sanat Galerisinin Yöneticisi Amelie Edgü, Necmettin Özlü'yü böyle "keşfetmiş". Bu keşfin sonu Necmettin'in yeni bir sergiyle, bir kez daha İstanbullular'ın karşısına çıkması olmuş... Milli Reasürans Sanat Galerisi'nde açılan sergi 25 Mart'a kadar sürecek.

Aslında ilk "keşfedilişi" değil bu Necmettin Özlü'nün. Daha önce Feriha Büyükünal "keşfetmiş" onu. Ve 1994'te İstanbul, 1995'te İzmir Vakko Sanat Galerisi'nde iki sergi düzenlemişler. On yıl geriye gidilince ona resim dünyasının kapılarını açan "keşfedilişi" var; hem de Türkiye'den uzaklarda Cezayir'de...

Onu dinlerken sanki bildik bir 19. yüzyıl romanını anlatıyor sanıyorsunuz. Romanın sonunu da tahmin edebiliyorsunuz. Ama bu sona varış o kadar sürprizlerle, mucizelerle, öylesine rastantılarla, öylesine acılarla, sevinçlerle dolu oluyor ki, insan kendini romanın tadına bırakıveriyor. Onun için de yaşam böyle bir roman hazırlamış sanki. Romanın sonu, tahmin edileceği gibi kaçınılmaz durumla, Necmettin'in birçok serüvenden sonra ressam olmasıyla noktalanıyor.

Ancak bu kadar "keşfedilmekten", kader sonlardan söz etmek ressamlığın biraz şans eseri olduğu izlenimi verirse bu haksızlık olur. Çünkü, birincisi, düşünceleri, sanatı ve yaşamı ile "gelin beni keşfedin" diye çok açık mesajlar yayan farklı, özgün bir kişilik Necmettin Özlü, ikincisi ve daha önemlisi resme karşı yıllar boyu taşıdığı gizli aşkı ortaya çıktığı zaman, yaşama karşı durup aşkını tercih eden gerçek bir şövalye ruhuna sahip olması. "Keşfedildiği" zaman, bilinebilir ve sağlam bir dünyayı arkasında bırakıp resim rünyasının ve kendi ruhunun bilinmezliklerine doğru açılmaya cesaret edebilmesi.

Kendisinin kaşifi

Necmettin 1950 yılında, Trabzon'da bir köy öğretmeninin çocuğu olarak yaşamına başlıyor. Beş sınıfın birden öğrenim yaptığı köy okullarında zaman zaman öğrencilik, zaman zaman da babasının yardımcısı olup arkadaşlarına öğretmenlik yaparak ilköğrenimini tamamlıyor. Çocukluğu yeşil, ışıklı Karadeniz'de doğa ile iç içe geçiyor.

Ortaokul ve liseyi Trabzon'da okuyor. Resim yeteneği dikkat çekiyor. Sürekli çiziyor; desenler ve daha çok karikatür... Sıra üniversiteye gelince çizgi yeteneğiyle ressam olmayı düşleyemiyor ama mimar olmak istiyor. Ancak babasının "Özel okullar açıldı mimarlar çoğaldı" gerekçesi ve yönlendirmesiyle Karadeniz Teknik Üniversitesinden bir yerbilimcisi-jeolog olarak mezun oluyor. (1972)

Mimar olsa biraz tatmin edebileceği çizgi tutkusunu jeolojide bulabilmesi zor. Ama o yine de bir yolunu buluyor, jeolojide yer katmanlarını gösteren şekil ve çizimlerle oynamaya başlıyor. Çiziyor, bozuyor, deforme ediyor, yeni yeni şekiller üretiyor. Şekiller karmaşıklaşıyor biçimlere dönüşüyor. O günlerden kalan bu çizgiler tablolarının içinde kendilerine hep bir yer buluyorlar.

"Jeoloji ile çok bütünleşmiştim" diyor. Evrenin ve maddenin yapısal sırları çekip alıyor onu içine. Paris Üniversitesi'nde beş yıl boyunca doktora yapıyor.

Necmettin artık bir jeoloji doktorudur (1978) ve bilimsel kariyer için hazırdır. Ancak o günleri "Paris'e geldiğimde ilk işim fırça ve boya almak olmuştu" diye hatırlıyor.

Resim sevdası onu Paris'te de bırakmıyor. Yoğun doktora çalışmaları arasında jeolojinin giderek daha derinlerine dalarken bir yandan da resimleri çeşitleniyor, renkleniyor, değişik teknikler deniyor.

Ama kimseden ders almıyor, kimseyi taklit etmiyor. O başından beri tam bir otodidakt; yani kendi kendisinin öğretmeni ya da kendisinin kaşifi.

Bu onun daha sonra şekillenecek sanatçı kişiliğinin tüm özgünlüğünü besleyecek ana kaynak oluyor.

Necmettin Özlü için soyut resim,

ruhsal bir yönelimin ürünü olarak ortaya çıkmış. 1993 ve 1994'ten yapıtları.

Kendi ruhunu keşfederken, düşüncelerinin kıvrımları arasında dolaşırken kendi sanatını, kendi resmini yaratıyor, kendi renklerini buluyor, kendi çizgilerini şekillendiriyor, kendi tuvalini boyuyor...

Cezayir'in ışıklı dünyası

1979 yılında Türkiye'ye dönüyor. Bir yıl Ege Üniversitesi'nde asistan olarak çalışıyor ve 1980'de yaşamının büyük serüveni başlıyor; Dışişlerinde çalışan eşi Cezayir'e atanıyor.

Necmettin 1987'ye kadar, yedi yıl boyunca Cezayir Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'nde ders veriyor. Bu arada doçent oluyor ve kariyerini pekiştiriyor. Tabii bu arada resim tutkusu yakasını bırakmıyor.

"Yaptıklarımı biriktirmiyordum bile. Çizip bir kenara atıyordum." Etrafındakilerin çoğu onun resim yaptığının farkında bile değil, kendisi de. Bir gün eşi; "Bunlar bayağı iyi evin duvarları da boş, assana bunları" diyor. Ve bir haftaya kalmadan ziyaretlerine gelen, resim tutkunu bir Fransız arkadaşı tarafından "keşfediliyor". Sanki Necmettin yıllardır bu an için hazırlanmıştır. Çok kısa bir süre sonra Fransız Kültür Merkezi'nde ilk sergisini açıyor (1985). Kültür Merkezi'nin Müdürü P. Berthier "Otodidakt, fakat çok şey vaat eden bir kabiliyet" diye sunuyor onu.

O sıralarda figüratif resimler çiziyor. Belli belirsiz peyzaj ve figürlerle ortaya çıkan resim özellikle renkleriyle ayrı bir hava kazanıyor. Cezayir Devlet Güzel Sanatlar Müzesi Müdürü M. Bouabdellah onun resimlerine "gerçek Türk eğilimi taşıyan etkili bir sadelik" buluyor. "Resimleri ipek gibi kuvvetli ve yumuşaktır" diyor. Sergi için yapılmış kritiklerden birinde şöyle yazılmış; "Her şey harekettir, eserlerdeki ritm o denli etkili ve ele avuca sığmazki, karşımızda 'cansız' tuvallerin durduğuna inanmakta zorlanırsınız. Kısacası, şaşılacak derecede canlı, açık ve heyecan verici bir şey."

Bin dokuz yüz elli yılında köy öğretmeni. 1972'de jeolog, 1978'de jeoloji doktoru. Ardından resme adanan bir yaşam.

Resme adanan yaşam

Bir yıl sonra (1986) İtalyan Kültür'da açıyor sergisini, bir de karma sergiye katılıyor. 1987 yılı onun için verimli bir yıl oluyor. Aynı zamanda kader yılı. Biri yine Fransız Kültür'de iki kişisel sergi açıyor, Uluslararası 1. Cezayir Bienali'ne katılıyor. Ve üniversiteden ayrılıyor.

"O hale gelmişim ki gece sabahlara kadar resim yapıyordum. Ertesi gün derste uyukluyordum. Bir karar vermem gerekiyordu." Ve kararını veriyor... Artık bütün zamanları, çabası ve duyuşları resim içindir.

Cezayir, ışığıyla, pırıltılarıyla, çölleriyle ve henüz bozulmamış doğa-insan ilişkileriyle etkilemiş Necmettin'i. "O'nu yıllardır hayal ettiği şekilde fırçaya sarılmaya kesin karar verdiren Cezayir'in ışığı oldu. Buna şaşmamak gerek. Bu ışık daha nice ressamları büyülemişti" denmiş bir değerlendirmede.

Necmettin'in bu dönemi Alman ressam Klee'ye benziyor (1879-1940). Klee uzun zaman resimle müzik arasında kararsız kaldıktan sonra yolu Tunus'a düşüyor. Burada rengi keşfediyor ve kararını veriyor, kendi renginin peşine düşüyor. Çok sayıda suluboya tablolar yapıyor. Necmettin elbette benzeştiği Klee'nin farkındadır. Hatta onun suluboya Cezayir tabloları ile Klee'nin Tunus tabloları aynı kandandır. Ama Kaya Özsezğin'in de-

Necmettin Özlü kendi paketlediği tablosunu özenle açıyor.

Kargo ile gelen resimlerde bir hasaç var mı yok mu, ilk önce buna bakıyor.

diği gibi; "İlk dönem resimlerinde özellikle Klee'ye ilgi duymuş olması resimlerinin bu yönde gelişmesi sonucunu doğurmamıştır. Bir ressamın izinden giden, ilk verimlerini bir ressamın ilgi odağında biçimlendirmek isteyen ressamlar kuşağından değil Necmettin Özlü."

Cezayir günleri sona eriyor. Necmettin, Devlet Güzel Sanatlar Müzesi'nin koleksiyonuna katılmış resimlerine veda ederek ayrılıyor. Artık onun yaşamı eşinin memuriyetine bağlanmıştır. 1988 ve 1989 yılları boyunca, kendi ifadesiyle "serbest ressam" olarak çalışıyor Brüksel'de. Fransız.Kültür aracılığıyla ilk kez Ankara'da Türk sanat çevrelerinin karşısına çıkıyor.

1990 yılı gerçek bir çalışkanlık yılı. Ankara'da iki kişisel sergi açıyor ve Brüksel'de üç sergiye katılıyor. Aynı zamanda bir dönemeç yılı. Ankara'ya dönüyorlar. Daha önce işaretlerini verdiği soyuta yöneliyor. Resim düşüncesini geliştiriyor. Karadeniz'in yeşiliyle beslenmiş, Cezayir'in ışığıyla parlamış bir ruha Ankara çok karanlık görünüyor. Ve içine dönüyor...

Soyut resim onun için bir özenti, salt bir biçim veya teknik denemesi olarak değil ruhsal bir yönelimin ürünü olarak ortaya çıkmış. Ve İstanbul, Ankara ve Brüksel'de sergiler, Feriha Büyükünal ve Amelie Edgü tarafında "keşfedilmesi", İstanbul ve İzmir'de Vakko sergileri ve son olarak İstanbul Milli Reasürans sergisi. On yıllık "serbest ressamlık" çalışmasına 19 kişisel, 10 karma sergi sığdırmış.

Resim eleştirmeni Sezer Tansuğ, 1992 yılında onun resimlerini şöyle değerlendiriyordu; "Özlü, koyu renk tonlarının içe dönük bağlamlarıyla irdelenen düzen geometrisini, saydam bir örgü dokusuyla çeşitlendirmekte, ince ve düz bir boya tabakası içinde ruhsal duyuş kalitelerini sezdiren derinliklere inebilmektedir."

Bu teknik değerlendirmenin daha anlaşılabilir bir açıklamasını şair Özdemir İnce'nin, Özlü'yü anlatan şu satırlarda bulmak mümkün olabilir; "Garanti Sanat Galerisi'nde açılan kişisel sergisinde, Yaşar Kemal'le gitmiştik, kendisine 'hangi kafayla' soyut resimde direndiğini sorduğum zaman, bana Kandinsky'nin bir cümlesini tekrarlamıştı: 'Yapıt yaratmak dünya yaratmak gibidir'... Bu resimler karşısında 'mitos' ve 'epos' kurucusu Yaşar Kemal 'in duyduğu coşkuyu anımsıyorum. James Ensor, şair ve ressamlara 'Bilicilikle buluşun' diyordu; ve şair Yaşar Kemal bir 'bilici' olarak bu gizemli resimlerle buluşmuştu."

Necmettin Özlü, Mevlana'nın "İnsan gözdür, öteyanı deriden, etten başka bir şey değildir. Göz neyi görürse değeri o kadardır insanın" sözünü hareket noktası yapmış kendisine.

Bilim adamlığından sağladığı alışkanlıklarla, otodidakt olmanın kendisine sağladığı özgürlüğü açıklayabiliyor, buradan bir yönteme de ulaşıyor, "Yaratma eylemi ne denli az olağan, ne denli 'primitif' ise, özgürlük o denli yakındadır diye düşünürüm. Bu nedenle göz, his ve hayalimle çalışırken her türlü saplantıdan uzak, ancak benim için geçerli kuralları yaratmaya çalışırım" diyor.

Bu özgürlüğün yaratıcılığı nasıl beslediğini resimlerde görmek oldukça kolay. Sergideki her resim farklı. Elbette genel bir üslup var. Ama aynı zamanda her tablo ayrı özellikleriyle öne çıkabiliyor, hepsi ayrı bir dünya.

Resmin ruhu

Jeoloji biliminin ve Cezayir'in Necmettin Özlü'nün ruhuna değişik boyutlar ve renkler kazandırdığı söylenebilir. O, yer katmanlarını, mikroskoplarla yeryüzünü oluşturan, bizim bilemediğimiz çeşitli maddelerin yapılarını görmüş, onların bizim farkedemediğimiz renklerini tatmıştı. Bunların birikimini resimlerindek jeolojik biçimleri andıran imlerde ve değişik, insanı büyüleyen bilinmedik renklerde, bu renklerin çarpıcı uyumunda bulmak olası. Cezayir'in katkısı ise güneşiyle tablolarından fışkıran ışık ve uçsuz bucaksız çölleriyle Yaşar Kemal'i de içine çekiveren derinlik olmuş. Trabzon'dan da bir şeyler olmalı; resimlerdeki o tutulamaz hareketlilik ve kıpır kıpırlık da herhalde Karadeniz'in katkısı.

"Öncelikle 'ruhsuz' bir eserin sanatla ilişkisi yüzeyseldir. Bu ruh iç titreşimlerimiz, düşlerimiz, zevk ve acılarımızdır" diyor Necmettin Özlü. Onun resim anlayışını farklı kılan bilim adamlığından edindiği alışkanlıklarla koruyabildiği ve geliştirebildiği özgürlüğü ise resmini farklı kılan da taşıdığı, evrenin katlarına dalmaktan evrenin sonsuzluklarına kanatlanmaktan korkmayan yeni zamanlar şövalyesi ruhu... ◀

SERGİDEN İZLENİMLER...

Tablolardan bir tablo yaratmak

İlk kez bir resim sergisinin hazırlanışını izlemeye davet edilmiştim. Kimseyi aldatmış olmayayım, davet almış değildim kendimi davet ettirmiştim aslında.

Milli Reasürans'a uğradığım günlerden birinde, galerinin yöneticisi Amelie Edgü ile -orada tanışacağım- ressam Necmettin Özlü'yü sıcak, heyecanlı bir çalışmanın ortasında bulmuştum. Konu, Özlü'nün martta açılacak sergisiydi. Bir ara, yalnız kaldığımızda, Bayan Amelie'ye başıma bu serüveni açacak ilk soruyu sordum; "Peki tablolan nasıl düzenleyip yetiştireceksiniz?". Biraz kaygılı bir cevap aldım; "Tablolarını istediği gibi düzenlemek onun hakkı. Ama benim de bir estetiğim var". Peki ya anlaşamazlarsa? Bayan Amelie, "Bilmem ne olur o zaman" dedikten sonra gülerek, "Herhalde kavga çıkar" diye ekleyiverdi. Ben ikisi arasındaki ateşli bir tartışmanın düşüyle üçüncü ve son soruyu sordum; "Sergiyi hazırlarken sizleri izleyebilir miyim?". Cevap kahkahalı bir "Evet"ti.

Bir ay kadar sonra galeriye geldiğimde Necmettin Özlü'yü kocaman kolilerle boğuşurken buldum. Selâmlaştık. Elleri bayağı kuvvetliydi. Aklımda kaldığından daha iri yapılıydı. Tekrar işe koyuldu. Paketleri son derece alışkın hareketlerle, hızla açıyor, içinden tabloları ustalıkla çıkarıyordu. Sonra Vakko damgalı -Vakko sergilerinden kalan koli kartonlarını ve hava kabarcıklı koruyucu naylon örtüleri düzgün br şekilde katlayıp bir kenara koyuyordu.

Necmettin Özlü, Ankara'da oturuyordu. Tablolannı Ankara'dan getirmişti. Tabloları kendi paketlemişti. Ancak paketleyen birisi bu kadar bildik ve kolay açabilirdi... "Peki nasıl getirmişti?". "Yurtiçi kargoyla"... "Bu hep böyle mi olur, bu işleri ressamların kendileri mi üstlenir?". "Hoca değilseniz evet. Hocaysan asistanlar halleder"...

Bütün koliler açılmıştı. Sonuç mükemmel sayılabilirdi. Tablolardan sadece birinin çerçevesinde hafif bir sıyrık vardı. Ama Özlü hazırlıklıydı. Çantasından çıkardığı boya ve fırça ile bir saniyede hasarı ortadan kaldırıverdi. İşinin tam ehliydi. Bir ressamın bir sergi düzenleyebilmesi için öncelikle paketleme ve nakliye işlerinde bayağı bir ustalık kazanması, o koca paket ve tuvalleri kaldırıp taşıyacak kadar da güçlü kuvvetli olması gerekiyordu. "Evet, bu yüzden Türk ressamları küçük küçük çalışıyorlar"dı.

Hep teknik olanakların sanat üzerindeki etkileri tartışılır. Ama fiziki olanakları da en az teknik olanaklar kadar sanat üzerinde belirleyici olabiliyordu.

Necmettin, bütün resimleri duvarlar boyunca rastgele dizmişti. Şimdi tabloların sergilenme düzeni belirlenecekti.

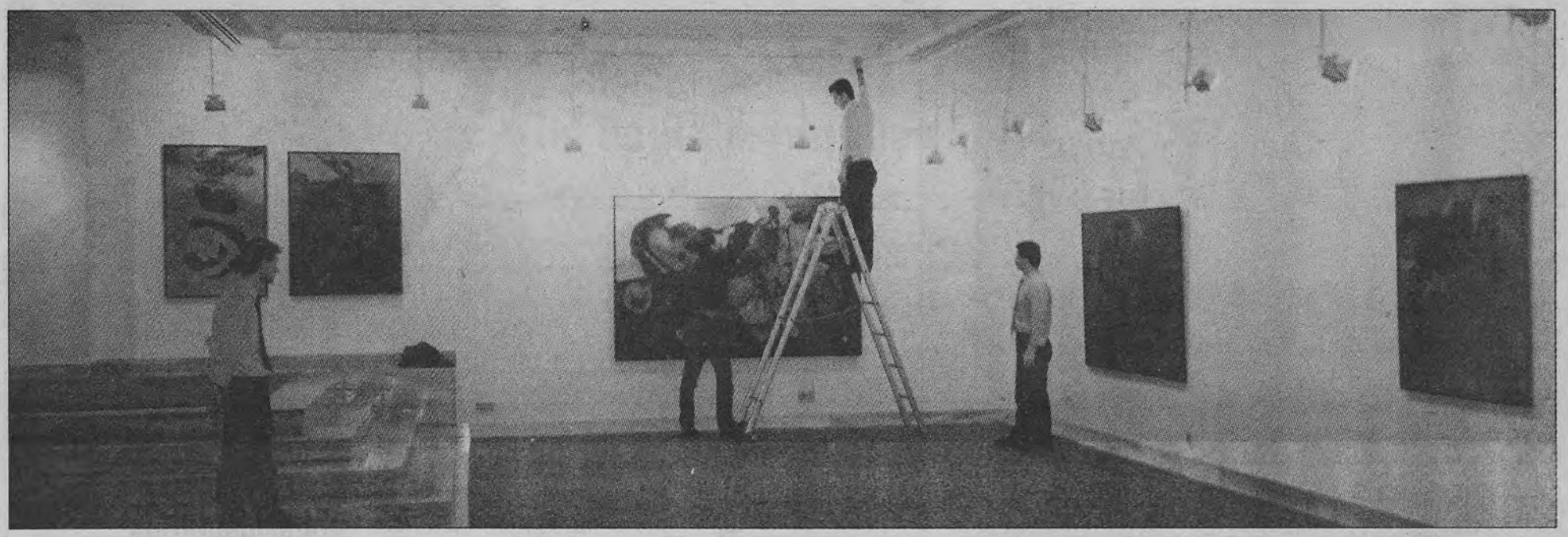

Tabloların duvarlara yerleştirilmesi de önemli bir estetik birikim gerektiriyor. Bu konuda son söz hep galeri yöneticilerinin oluyor. Fiyatlandırmada ise karşılıklı uzlaşma sağlanıyor.

Bayan Amelie en lüzumlu zamanda ortadan kaybolmuştu. Özlü beklemeden bazı tasarlamalara başladı. Bilim adamlığı alışkanlığı ile önce yöntemi belirledi. Sergi biraz retrospektif özellikliydi; 1990-95 arasındaki çalışmalarını kapsıyordu. Dolayısıyla bir tarih dizimi olabilirdi. Ama daha ilk denemelerde tabloların renk ve boyutları tarih uyumuna pek denk düşmemişti. Boyutlar üzerine kurulu ikinci bir deneme, bana göre de fena olmamıştı.

Bu sırada Bayan Amelie geldi. Cevabı kısa ve kesindi; "Olmadı". Necmettin Özlü o heybetine karşın son derece uyumluydu. Bayan Amelie önce en göz alan büyük boy bir tabloyu salonun girişindeki duvarın ortasına yapayalnız yerleştirdi; "Sergi buradan başladı. Şimdi ötekilere bakalım..."

Bir tablonun yerini bulmasıyla o karmaşık salona birden bir düzen gelivermişti. "Ben grup severim" diyerek estetiğini ortaya serivermişti. Artık inisiyatif ondaydı; "O orada olmadı, alalım. Onun yanına bir sarışın lazım... Sarışın yok mu? Mor olmaz onlar girişte. Turkuazları kaldıralım, onlar küçük salona... Onlar orada iyi, hareket var. Birisi aşağıya, öteki yukarıya, uçuyor... Çok iyi..." Ressamdan itirazlar değil ama ince katkılar geliyordu bu arada.

Ve sonuç, girişte morkahverengi bir girdabın içine düşüyordunuz. Sonra kırmızı mavi yeşilin alıp götüren hareketinin peşine takılıp salona geçiyordunuz. Son resim hepsinden farklıydı ve tek başına bir duvardaydı. Burada hareketin yükselen karmaşasıyla heyecanın doruğuna ulaşıyordunuz. Sonra küçük salona geçilecekti. Burada turkuazın alıp götüren büyüsüne yakalanıyordunuz....

Bu iş bir düzenleme değil tablolardan duvarda hareketlerin ve renklerin tablosunu yapmak gibi bir şeydi.

Ve birinci gün biterken serginin tablosu tamamlanmıştı. Beklediğim tartışmalar olmamıştı ama sanki bir resim yapmanın keyfini yaşamıştım, derken girişe asılacak tablonun çerçevesine itiraz geldi. Mavi bir rüya yaldızlı sarı bir çerçeveye alınmıştı. O ana kadar fark etmemiştik ama gerçekten çirkindi. Özlü, umutsuzca direniyordu. Çerçeve parası ondan çıkacaktı. Paket, nakliye, çerçeve derken sonuna dayanmıştı. Amelie dayatıyordu; "O zaman siyaha boya" diyordu. Necmettin "Çerçeve boyayamam" diye savmaya çalışıyordu bu isteği. Çözüm yok gibi görünüyordu. Tamam bu kez olacak derken durum ortada kalıverdi; çerçeve sökülebilirdi de...

Ertesi gün... Galeriye geldiğimde görevliler işbaşındaydı. Yüksek merdivenlerin üzerinde iplerle tabloları asıyorlardı. Sessizce ve titizlikle yapıyorlardı işlerini. Ne olmuştu girişteki tablonun çerçevesi? Özlü, "Değişecek" diye fısıldadı.

Tablolar yükseldikçe daha ortaya koyuyorlardı saklı güzelliklerini. Değişiyorlardı sanki. Süsleniyorlar ve sergi havasına giriyorlardı.

Kısa bir dinlenme anında görevlilerden Mehmet usta, resimlere ilgi duydu. Ama resmi pek çözemedi. Ama Mehmet usta görmekte ısrarlıydı. Necmettin Özlü, "Peki o zaman" diyerek tablosunun başına geçti ve gösterdi; "Burada bir kadın var. Koca popolu, işte poposu, ayakları... başı... Gördün mü?".

Belki net görmüyor ama bazı şeyler fark ediyordu. Özlü "Benim gördüklerim önemli değil sen ne görüyorsan, ne hissediyorsan resim odur" diye açıklamalarını sürdürdü. Mehmet usta, başka bir resmin önünde durdu ve "görmeye" çalıştı. Bu arada arkadaşlarından Aydın yorumladı; "Hani insan uyur uyanık hülyaya dalar da gözünün önünde renk renk şekil uçurur ya onun gibi bir şey yani..."

Bu serginin hazırlanışından üçüncü izlenim olarak bu soyut resim tanımını aklımın bir köşesine attım.

Bu sırada sergi afişlerinin çerçeveciden gelmesi bekleniyordu. Bayan Amelie'nin yardımcısı Meral Bekar takip ediyordu afiş, kitap işlerini. Tam çerçeveciye telefon edilecekken kucağında afişlerle bir genç salona girdi. Hayret demek Türkiye'de sözünü tutan, işini

Bayan Ameli ile Necmettin Özlü. Sergi 25 marta kadar açık.

zamanında yapan esnaf ve zanaatkârlar da varmış.

Çerçeveci Kani Usta'ya övgüleri dinlerken, genç çerçeveci babası adına, mahcup, "Biz sizi bir müşteri gibi görmüyoruz" diyordu. Biraz sonra anlaşıldı ki, genç çerçeveci, Cüneyt Aksoy aslında bir ressammış. Mimar Sinan'ı bitirmiş. İlk sergisini önümüzdeki günlerde Bebek Akbank'ta açacakmış.

Necmettin Özlü soruyordu: "Nasıl çalışıyorsun?", "Büyük mü çalışıyorsun?"... Ama genç ressam kararlı, ağzından, "Sergim açılınca hepsi görülecek"ten başka laf çıkmıyor. Sergisiyle ilişkisi o anda o kadar özel ki tüm ısrarlara rağmen ser verip sır vermiyor; sanki büyüsü bozulacak...

Biz normal yaşamımızı sürdürürken Cüneyt Aksoy, büyük bir gizlilikle, bizlere bir sürpriz yapmaya, bir doğum müjdesi vermeye hazırlanıyor. Farkında değiliz belki farkına da varamayacağız uzun süre. Ama o doğacak ve ayaklarının üstünde durarak yine bir yerlerde çıkacak karşımıza...

Işıkçılar geliyor. Yüksek merdivenlerin tepelerinde tek tek ayarlıyorlar ışıkları, Tabloları, tüm renkleri ve ayrıntılarıyla ortaya çıkarıyorlar. Işıkla nasıl da değişiyor resimler. Bunlar sanki iki gündür iç içe olduklarımız değil bambaşka, yepyeni tablolar... Ve sergi ışıklarla doğuyor galerinin duvarlarında.

Nihayet başından beri hep çekindiğim ana yaklaşıyoruz; tablolar fiyatlandırılacak. Bir sergiyi gezerken çok da yadırgamadan alıp baktığımız fiyat listesi oluşturulacak. Ama burada rahatsızlık duyuyorum. Mantıksal açıklaması kolay tabii; bu resimler satılmalı ki Necmettin Özlü yeni resimler yapılabilsin, galeri yaşamını sürdürebilsin. Ama iki gündür dünyamızı süsleyen, bu artık iyice tanıdık renklerin, bu hareketlerin biraz sonra vitrine çıkarak bize uzaklaşacağını, bize yabancılaşacağını kabul etmek zor... Elbette resimlerin sahibinin işi daha zor...

Ama Bayan Amelie son derece zarif bir şekilde geçiştiriyor bu süreci. Aslında herkes hafif gergin. Etrafta birden kaygılı bir suskunluk oluşuyor. Resimlere karşı bir veda saygısı gibi .

Konuşmalar son derece ekonomik. Necmettin Özlü düşündüğünü söylüyor. "Evet" ya da "Şu kadar iyi" yanıtını alıyor. O rakam yazılıyor. Bir yerde ressam farklı söylüyor. Nedenini "çok emek vermekle" açıklıyor. Galeri yöneticisi "Resimde emek olmaz" diyor, kabul etmiyor. Ardından bir başka resim üzerinde yine anlaşmazlık çıkıyor. "Neden" sorusunu ressam "Çünkü bunu çok seviyorum. Bundan ayrılmam zor" diye cevaplıyor. Bu kez hiç itiraz görmüyor. Dediği onaylanıyor.

Buradan bir serginin hazırlanışı ile ilgili dördüncü izlenimimi ediniyorum; bir resmi değerli kılan sadece piyasa değil bir o kadar da ressamın o resme duyduğu aşkmış...

Artık serginin ilk ve ayrıcalıklı izleyicisiyim. Necmettin Özlü tek tek tablolarıyla tanıştırıyor, anlatıyor. Morkahverengi büyük bir tuvalin önüne geldiğimizde "beğendiğimi" söylüyorum. O daha kapsamlı anlatmaya başlıyor resmini, teknik konuşuyor; "Önce şu üç hareketle üçe böldüm tuvali. Sonra şuraya ışık. Burası dengelemesi için karanlık. Yerde bir tüy, resmi hafifletiyor. Köşede bir insan silüeti..." Ardından ben ona gördüklerimi anlatıyorum: "köşede bir insan dimdik duruyor ve kaskatı. Başımda sanki boynuzlu bir miğfer var. Tüm zamanlarda hiç eksik olmamış bir eski ya da yeni zaman savaşçısı bu. Karşısında bol tüylü şapkasıyla genç Gaskonyalı silahşör d'Artagnan; âşık, romantik ve sadık. Gözlerinde muzip bir gülümsemeyle, pelerinini uçuşturarak reverans yapıyor tüm zamanların savaşçısının önünde. Şapkasından tek bir tüy düşüyor yere. Ve kaskatı savaşçı bu tüyün düşüşüyle, bu zarif meydan okuyuşla ürperiyor... "Evet ben de görüyorum" diyor Necmettin Özlü gülerek... ◀

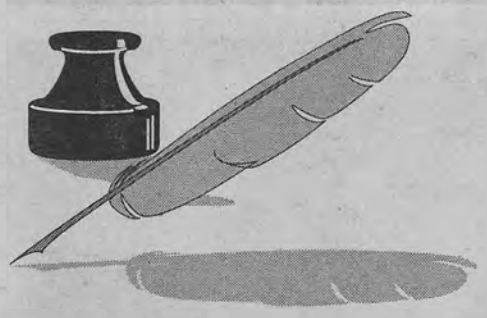

Sezer Ateş Ayvaz'dan bir öykü

BELİRLENMİŞ YAKINLIKLAR

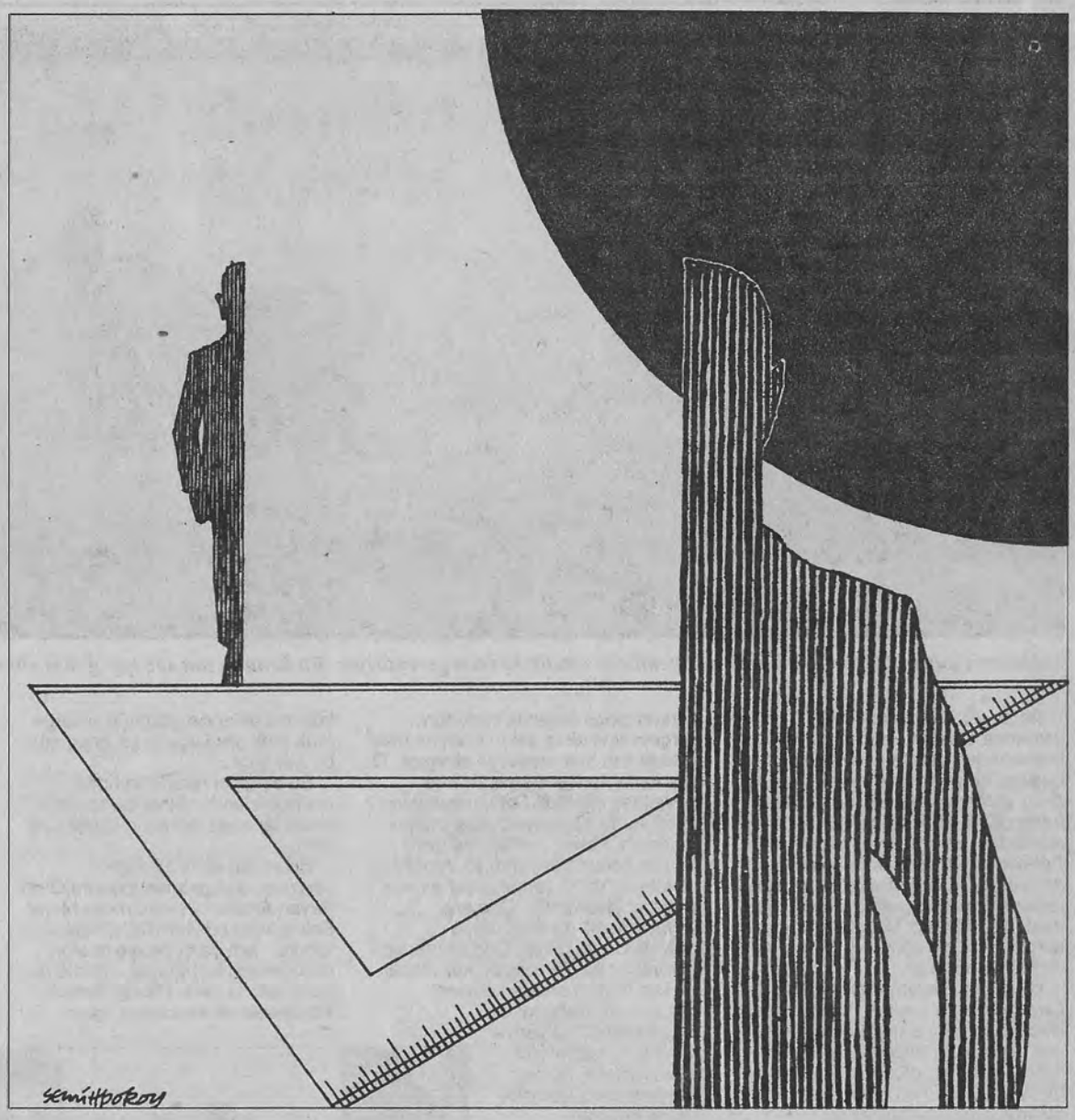

SEZER ATEŞ AYVAZ

1956 Antakya doğumlu. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji bölümünü bitirdi. İstanbul Üniversitesi - Siyaset Bilimi- kürsüsünde; 'Türk Romanının Kendiliğinden Felsefesi: Politik Roman' konulu tezle doktora kurlarını tamamladı.

1986 Abdi İpekçi Film Eleştirisi Yarışması ve 1987 Akademi Kitabevi Öykü Yarışması'nda başarı ödülleri aldı. Çeşitli gazete ve dergilerde şiir, eleştiri, inceleme yazıları, öyküleri yayımlandı. 'Aynalarda Yaz' isimli öykü kitabı Afa Yayınları'nca yayımlandı. Yukarıdaki öykü, basıma hazırlanan yeni öykü kitabından.

Ardısıra yürüyorum. Kendini usul bir yürüyüşe kaptırmış gidiyor. Nereye gittiğini bilemiyorum. Çıktığı kapı ile arasındaki uzaklığı çoğalttıkça adımlarında uçarı bir acelecilik, sekişinde bir hafiflik, sabahın bu erken saatinde yüreğinde duyduğu coşkuya eşlik eden bir yürüyüş tutturmuş. Yüreğinin onu kapıp götürdüğü bir yere gidecek. Kendimi göstermeden adımlarımı hesaplayarak izliyorum onu. Havanın ılıklığına aldanmadan, gömleğimin üst düğmesini kapatıyorum. Sabahın nemli serinliği, köşe başlarında yüze vuran rüzgâr sakınmasız yakalayabilir bedenimi. Bir elim gömleğimin yakasında yavaşça dönüyorum köşeyi. O, gözleri yukarlarda, gökyüzünde bir yay çizerek ilerleyen kuş sürüsünü izliyor. Biliyorum, böyle zamanlarda aklından çılgınca şeyler geçer, en hafif deyimle çocukça şeyler. Genç bir kadın olduğuna aldırmadan, sabahçı kahvelerine gitmek, kıyıda şarap içen balıkçılarla söyleşmek, bir yükseltiye oturup kendisine bakanlara aldırmadan gözleriyle denizin ufuk çizgisini yakalamak. En kötüsü, geniş caddelere, kalabalıklara karışıp bilinçsiz bir nokta olarak savruluşu. Sanki düşteymiş gibi kendini kalabalığın akışına bırakması, pasajlara, pasajların içindeki dükkânlara bir gölge gibi süzülüşü. Sergilenen her nesneye elleriyle dokunup onların ruhunu hissetmek istemesi. Yürürken gözüne ilişen bir aynaya kendine yabancılaşarak bakışı. Onu izlerken en korktuğum durumdur bu ve başı sonu belli olmayan bir kalabalığın, yığının parçası olması. Aldırışsız, akıl süzgecinden geçirmeden, rüzgarın ardısıra gideceği günler hep böyle yapar; gözlerindeki siyahları çoğaltır, saçlarını düzensiz bir salınıma bırakır. Benim onu izlediğimi bile bile bu denetlenme duygusuna aldırmadan kaçıp uzaklaşır evden. Dudaklarında bir şiir dizesinin henüz dökülmüş sözcükleriyle, sözcükler arasında bağlantılar arar. İstediği sesi, dizeyi bulana dek dönmez. Bazen tek sözcüğün peşinde sabahladığı, bazen de biten şiirleri eskiteceği konuşmalarla dolaştığı olur ordan oraya.

Oysa onun yaşamımıza kattığı savrukluğu dengelemeye çalışmak beni ne kadar yoruyor bilmiyor, onun kalabalıklar içindeki yitişini izleyerek savunmasız kalışım, sürekli izleyerek, yaşamımızı iyice içinden çıkılmaz bir druma getirmesini önleme çabam hep bundan. Öyle sorumsuz bir dağınıklığı yaşıyor ki tüm gücümle onun dengesini yitireceği anı önceden bilebilmek ve gelebilecek tehlikeleri engellemek istiyorum. Hele nesnelere dokunurken kapıldığı esriklik, onlara karşı duyduğu o düşsel yakınlık duygusu ve birer kişilik yakıştırma isteği.. Biliyorum ki, benim adımlarımın akıl kontrolündeki kararlılığı, yaşam karşısında büsbütün çözülüp dağılmamızı önlüyor. Ama O, bütün çabalarıma, koruyucu ataklığıma gerekli saygıyı göstermiyor. Hele son günlerde bütün tartışma konularını reddediyor, ona sunduğum kanıtları görmezden geliyor. Geniş hoşgörüme karşı sabrımı taşıracak noktayı zorlamaktan kaçınmıyor. Evden çıkışındaki o ürpertili acelecilik, giyinişi ve makyajındaki abartılı aldırmazlık, onu uyardığım konularda davranışlarıyla belirttiği inatlaşma ve hepsinden önemlisi önümde beni böyle hiçe sayan yürüyüşü. İzi, durağı, bütünlüğü olmayan yolları güvenilir bulmadığımı, amacı olmayan davranışların insanları yanıltacağını söyledim ona. Beraberliğimizi yitirdiğimizde nasıl dağılıp parçalanacağımızı bilmiyor. Ayrı yollarda nasıl çaresiz, bir başına kalacağımızı, eksik ve anlamsız bir dünya yaratacağımızı.. Ben de, sorumluluk duygusuyla, inceleyen, yorumlayan aklın, insan davranışlarına kattığı ölçülülüğü hatırlatıyorum ona. O buna aldırmasa da, işte böyle arkasından yürüyorum. Onu yaptıkları ve düşündükleriyle, her an yüz yüze getirecek bir hesaplaşma içinde tutuyorum aramızdaki mesafeyi. Ne daha çok ne daha az. Onu görebilecek ama adımlarını durdurmayacak bir denetimi sürekli kılmaya savaşıyorum.

Ama bugün, O, hiçbir denetlemeyi evetleyecek durumda değil, ardısıra gittiğimi bile bile, benden kaçıp kurtulmak, uzaklarda, anımsanamayacak bir anı olarak bırakmak istiyor. Kimi zaman bunu tam başaracakken, beni artık ayrımsayamayacağı bir noktada bırakabilecekken, dönüp, ne yaptığımı görme, beni anlama isteğine yenildi. İşte karşıdan karşıya geçişinde, kararlı bir gözden kaybolma çabası, adımlarında benden kurtulup, özgürleşme heyecanı. Belli ki bugün benim soluğumu tümüyle unutmak istiyor. Birlikteliğimize, birbirimizden ayrı kalarak da yaşayabildi-

ğimiz beraberliğimize bir son vermek istiyor. Şimdiye dek bu ilişkiye duyduğu saygının tüm ilmeklerini çözmek kararında. Karşı kıyıya bensiz geçecek, bütünüyle öznel, özgür kalacağı bir uzaklığa varmak amacı. Arayı ne kadar açarsa o kadar iyi, ayrılığı mutlaklaştıracağı bir bağımsızlığı özlüyor ve benim soğukkanlı gülüşümden kurtulacak. Ve ben onu göremeyecek, izleyemeyecek bir yerde kalakalacağım. Masamın üzerindeki kitaplara, nicelik ve nitelik hesaplarına, aydınlık ilkeleri ile akla, çözümlemeye çalıştığım gerçeklere döneceğim. Ne var ki onun beni terk etmesine izin vermiyorum. O ne kadar çabalasa, geçip gideceği yolları, aykırı dizeleri, yüzünü pembeleştiren uçarılıkları göreceğim ve onun soluduğu havanın dışında kalmayacağım.

İşte döndü, ardısıra bakıyor. Benden kurtulamayacağını anladı. Tüm çabalamamın birlikteliğimiz için olduğunu biliyor. Bu kez ben önde O arkamda, acelesiz ve amaçladığı yeri bilen adımlarla yürüyoruz. Evin merdivenlerini çıkarken durup yetişmesini bekliyorum ve anlayışla bakıyorum ona. Darmadağın çantasının içinde anahtarını aramasına vakit bırakmadan bulup çıkarıyorum hemen. Kapıyı açıyorum. Çalışma odasındaki masanın iki yanında duruyoruz. Masanın üzerinde nesneler, birbirleriyle ilgili ilgisiz hatta çelişik bir yan yanalıkta; kalem açacağı, tarak, kehribar bir pipo, plastik gönye, akmaya devam eden bir kum saati, kalemler, çerçevelenmiş, çöpe atılmış bir heykel resmi, büsküvi kırıkları ve kitaplar; şiir kitapları, bilimsel yayınlar.. Ne çelişkili bir bağlantıları var ama ne kadar yakınlar birbirlerine.. Tıpkı bizim gibi ama biz belirlenmişliklerimizi bir aşabilsek.. O her zaman benden bir adım önde.. Ve ben aynaya baktığım her an, onu ne çok sevdiğimi düşünüyorum. Kalabalıklarda, yüz yüze geldiğimde bile.. ◀

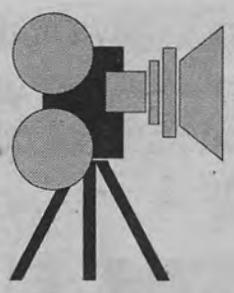

SİNEMA BULMACASI

Polisiye edebiyatın iki kadın ustasından

ADEM AYAKTA

Agatha Christie

Polisiye meraklıları, şubat ayının ilk haftasında gazetelerde yer alan bir haberle üzüldüler. Psikolojik gerilim romanlarıyla tanınan Patricia Highsmith, 4 Şubat 1995'te isviçre'de ölmüştü. Biz de bu hafta polisiye edebiyatın iki kadın ustasını, Agatha Christie ve Highsmith'i anıp filme alınan yapıtlarından birini soralım dedik. Bakalım bu filmleri tanıyabilecek misiniz? Önce Agatha Christie...

Polisiye edebiyata Hercule Poirot ve Miss Marple gibi iki unutulmaz dedektif armağan eden Agatha Christie'nin (1890- 1977) asıl adı Mary Clarissa Miller idi. 1914'te evlendiği Archibald Christie'nin soyadını almıştı.

Agatha Christie, önce şiiri denemiş, daha sonra şarkıcı ya da piyanist olmak istemişti. Ama hem sesi yetersizdi hem de sinirleri kalabalık önünde durmaya elverişli değildi. Sıkıcı ve karışık olduğunu belirttiği birkaç roman yazmışsa da bunları kabul edecek bir yayınevi çıkmadı. Bunun üzerine sistematik çözüme dayalı' polisiye öyküler yazmaya karar verdi. Sherlock Holmes- Dr. Watson gibi, "zeki dedektif - hayran arkadaş" ikilisini kullanacaktı. İlk polisiye romanını, Birinci Dünya Savaşı sırasında hemşirelik yaparken yazdı: "Katil Kim? / The Mysterious Affair at Styles" (1920). Polisiyede yeni bir dönemi başlatacak olan bu romanda, hastanede zehir konusunda edindiği bilgileri ustaca değerlendirmekteydi. Belçikalı tuhaf dedektif Hercule Poirot ve arkadaşı yüzbaşı Hastings ilk kez bu kitapta okur karşısına çıkıyordu. Zekice kurulmuş bir yapı, ustalıklı şaşırtmacalar, beklenmeyen bir son ve akıcı, inandırıcı diyaloglar gibi karakteristik özelliklerinin hepsi "Katil Kim?"de vardı. Klasik dedektif romanlarının altın çağı başlamıştı...

Ve işte Hercule Poirot'nun en garip, en şaşırtıcı maceralarından biri. 1974'te Sidney Lumet'in uyarladığı film, Albert Finney, Sean Connery, Ingrid Bergman, Jacqueline Bisset, Anthony Perkins, Richard Widmark, Vanessa Redgrave gibi oyunculardan kurulu gösterişli kadrosu kadar, saat gibi işleyen senaryosu ve yönetmenin 'tren hızındaki' sürükleyici sinema diliyle de türün önemli örneklerinden biri olmuştu. Christie'nin 1934'te yazdığı roman, daha sonra Akira Kurosawa'nın "Rashomon" (1950) filminde yaptığı gibi bir olayı değişik açılardan anlatıyordu.

Bir kış gecesi, Paris'ten İstanbul'a giden trende, Amerikalı bir milyarder öldürülür. Yolcular arasında bulunan Hercule Poirot, araştırmaya girişir. İki ayrı sonucu varır. Birinci çözümünde, zengin adam gerçekte bir gangsterdir ve düşmanlarınca öldürülmüştür. Poirot ikinci ve gerçeği yansıtan çözümünde, adamın, geçmişte yaşanan acı bir olay nedeniyle trendeki yolcular tarafından 'ortaklaşa' öldürüldüğünü gösterir. Tren sorumlusu, bu sonuçlardan birinde karar kılıp polise bildirecektir. Sorumlu, ilk çözümü yeğler.

Bu filmi anımsayabildiniz mi?

Patricia Highsmith

4 Şubat 1995'te 74 yaşında, İsviçre'deki bir klinikte ölen Patricia Highsmith, çağdaş polisiye edebiyatının en parlak . yazarlarından biriydi. 1921 ABD doğumlu yazar, edebiyat ve zooloji okumuş, 1945 yılında yazmaya başlamıştı. 1950'de yayımladığı ilk romanı "Trendeki Yabancılar" hemen listelere girmiş ve ertesi yıl Hitchcock tarafından filme alınmıştı (Strangers on a Train, 1951).

Highsmith, 45 yıla varan varan yazarlığı boyunca yirminin üzerinde roman ortaya koymuş ve bunların bir kısmı filme alınmıştı. Ama, "Trendeki Yabancılar" dışında, bu uyarlamalar genellikle yönetmenin yorumu niteliğindeydi.

Türkçeye "Becerikli Bay Ripley" adıyla çevrilen "The Talented Mr. Ripley" (1955), alışılmadık bir karakter sunuyordu: Tom Ripley. Highsmith'in üç serüvenini daha anlattığı bu genç adam, her türlü suçu işlediği halde okuyucu ona sonsuz bir sempati duyar ve yakalanacağı, başının derde gireceği korkusuyla sayfaları 'kahrolarak' çevirir... Yazarın çoğu yapıtlarında olduğu gibi Ripley öykülerindeki gerilim de dayanılmaz ölçüde yüksektir. 1957'de Fransa'da polisiye dalında edebiyat ödülünü kazanan "Becerikli Bay Ripley"i Rene Clement 1959'da filme aldı: "Plein Soleil". Ripley'i yerinde bir seçimle Alain Delon oynuyordu.

Daha sonra, 1977'de Wim Wenders, ikinci Ripley romanını (Ripley's Game, 1974) "Amerikalı Arkadaş" adıyla filme aldı. Wenders romanı büyük ölçüde değiştirmiş ve Ripley'i bir yan figüre dönüştürmüştü. Ripley'i Dennis Hopper oynuyordu, ama bu karakterin Highsmith'in kahramanıyla uzaktan yakından bir ilgisi kalmamıştı.

Aynı yıl Fransız Claude Miller, Highsmith'in "This Sweet Sickness" adlı romanını filme aldı. Gerard Depardieu ve Miou-Miou'nun başrolünü üstlendikleri film, bir adamın felaketlere yol açan saplantısını anlatıyordu.

David Martinaud, çocukluk aşkı Lise'yi hâlâ tutkuyla sevmektedir. Oysa kadın çoktan başkasıyla evlenmiştir. David, kendisini seven Juiette'e aldırmaz ve Lise'yi yeniden elde etmeye çalışır. Bunun için cinayetler işlemekten çekinmeyen adam, kendisini de çevresindekileri de mahvedecektir...

1994'te Vecdi Sayar'ın "İki Film Birden" kuşağında gösterilen bu filmi anımsayabildiniz mi? ◀

Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU

18.4.1974 tarihini taşıyan Sean Connery'li bu fotoğraf İstanbul'dan.

☛ **Geçen haftanın yanıtı:**
"Maske"nin başrol oyuncusu: Jim Carrey

YAYLA 1995 TURİZMİ

KARADENİZ YAYLALARI SİZİ BEKLİYOR. Bitki ve çiçek örtüleri, nehirler, göller ve yaylalarla dolu **Kaçkar Dağları**'nda bir hafta.
Bu turumuza uygun ödeme koşullarıyla katılabileceğiniz bir **KAMPANYA** başlattık.

TUR TARİHLERİ	PEŞİN	PEŞİNA T + 7 TAKSİT PEŞİNA T	TAKSİT	TOPLAM FİYAT	TUR TARİHLERİ	PEŞİN	PEŞİNA T + 7 TAKSİT PEŞİNA T	TAKSİT	TOPLAM FİYAT
06-14 MAYIS	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-	15 - 23 TEMMUZ	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-
09-14 MAYIS	4.500.000,-	1.000.000,-	4 TAKSİT	5.000.000,-	22 - 30 TEMMUZ	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-
27 MAYIS 04 HAZİRAN	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-	29 TEMMUZ 06 AĞUS.	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-
03 - 11 HAZİRAN	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-	05 - 13 AĞUSTOS	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-
10 - 18 HAZİRAN	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-	12 - 20 AĞUSTOS	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-
17 - 25 HAZİRAN	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-	19 - 27 AĞUSTOS	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-
24 HAZ. 02 TEMMUZ	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-	27 AĞUSTOS 03 EYLÜL	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-
01 - 09 TEMMUZ	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-	02 - 10 EYLÜL	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-
08 - 16 TEMMUZ	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-	09 - 17 EYLÜL	7.000.000,-	1.000.000,-	1.000.000,-	8.000.000,-

Fiyatlarımıza ulaşım ve KDV dahil değildir. **Kampanya**'ya son katılım **30 NİSAN 1995**

Salonumuzda her perşembe saat 19.00'da turun dia gösterisi yapılacak.
PROGRAM: Ardeşen, Ayder, Avuçur, Taşlık, Dobaye, Yukarı Kavran, Aşağı Çeymakçur Yaylaları, Kaçkar Dağı, Zil Kale, Çat. Turumuz pansiyon konaklamalıdır.

Katılacağınız turu işaretleyin. Önceden belirleyemiyorsanız katılmak istediğiniz tarihi en az 20 gün önce bildirmelisiniz.
Havale çıkarıp, kuponu doldurup gönderin YKB(Bank 24) 4943 1410 0593 4793 İş Bankası(B.matik) 1042 0515752

KATILMA KUPONU
İsim:.....Ev Adresi:.....
.....Ev Tel:.....
İşTel:..... Tak. Yat. Banka:..... Tur tarihi:.....
İMZA

Ogzala turizm
İSTİKLAL C. BEKAR S. No.16/4 BEYOĞLU/İST.
TEL (0.212)293 91 95 (0.212)252 30 39

İDAKÖY ÇİFTLİK EVİ KAZDAĞI
Çamlıbel Köyü
Edremit-Balıkesir
Tel/Faks: 0266 387 34 02 - 387 33 93
Sema-İskender Azatoğlu

Merhaba Asya !
Overland

Overland, dünyanın tarih, geleneksel yaşam ve coğrafi açıdan en ilginç ülkelerine yapılan, uzun süreli karayolu gezileridir. Bu gezilere katılmak artık düş değil!...

İpek Yolu (Çin) .....15 Temmuz - 20 Ağustos.....950 $
Rota: İran, Pakistan, Çin, Kırgısiztan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Afganistan, İran.

Hindistan, Nepal .....09 Eylül - 15 Ekim .....950 $
Rota: İran, Pakistan, Hindistan, Nepal, Pakistan, İran

Lütfen ayrıntılı broşür isteyiniz.

FOTOGRAFEVİ
Zambak Sk. 15/4, Beyoğlu
(0 212) 251 05 66 / 245 40 08

Yeşil Yürüyüş
Timur Danış ile her pazar bir yeşile yürüyüş...
'Sülüklü Göl'
26 Mart - 600 bin
(Gelir, 'Çernobil' yürüyüşünde kullanılacak.)

1

2

67. Oscar ödüllerinin sonuçları haftaya açıklanıyor. Acaba daha önceki ödüllere ilişkin genellemeler yaparak ve Akademi'nin dengeler politikasını göz önünde tutarak tahmin yapmak ve tutturmak olası mı? Deneyelim...

3

4

5

1. Küçük Kadınlar filmiyle en iyi kadın oyuncu adaylarından Winona Ryder. 2. Dört Nikâh, Bir Cenaze... En iyi film adaylarından. 3. Esaretin Bedeli... En iyi film adaylarından. 4. Yönetmen Kieslowsky. 5. Forrest Gump'ın Tom Hanks'i... .

Sonuçlar önceden belli mi?

TUĞRUL ERYILMAZ

Emil Jannings'le Janet Gaynor'ın kimsenin umursamadığı ilk Oscar ödüllerinin sahibi olmalarından bu yana tam 67 yıl geçmiş. Şimdi ise Oscar neredeyse bir cankurtaran simidi. Üstelik bu bütün dünya için de geçerli. Bizim gazetelerin reklam sayfalarında, "şu kadar dalda Oscar adayı" ilanlarından geçilmiyor.

1995'in en iyi film adaylarının sahip olabilecekleri heykelcik sayıları şöyle: Forrest Gump (13), Shawshank Redemption-Esaretin Bedeli (7), Pulp Fiction (7), Quiz Show-Yarışma (4), Dört Nikah Bir Cenaze (2). 67 yılın sonuçları arasında tesadüfi (örnekleme diyemeyeceğim) bir gözlemleme yapılınca sonuç belli: **Forrest Gump**.

Neden mi? Yıl 1959. William Wyler'ın **Ben Hur** filmi 12 dalda aday ve en iyi film dahil 11 ödülle rekor kırıyor. Yıl 1939. "Rüzgâr Gibi Geçti" (Victor Fleming) 12 dalda aday, film dahil 8 ödül topluyor. 1954 yılında 12 adaylığı olan Elia Kazan'ın **Rıhtımlar Üstünde'**si, 1953 yılında 13 ödülle Fred Zinnemann'ın **İnsanlar Yaşadıkça'**sı ve 1961'in galibi 11 adaylıkla **Batı Yakasının Hikâyesi** için de geçerli. Daha yenilere gelirsek Richard Attenbrough'nın **Gandi'**sinin adaylık sayısı 11'di. **Schindler'in Listesi'**ni hatırlatmaya gerek varmı? Bu örnekleri iki katından fazlaya çıkarmak kolay. Demek ki en iyi film ödülünün Forrest Gump'a gitmesi olasılık hesabı göz önüne alınırsa kesin gibi. Fakat "gibi" yi eklememizi gerektiren örnekler de var. Birincisi ve en çarpıcısı Steven Spielberg'in 1985'te tam 11 dalda aday gösterilen Mor Renk adlı filmiydi. Aynı yıl Sydney Pollack'ın "Benim Afrikam" filmi Oscar ödülünü alırken, Spielberg'in siyah kadınların dramını anlatan filmine bir tek heykelcik bile çok görüldü. 10 ya da daha fazla dalda Oscar'a aday gösterildiği halde en iyi film ödülüne uzanamayan iki film var. 1965'te David Lean'in **Dr. Jivago**'su ve 1972'de Bob Fosse'un **Kabare**'si. Türkiye'de de çok ilgi gö-

ren bu iki film ödülü yine kendileri gibi adaylık zerngini Neşeli Günler ve Baba'ya kaptırdılar. Tabii 1954 yılında 14 dalda aday olan Perde Açılıyor'un rekoru hâlâ kırılmayı bekliyor. Bir başka ilginç rekor da 1987 yılına ait. Bernardo Bertolucci'nin **Son İmparator** filmi 9 dalda aday oldu ve hepsini de aldı.

Oscar bir çok dalda veriliyor ama "esas oğlan" olan ödül sayısı dört. En iyi film, yönetmen, kadın oyuncu, erkek oyuncu. Daha meraklılar buna yardımcı oyuncular, senaryo ve görüntü yönetmenini de ekliyorlar. Son yılların modası ise en iyi müzik

1995'in esas en iyileri adaylarında Akademi üyeleri yine yine klasik numaralarını çekmiş ve araya non-Hollywood sanatçıları sokmuşlar: Dört Nikâh Bir Cenaze, Krzystof Kieslowsky ve Nigel Hawthorne. Eğer çok yanılmıyorsak bu dörtlü yalnızca Oscar aday listesine girme onuruyla yetinecekler. Film olarak Forrest Gump'ın kazanacağına karar vermiştik. Yönetmende de durum değişmeyecek. Ödül, Kırmızı filminin dehası Kieslowsky'ye değil (keşke yanılsak) Forrest Gump'ın **Robert Zemeckis**'ine gidecek. Sürpriz ise Rezervuar Köpekleri ile bütün dünyayı şaşırtan Quentin Tarantino. Pulp Fiction'dan yönetmenlik ödülü bekliyor Tarantino. Hem oyuncu hem yönetmen olup da en iyi yönetmen adayı gösterilen Woody Allen ve Robert Redford sıralarını daha önce savmışlardı. Allen 1977'de Annie Hall ve Redford 1980'de Sıradan İnsanlar'la yönetmen Oscar'ını almışlardı. Çoğumuzun Geleceğe Dönüş'le tanıdığı Robert Zemeckis ödülün en yakın adayı.

Çekişmenin en büyük olacağı dal en iyi kadın oyuncu. Daha önce Sanık ve Kuzuların Sessizliği ile heykelciği iki kez kazanan **Jody Foster**'ın Nell'deki başarısı bu kez es geçilebilir ve meydan **Jessica Lange** ile **Susan Sarandon**'a kalır. Jessica Lange 1982'de "Frances" ile en iyi kadın oyuncu ödülünü alamamış ama, "Tootsie" ile yardımcı kadın Oscar'ını götürmüştü. Halen sinemalarımızda gösterilen "Mavi Gök"te Marilyn Monroe-Gina Lollobrigida ve Elizabeth Taylor karışımı muhteşem bir oyun sergileyen Jessica Lange Hollywood'un muhafazakârları meseleçıkartmazsa en güçlü aday. Susan Sarandon da 1981'de "Atlantic City" ve daha sonra "Thelma ve Louise"le aday olduğu Oscar'ı bu kez de "Müşteri" ile almaya çalışacak. Ama şansı Lange'den daha az. Liam Neeson'ın sevgilisi Miranda Richardson yabancı kontenjanından, Winona Ryder ise gençlik kontenjanından aradan sıyrılmaya çalışacaklar. "Küçük Kadınlar"ın 1933'teki çevriminde Katharina Hepburn Oscar'a aday olamamıştı ama Winona Ryder aynı rolle bu kez aday.

Erkekler içinde bizce en güçlü aday "Esaretin Bedeli" adlı en iyi film adayının başoyuncusu Morgan Freeman.

"Miss Daisy'nin Şoförü" ile hayal kırıklığına uğrayan Freeman, hapisane sistemi ve bireyin umudu üzerine kurulu bu muhteşem filmle Oscar'ı alabilir. Zaten artık bir siyah oyuncuya ödül verme zamanı gelmedi mi? Hem de bileğinin hakkıyla. Paul Newman hem özel Oscar'a hem de "Paranın Rengi"yle aldığı Oscar'a bir üçüncüyü ekleyemez. Zaten "Hayatın İçinden" öteki aday oyuncuların filmlerine oranla zayıf. ◀

1995 ADAYLARI

En İyi Film:
- Forrest Gump
- Pulp Fiction
- Quiz Show
- Four Weddings and a Funeral - Dört Nikâh Bir Cenaze
- The Shawshank Redemption

En İyi Yönetmen:
- Woody Allen (Bullets ower Broadway)
- Robert Zemeckis (Forrest Gump)
- Robert Redford (Quiz Show)
- Krzysztof Kieslowsky (Trois Couleurs: Rouge-Üç Renk: Kırmızı)
- Quentin Tarantino (Pulp Fiction)

En İyi Kadın Oyuncu:
- Susan Sarandon (The Client-Müşteri)
- Jodie Foster (Nell)
- Jessica Lange (Blue Sky)
- Miranda Richardson (Tom and Viv)
- Winona Ryder (Little Women)

En İyi Erkek Oyuncu:
- Morgan Freeman (The Shawshank Redemption)
- Tom Hanks (Forrest Gump)
- Nigel Hawthorne (Madness of King George)
- Paul Newman (Nobody's Fool)
- John Travolta (Pulp Fiction)

En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu:
- Rosemary Harris (Tom and Viv)
- Hellen Mirren (The Madness of King George)
- Jennifer Tilly (Bullets Over Broadway)
- Uma Thurman (Pulp Fiction)
- Diane Wiest (Bullets Over Broadway)

En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu:
- Samuel L. Jackson (Pulp Fiction)
- Martin Landau (Ed Wood)
- Chazz Palminteri (Bullets Over Broadway)
- Paul Scofield (Quiz Show)
- Gary Sinise (Forrest Gump)

En İyi Yabancı Film:
- 'Before The Rain' (Makedonya)
- 'Burnt by the Sun' (Rusya)
- 'Eat Drink Man Woman' (Tayvan)
- 'Il Castrato' (Belçika)
- 'Strawberry and Chocolate' (Küba)

En İyi Senaryo:
- Woody Allen/Douglas Mc-Graft (Bullets Over Broadway)
- Richard Curtis (Dörd Nikâh Bir Cenaze)
- Frances Walsh/Peter Jackson (Heavenly Creatures)
- Quentin Tarantino/Roger Avary (Pulp Fiction)
- Krzysztof Piesiewicz/Krzysztof Kieslowsky (Üç Renk: Kırmızı)

PAZARIN PENCERESİNDEN

Kral Lear'ın kızlarının diş fırçaları

SELÇUK EREZ

Ormanda yolunu şaşırıp ayıların evinde uyuyakalan kızın öyküsünü bilirsiniz: Baba ayı, anne ayı ve yavru ayı, akşamüstü evlerine dönerler.

Baba ayı, "Benim çorbamı biri içmiş!" der. Anne ayı, "Benim iskemleme biri oturmuş!" diye söylenir. Aslında hem babanın, hem annenin ve hem de yavru ayının çorbaları içilmiş, iskemlelerine oturulmuş ve yataklarında yatılmıştır: Ayılar olup bitenlere çok sinirlenirler. Sonunda yavru ayı çığlığı basar: "Buldum, buldum..." der, "bütün bunları yapan benim yatağımda uyumakta!"

Ne vakit dişlerimi fırçalamaya kalksam aklıma bu çocukluk çağı öyküsü gelir ve kendimi küçük ayının yatağında uyuyakalmış köylü kızı gibi hissederim. Çünkü dişlerimi nadiren fırçaladığımdan hangi fırçanın bana ait olduğunu bilmiyorum. Böyle bir şey yapmaya kalkıştığımda mesele hangi fırçanın bana ait olduğunu saptamak değil, kızlardan herhangi birinin ya da eşimin fırçasını kullanmamaktır. Çünkü kızlar ve eşim, fırçalarını kullandığımı fark ettikleri zaman yaygarayı koparıyorlar:

-Hanginiz yine benim fırçamı kullandı?

- Baba, para ver...

- Neden?

- Bir münasebetsiz fırçamı kullanmış; onu artık bir daha ağzıma süremem. Yeni fırça almalıyım!

- Yarın alırsın!

- Yarına kadar bekleyemem; dişlerim çürüyüp dökülmeye başlar.

- Birisi hem benim fırçamı kullanmış, hem de diş macunumu ortasından sıkmış, berbat etmiş!

Bu nedenle, gerektiğinde -bu fırçaların muntemel sahipleri civarda yokken- banyoya girip kapısını içten bir güzel kilitledikten sonra gelişigüzel birini seçip fırçalıyorum dişlerimi; ardından fırçayı musluğa tutup temizlemek, sonra da kurutmak gerekiyor. Çünkü fırçaları kurutmazsanız sahipleri bunun kullanıldığını anlıyorlar. En etkin kurutma, saç fönü ile yapılan kurutmadır. Çünkü bu mendebur aygıtları sadece sağa sola sallar ve bırakırsanız, aradan on saat geçse bile fırçanın kıllan arasındaki kapiller, mesafeler suyu kolay kolay bırakmıyor, asıl sahibi bunu gece vakti incelese bile sabah kullanıldığını anlayabiliyor.

Fırçalarını kullandığımdan takibata uğradığım kızlarımı Kral Lear'ın hain kızları Goneril, Regan ve Cordelia'ya, kendimi de zavallı Kral Lear'a neden benzettiğimi bilmem anlıyor musunuz?

Evimizin sakinlerinin dişlerini fırçalama sıklığı kişiden kişiye değişir: Eşim ve küçük kızım her sabah ve her gece fırçalarlar, büyük kızım yaklaşık iki sabahta bir alır fırçayı eline... Bana gelince haftada ortalama bir-iki kez fırçalarım.

Bence insanların dişlerini ne kadar sık fırçaladıklan, dişlerin niçin fırçalanması gerektiği konusundaki düşüncelerine bağlıdır. Eşim ve küçük kızım diş fırçalamayla, mikropların barınacağı besi artıklarının giderilerek diş çürümelerinin önleneceğine inanıyorlar. Büyük kızım bu işlemin bazı sabahları insanın ağzında algılanan pas hissini gidereceği kanısındadır. Ben de macunlu fırçanın ancak sarmısaklı, soğanlı yemek yendiğinde uygulanması gereken bir tür ağız deodorantı olduğunu düşünüyorum.

Eğer diş fırçalamayla çürümeler engellenseydi bizim mahallede sebze satan İrfan Kaptan'ın ağzında diş kalmazdı: İrfan Kaptan 76 yaşına kadar ağzına ne fırça ne de misfak dokundurmuş olduğu halde tek çürüğü yoktur, dişleri pırıl pırıldır. Ben onun dişlerinin böyle sağlıklı ve güzel olmasını her gün yediği taze meyvelere bağlıyorum.

Bakın tıp uzun süre mide ülserlerinin, asit fazlalığından oluştuğuna inandı, bu fazlalığı bastıracak ilaçlar kullanıldı, ameliyatlar yapıldı. Sonra ne oldu? Mide ülserlerinin bir mikrobun marifeti olduğu saptandı; şimdi mide-bağırsak uzmanları ülserlilere bu mikrobu giderecek ilaçlar veriyorlar. Yarın-öbür gün gazetelerde diş çürüğünün de asıl nedeninin anlaşıldığını, dişleri çürütenin bugüne kadar inanıldığı gibi ağız boşluğuna gıdalarla taşınan mikroplar değil de besinlerdeki bilmem ne maddesinin mesela çinkonun ya da kalayın azlığı ya da çokluğu olduğunu okursanız şaşmayın! Tabii o zaman her sabah diş fırçalamakla yitirdiğimiz -ve genellikle okulumuza, işimize gecikmemize neden olan- o çok değerli dakikaları daha yararlı şeyler yapmak için kullanabileceğiz.

Önce ailenin çeşitli fertleri dişlerini fırçalarlarken kronometre tuttum: Bir fırçalama ortalama üç dakika sürüyor. Sonra oturdum hesapladım: Bir yılda 1095 dakika eder; yirmi dörde bölsek 18.25 saat çıkar. İnsan ömrünün ortalama 80 yıl olduğunu varsayarsak, seksen yılda 1460 saat yani 61 gün, yani iki ay eder. Demek ki dişlerimizi fırçalamadığımız zaman yaşamımıza tam iki ay eklemiş olacağız. Hasta bir insanı iki ay daha yaşatabilmek için milyonlarca liralık ilaçlar kullanıldığını, saatler süren ameliyatların yapıldığını, ıztıraplar çekildiğini hazırlarsanız bu iki ayın ne kadar değerli olduğunu kavrarsınız. Kaldı ki diş fırçalamamakla kazanacağınız ekstra iki aylık yaşamın büyük bölümü yaşamınızın sonuna eklenmiş değildir; bu iki ayın çoğu her yönden zinde ve aktif olduğunuz genç yaşlarda size kazandırılmış fazladan zamanlardır. Bu ek süre içinde âşık olabilir, altmış iki kez sevişebilir, 70 kek ya da elmalı turta pişirebilir, arzu ederseniz J.P. Taylor'dan bir oyunu sahneye koyabilir, Meclis'teyseniz on gensoru önergesi verebilir, hatta kısa bir dünya turuna bile çıkabilirsiniz.

Akıl, mantık bunu gösterdiği halde dergilerde, televizyon kanallarında habire diş fırçalamamız için yapılan telkinler nedendir. Bence diş fırçası üreticileri ve diş macunlarından milyarlar kazanan kartellerin yöneticileri el ele vermişler bu güzelim hakikatin bizlerce öğrenilmesini engellemek için her yola başvurmaktadırlar.

Yirmibirinci yüzyıla az kaldı. Bu gerçeğin de er geç anlaşılacağına, dişlerimizi örseleyip yıpranmalarına neden olan fırça ve benzeri aygıtların artık sadece müzelerde ve antika meraklılarının koleksiyonlarında görüleceği günlerin geleceğine inanıyorum.

O gün kent meydanlarında şenlikler yapıp yakacağız fırçalarımızı! Macunlarla da duvarlara, otobüslere ve tramvaylara sevincimizi belirten sloganlar yazacağız!

O güzelim gün gelinceye kadar ne yapıp yapıp dayanmalı, haftada iki kez, sonunda ayılar tarafından yenilip yutulan zavallı köylü kızı kâbusu ile bölünen gecelerime rağmen dişimi sıkıp beklemeliyim! ◀

BRİÇ

ŞİAR YALÇIN

1209-Mart Problemi

♠ DV
♥ D104
♦ 95432
♣ D103

♠ 765432 ♥ 86 ♦ 876 ♣ 86 | K B D G | ♠ R1098 ♥ RV9 ♦ DV ♣ RV95

♠ A
♥ A7532
♦ AR10
♣ A742

Batı pik çıkar ve Güney 3 SA yapar.

Cevap: Eğer Güney karoları sağlamak için üç karo oynar ve ondan sonra körle (veya treflle) eli Doğuya verirse, Doğu üç tur pik oynayarak deklaranı ve yeri sıkıştırır:

♠ —
♥ D(10)
♦ 95
♣ D10

K B D G | ♠ (9) ♥ RV ♦ — ♣ RV9

♠ —
♥ A7(4)
♦ —
♣ A74

Son pik üzerine Güney iki renginden birini ikilemek ve yer de karolarını harcamamak için damlarından birini teklemek zorunda kalır. Doğu bunun üzerine deklaranın yerde tek bıraktığı damın ruasını (burada kör ruasını) oynar ve bir el daha alarak kontratı batırır. Deklaran her şeye rağmen yerden bir karo yer ve iki damını da ikili bırakırsa, Doğu piklerini çektikten sonra deklaranın ELDE İKİLİ BIRAKTIĞI RENGİN RUASINI oynar ve oyun yine batar (ama öbür ruayı oynarsa deklaran o renkteki küçük kâğıdını ya doğrudan ya da skuizle sağlayacağından bir karonun harcanmışolmasına rağmen oyun çıkar!).

Doğru çözüm pik asını aldıktan sonra karo ruasını çekmek ve karo onlusunu oynayarak eli Doğuya vermektir!

A. Doğu pik ruasını çekerse, deklaran elden karo asını deblokeeder ve Doğu kalan iki pikini çektikten sonra şu durumda eli kör veya treflle eninde sonunda yere vermek zorunda kalır:

♠ —
♥ D10
♦ 954
♣ D(10)

K B D G | ♠ — ♥ RV9 ♦ — ♣ RV9(5)

♠ —
♥ A75(3)
♦ —
♣ A74

Deklaran yerden sağ karolarını çeker ve Doğu üçüncüsü üzerine sıkışarak rualarından birini teklemeye mecbur olur. Güney son defosunu ona göre yaparak kalan elleri alır!

B. Doğu karo damını aldıktan sonra pik ruasını çekmeyerek trefl veya kör dönerse (trefl döndüğünü varsayalım), deklaran yerden hemen veya sonraki elde alır ve pik damını oynayarak elinden karo asını debloke eder:

♠ —
♥ D104
♦ 954
♣ D10

K B D G | ♠ 109 ♥ RV9 ♦ — ♣ RV9

♠ —
♥ A752
♦ —
♣ A74

Doğu şimdi metr piklerini çektiğinde deklaran elden iki kör, yerden ise bir kör ve bir karo yer ve Doğu ne dönerse dönsün yukardaki gibi skuizle oyunu yapar.

C. Doğu karo damını aldıktan sonra trefl (veya kör) ruasını oynarsa, deklaran alır, karo asını çeker, trefl damıyla yere geçer ve metr karolarını çekerek şu durumda Doğuyu üç renkten sıkıştırır:

♠ D
♥ D104
♦ (5)
♣ 10

K B D G | ♠ R10(9) ♥ RV ♦ — ♣ V

♠ —
♥ A753(2)
♦ —
♣ 7

Deklaran yedinci elini yapmış ve kör asından başka bir ele daha ihtiyacı vardır. Onun için Doğu bir pik yemek zorundadır. Bunun üzerine deklaran pikle elden çıkar ve Doğu iki pik ve trefl valesini yaptıktan sonra son iki eli deklaranın AD çatalına teslim eder.

1210 - Denize düşen yılana sarılır

♠ 854
♥ 765
♦ AD10
♣ 6543

♠ ARV
♥ ARV1098
♦ R98
♣ R

Güney	Kuzey
2 Karo	3 Karo
3 Kör	4 Kör
4 Pik	5 Karo
6 Kör	Pas

2 Karo "Albarran" manş forsingidir. 3 Karo karo asını gösterir.

Batı trefl damını çıkar. Doğu asla alıp trefle devam eder. Çaktınız ve kör asını çektiniz. Batı uymadı. Sıra sizde...◀

DÜZELTME

Geçen haftaki yazımızda, 1207 numaralı problemin çözümü verilirken benden kaynaklanan bir yanlışlık olmuştur. Sondan sekizinci satırdaki iki noktadan sonra başlayan cümle şöyle olacaktır: "Karo asını çekin ve KARO ONLUSUNU OYNAYARAK ELDEN SON PİKİNİZİ ATIN!" Düzeltir ve özürdilerim. Ş.Y.

SATRANÇ

Karma Takımlar ligi ilk yarı maçları tamamlandı

CAN ARDUMAN-SERTAÇ DALKIRAN

Cumhuriyet Gazetesi'nin sponsorluğunu üstlendiği ve düzenlemesi Satranç Geliştirme Merkezi tarafından yapılan Karma Takımlar Ligi'nin ilk yarı maçları tamamlandı. 2. Yarı maçları 1 Nisan 1995 Cumartesi günü başlayıp 30 Nisan Pazar günü neticelenecek. 1. Lig maçları ilk iki hafta cumartesi ve pazar günleri şeklinde, son üç hafta dönüşümlü olarak haftada tek maç şeklinde devam edecek. 2. Lig maçları dönüşümlü olarak haftada tek maçolarak oynanacak. Geçen hafta 6. ve 7. tur sonuçları ve puan durumu şöyle.

6. TUR
GSM: 2 1/2 - Milano: 1 1/2
SGM: 1/2 - Radio Contact: 3 1/2
Bosna Sancak: 1 - Galatasaray: 3
Bakırköy Belediyesi 2 - Serhatspor: 2

7. TUR
Serhatspor: 1 - GSM: 3
Galatasaray: 2 - Bakırköy Belediyesi: 2
Radio Contact: 4 - BosnaSancak: 0
Milano: 0 - Satranç Geliştirme Merkezi: 4

1. LİG PUAN SIRALAMASI
1. Galatasaray: 20 puan
2. Radio Contact: 19 p.
3. Satranç Geliştirme Merkezi: 18 1/2
4. Bakırköy Belediyesi: 14
5. Serhatspor: 12
6. Gambit: 11 1/2
7. Bosna Sancak: 10
8. Milano: 7

2. LİG 6. TUR
SGM Junior Beyaz: 0 - In-Kurs: 4
Göztepe: 3 - Kadıköy Anadolu Lisesi: 1
SGM Bayan: 0 - Kadıköylüler: 4
NETAŞ: 3 1/2 - GSM Genç: 1/2
Bakırköy Belediyesi Genç: 4 - Ferahspor: 0
Cumhuriyet: 0 - SGM Junior Mavi: 4

7. TUR
In-Kurs: 3 - Göztepe: 1
Ferahspor: 4 - Cumhuriyet: 0
GSM Genç: 0 - Bakırköy Belediyesi Genç: 4
Kadıköylüler: 3 1/2 - NETAŞ: 1/2
SGM Junior Mavi: 4 - SGM Junior Beyaz: 0
Kadıköy Anadolu Lisesi: 3 - SGM Bayan: 1

2. LİG PUAN SIRALAMASI
1. Bakırköy Belediyesi Genç: 27
2. Ferahspor: 21 1/2
3. Kadıköylüler: 20 1/2
4. In-Kurs: 19 1/2
5. NETAŞ: 17
6. Göztepe: 17
7. SGM Junior Mavi: 12
8. GSM Genç: 12
9. Kadıköy Anadolu Lisesi: 10 1/2
10. SGM Bayan: 6
11. Cumhuriyet: 3
12. SGM Junior Beyaz: 2

☛ İstanbul Birinciliği SGM Grubu neticeleri:

Salih Muratoğlu 7.5 puan, 1 derece
Tunç Alankuş, Hayri Özbilen, Gökhan Demir 6 puan, 2-4 derece
Cem Pekün, Harun Muratoğlu, Şevki Binbay, Ediz Akınal, Mete Boragan, 5.5 puan, 5-9 derece
Ali Türe, Dumlu Şahin 4.5 puan,
Serdar Uçmak, Rasin Sirel, Ayhan Öztürk, Erdem Kayar 4 puan
Cengiz Ayaz, Erdem Pekol, Serkan Demirci 3.5 puan
Burak Tunç 3 puan
D. Ziya Öztan 2.5 puan
Onur Okur, Hakkı Eltümür 2 puan

● Seracettin Bilyap (Milano) - Fatih Atakişi (SGM)
Hollanda Savunması
1. d4 f5 2. g3 e6 3. Fg2 Af6 4. Af3 d5 5. 00 Fd6 6. c4 c6 7. b3 00 8. Fa3 Fa3 9. Aa3 Vc7 10. Vc1 Fd7 11. Vb2 Fc8 12. Ac2 Fh5 13. Ac2e1 Abd7 14. Ad3 Ae4 15. Af3c5 Ae5 16. de5 Kae8 17. Kac1 Vg5 18. f4 Vd8 19. cd5 cd5 20. c3 Vb6 21. Va4 Vd4 22. Ed4 Fe2 23. Ac5 Ff1 24. Ff1 Ac5 25. Kc5 Şf7 26. Şf2 Şe6 27. Şc3 Şd7 28. h4 a6 29. Kc3 Ka8 30. c4

Kombinezon
Krstev-Tringov
Zürich (ct) 1953

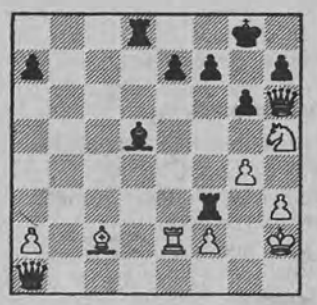

1... Vh1! [2. Şh1 Kh3 3. Şg1 Kh1]
0-1

Etüt
Speelman

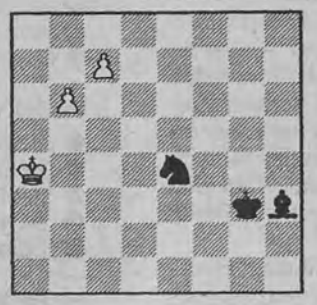

1. b7! [1. Şa5? Ac5; 1. cBV? Fc8 2. Şb5 Fb7; 1. Şb5? Fd7! (1... Ad6? 2. Şc6 Ac8 3. Şb5 Ff1 4. Şa5! Fg2 5. Şa6 Ad6 6. cBV! Ac8 7. b7=) 2. Şc4 (2. Şa6 Fc8! 3. Şa7 Ad6 4. Şb8 Şf4 5. b7 Fb7 6. cBV Fc8 7. Şc7 Şe5-+; 2. Şb4 Fc8 3. Şb5 Ad6) Fc8! (2... Ad6? 3. Şd5 Ab7 4. cBV Fc8 5. Şc6 Aa5 6. Şb8!=) 3. Şd5 Ad2!! (3... b7 Aa5-+] Ac5 2. Şb5 Ab7 3. cBA! Fc8 4. Şb6=

Problem
C. Bandelow
Deutsche Schachzeitung/1958

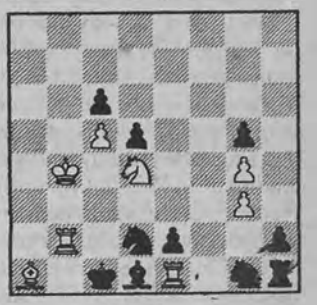

8 hamlede mat

1. Şc3 Ae4 2. Şd3 Af2 3. Şe3 Ag4; 4. Şd3 Af2 5. Şc3 Ae4 6. Şb4 Ad2 7. Pg4!

Kec8 31. Fe2 Şe6 32. Şd2 a5 33. Kb3 ab4 34. Kh4 Kcb8 35. Şc3 b6 36. Fd1 Ka5 37 Fe2 Şd7 38. g4 Şe6 39. h3 g6 40. Şd2 h5 41. ab5 cb5 42. Şe3 Ka3 43. Şf2 Ka4 44. Kb5 Kb5 45. Fb5 Kd4 46. Şe3 Ke4 47. Şf3 d4 48. gf5 gf5 49. Fa6 Ke3 50. Şf2 Şf7 51. h4 Şg6 52. Ff1 Şh5 0-1

● **Can Yurtseven (Bakırköy Belediyesi) - Suat Soylu (Galatasaray)**
Sicilya Savunması
1. e4 c5 2. Ac2 d6 3. g3 Ae6 4. Fg2 g6 5. c3 Fg7 6. h3 c5 7. Aa3 Ae7 8. Ae2 00 9. d4 cd4 10. cd4 cd4 11. A2d4 Ad4 12. Ad4 d5 13. Ab3 Fa6 14. 00 dc4 15. Ac4 Fc4 16. Kc1 f5 17. Vd8 Kad8 18. Fg5 Ff6 19. Ff6 Kf6 20. Ac4 fe4 21. Ke4 Fd5 22. Ke7 Fg2 23. Şg1 Kd2 24. Kb7 Kff2 25. Şg1 Kg2 26. Şh1 Kh2 27. Şg1 Kdg2 28. Şf1 Kb2 29. Kb2 Kb2 30. Şg1 a5 31. a4 h5 32. Kc1 Kb4 33. Kc7 Ka4 34. Şg2 Kb4 35. Ka7 a4 36. Şf3 Şf8 37. g4 Kc4 38. Şg3 hg4 39. hg4 1/2-1/2

● **Fatih Atakişi (SGM) - Suat Atalık (R.C.)**
Nimzo-Hint Savunması
1. d4 Af6 2. c4 e6 3. Af3 d5 4. Ae3 Fb4 5. Fg5 h6 6. Ff6 Vf6 7. e3 00 8. a3 Fe3 9. bc3 c5 10. cd5 ed5 11. Fe2 Ae6 12. 00 Kd8 13. Kb1 Vc7 14. a4 c4 15. Ad2 Fc6 16. Ff3 Kac8 17. Vc2 b6 18. Kb5 Aa5 19. e4 de4 20. Fe4 Fd7 21. Kb4 Kde8 22. Ff3 Vf6 23. Vd1 Vg6 24. Vb1 Ff5 25. Vc1 Fc2 26. Ab1 Fd3 27. Kd1 Ab3 28. Vb2 Kc7 29. Aa3 Kce7 30. h3 Kc1 31. Kc1 Kc1 32. Şh2 Vd6 33. g3 Vf6 0-1

● **Akdoğan Erözbek (SGM) - Kemal Öztürk (Milano)**
Blumenfeld Gambit
1. d4 Af6 2. c4 e6 3. Af3 c5 4. d5 b5 5. e3 cd5 6. cd5 a6 7. a4 Fb7 8. ab5 ab5 9. Ka8 Fa8 10. fb5 Va5 11. Ac3 Aa5 12. Va4 Va4 13. Aa4 Ac7 14. Fd3 Ac6 15. Fd2 Fc7 16. 00 Ac6 17. Ab6 Fb7 18. Fe3 Ab4 19. Fh5 Fc6 20. Fc6 Ac6 21. Ka1 f6 22. Ad2 Ac7 23. Ad4 Fd6 24. Adc4 Şe7 25. Ad6 Şd6 26. Kd1 Ad4 27. Ac4 Şc6 28. Fd4 cd4 29. Kd4 Ka8 30. g3 Ab5 31. Kd2 Ka1 32. Şg2 d6 33. h4 g6 34. Ac3 Ka4 35. f3 Şd7 36. g4 Ac7 37. b3 Ka3 38. Kb2 Şe6. 39. Ac4 Ka1 40. Ab6 f5 41. cf5 gf5 42. Kc2 Şf7 43. Ac8 Ah5 44. Kc7 Şf6 45. g5 Şg6 46. Kc6 Şg7 47. Ad6 Ka2 48. Şg3 Ad4 49. Kc7 Şg6 50. Şf4 Kf2 51. h5 Şh5 52. Kh7 Şg6 53. Kh6 Şg7 54. Şe3 Kf3 55. Şd4 f4 56. Af5 Şf8 57. Şe4 Kf1 58. g6 f3 59. g7 Kg1 60. Şf3 Şf7 61. Kb6 Şg8 62. Kb8 Şf7 63. Kf8 1-0

● **Fikri Cengiz (Milan5) - Hür Yasin (SGM)**
Sicilya Savunması
1. c4 e5 2. Af3 Ac6 3. c3 d5 4. ed5 Vd5 5. d4 e6 6. Fc2 Af6 7. 00 d6 8. Ke1 ed6 Fe7 10. Ac3 Va5 11. Fd2 00 12. a3 Kfd8 13. b4 Vc7 14. Kac1 Vd6 15. fc3 Fd7 16. h3 Fe8 17. Vb3 a5 18. b5 a4 19. Aa4 Aa5 20. Vb2 Ad5 21. Fd2 b6 22. Ac5 f6 23. Ad3 Va3 24. Va3 Fa3 25. Ka1 Ac4 26. Ac1 Ka4 27. Fc4 Kc4 28. Ka3 Kd4 29. Fe3 Ac3 30. Kae3 c5 31. Ae2 Kb4 32. f4 ef4 33. Af4 Fb5 34. Ah5 Kb7 35. Ka1 Kad2 36. Af4 g5 37. Kc7 Şf8 0-1 ◀

KISA KISA

☛ Bugün Türkiye Şampiyonası Çeyrek Final karşılaşmaları Konya'da başladı.

☛ İstanbul Satranç Şöleni bugün (18 Mart Pazar) İstanbul'da Tarabya Oteli'nde başladı. Turnuva'ya ilk, orta ve lise takımları, katılmakta. Geçtiğimiz yıl turnuvaya 120 okuldan 480 öğrenci katılmıştı.

☛ 25 şubat - 4 mart tarihlerinde Fransa'da Dunkerque şehrinde düzenlenen Capelle La Grande Open Turnuvası'nı İngiliz Büyük Usta Antony Miles 7 puanla kazandı. Turnuva'ya 500'ün üstünde oyuncu katıldı. Türk oyuncularından GM Suat Atalık 6.5 puanla 4-37 dereceleri paylaştı. Alper Olcayöz ve Tolga Demirel turnuvayı 5 puanla bitirdiler.

ARMAĞANLI BULMACA

SEDAT YAŞAYAN

SOLDAN SAĞA
1- Fotoğrafta gördüğünüz ünlü İspanyol şairi ve oyun yazarı.
2- Alıcı ve satıcıların fiyatları tek başlarına etkileyemeyecek kadar çok sayıda oldukları piyasa sistemi... Toplumun ekonomik yapısını oluşturan ve insan bilincinden bağımsız olarak biçimlenen üretim ilişkilerinin tümü... Bir nota.
3- Otomobil motorunda silindirleri giriş ve çıkışlara bağlayan boru donanımı... Bir renk... Uçaklarda pilot kabini.
4- Budizm'in, Buda'yla tek vücut olmayı amaçlayan kolu... Düşünce... Afrika ve Arabistan'da yaşayan bir maymun cinsi... Fin hamamı.
5- Siyasal inancını gizleyen kimse... Hükümdarlık otoritesinin ve meşruluğunun simgesi olan, genellikle üzeri işli kumandan sopası... En kalın erkek sesi... Antalya'nın bir ilçesi.
6- "Dedim —- ceren çölde ne gezer" (Karacaoğlan)... Almanya'da bir sanayi bölgesi... Yerme... Osmanlı devletinde, Rumeli'de tutulan tevzi defterlerine verilen ad.
7- "Ne olur kim olduğunu bilsem—-'nın/ Ellerini bir tutsam ölsem" (Attilâ İlhan)... Damızlık erkek koyun... Duman lekesi... Makat yoluyla cinsel temas; livata... Parola.
8- Tarla sınırı... 1856-1943 yılları arasında yaşayan ve alternatif akım makinelerinin büyük bölümünün temelini oluşturan magnetik alanı bulan ünlü Sırp asıllı ABD'li mucit ve mühendis... Oylumlu... Buğday ve unla pişirilen çorba... Bir bütünün yapısı ve özelliği.
9- Eşit bölümlerden her biri... Cemal Gürsel'in lakabı... Pamuktan düz dokuma.
10- Yapılmasında sakınca olmayan... Âşık olmaktan duyulan korku... Fazla bön, avanak.
11- Kuşkirazı da denilen, meyvesi reçel ve likör yapımında kullanılan ağaç... "Yaşadığım dünyayı seviyorum/ —- tutmak benim harcım değil" (Necati Cumalı)... En elverişli durum.
12- İlaç... Rey... "Tek seni sevmek cihan halkına —- olmasın" (Şeyh Galip)... Gösteriş, fiyaka... Uçurum.
13- Kolera hastalığına yol açan mikrop... Müzikte çok çabuk bir tempo ile çalınan parça... Sağlık yönünden yapılan genel yoklama.
14- Fatih Sultan Mehmet'in şiirlerinde kullandığı mahlas... Tropikal bölgelerde yetişen ve yumruları besin olarak kullanılan bir bitki... İskambilde bir kâğıt.
15- Bir mevye... Su geçirmeyen kumaştan yapılmış reglan pardösü.
16- Nişan... Bir renk... "Söz, sohbet" anlamında yerel bir sözcük... Ankara'daki özel bir tiyatronun kısa yazılışı.
17- Bazı aygıtları çalıştırmaya yarar düğme... Yanardağ bölgelerinde açığa çıkan gaz... Bir cetvel türü.
18- Hattatların kâğıt cilalamakta kullandıkları bileşim... Küçük ispirto ocağı.
19- "Aptal, budala" anlamında argo sözcük... Balmumuna ya da parafine batırılmış fitil.
20- Yılmaz Güney'in bir filmi... Endüstri... "Kimine bir aba vermez giyesi/ Kiminin atına —- çul eyler" (Yunus Emre).

YUKARIDAN AŞAĞIYA
1- 1871-1950 yılları arasında yaşamış, peşrevleri ve saz semailerinin yanı sıra "Bu sabah bağda erken", "Gel güzelim Çamlıca'ya bu gece", "Büklüm büklüm sırma da saçın Eminem" gibi şarkılarıyla da tanınmış Türk müziği bestecisi... 1906-1971 yılları arasında yaşamış, Zühtü Müridoğlu ile birlikte İstanbul Beşiktaş'taki "Barbaros Anıtı"nı gerçekleştirmiş, 1950'den sonra figürden tamamen uzaklaşarak geometrik soyut anlayışa yönelmiş ünlü Türk heykelcisi.
2- Bir gıda maddesi... İstediği gibi davranabilen, hiçbir koşula bağlı olmayan... Bir cins bira... Açıklık, aydınlık.
3- Osmanlı döneminde Eflak ve Boğdan beylerinin kızlarına verilen san... Deri ve kıl gibi organik dokularda bulunan renk verici madde... Kadınların ziynet eşyası.
4- Bağırsaklar... "Ben kimim bir fakir-i ser ü —" (Fuzuli)... Çekik karınlı bir köpek... Adları sıfat yapmakta kullanılan bir yapım eki... Genellikle arkasından yağmur getiren sert ve geçici yel.
5- Burun iltihabı... Kum adacığı... Bir şeyi anımsamak için yazılan kısa yazı... İşlenmemiş, boş bırakılmış tarla... Bir gösterme sıfatı.
6- Anthemios ile birlikte Ayasofya'yı yapan Bizanslı mimar... Devlet tahvilleri, kambiyo ve menkul değerler üzerinde yapılan spekülatif işlemler... Klasik Türk müziğinde sözlü yapıt formu.
7- Leş... Her dizenin ilk harfi yukarıdan aşağıya doğru okununca ortaya bir söz çıkacak biçimde düzenlenmiş şiir... Tanrı... Sıvacı aracı.
8- Yapısına girdiği sözcüğe "kendi kendine" anlamı katan yabancı önek... Rodyum elementinin simgesi... Eski Yunan kentlerinde pazar yeri... Akira Kurosava'nın bir filmi.
9- Ağaç dallarını budamak için kullanılan eğri demir... Utanma... Döl değişimi gösteren bazı bitkilerdeki eşeysiz evre.
10- Güneydoğu Anadolu'da daha çok kadınların çeşitli yerlerine yaptırdıkları bir tür dövme... Bir nota... Telli balıkçıl... Yaradaki irini boşaltmakta kullanılan bükülgen boru.
11- Arjantin'in plaka işareti... Temel, dayanak noktası... Ham petrollerin bitmiş ürünlere dönüştürüldüğü fabrika... Çamaşır leğeni.
12- 1950'lerde Fransa'da ortaya çıkan "Yeni Roman" akımının en önemli temsilcisi olup 1985 Nobel ödülünü kazanmış Fransız yazarı... Erkek ördek... Kök, sap ve yaprak şeklinde farklılaşmamış bir bitkinin yaşama ve büyüme organı.
13- itici neden, güdü... Molibdenin simgesi... Eski dilde baba... Soyundan gelinen kimse... Bitkilerde gaz alışverişine yarayan aralıklar.
14- Bir zaman birimi... Niyobyum elementinin simgesi... 1926'da doğmuş, "Bir Anarşistin Rastlantı Sonu Ölümü", "Yüzsüz", "Ödeyemiyoruz, Ödemeyeceğiz" gibi oyunlarıyla tanınmış İtalyan oyun yazarı ve oyuncusu... Dinsel inançları olmayan... Kakım da denilen kürk hayvanı.
15- Boyacılıkta ve yaldızcılıkta astar olarak kullanılan bir tür zamk... Torbaya benzer, büyük gözlü balık ağı... Matematikte kullanılan sabit bir sayı.
16- Kürkü değerli keseli bir hayvan... Engel.
17- Arap harflerinin en çok kullanılan el yazısı biçimi... 1517'de Osmanlılar'la Memlûkler arasında yapılan savaş.
18- Tropikal Afrika'da yaşayan iri antilop... Bir işi doğru ve uygun bulmak.
19- Yoğurt, patlıcan ve kıymayla yapılan, Gaziantep yöresine özgü bir yemek... Dik yokuş.
20- Kâğıtları bir arada tutmaya yarar madeni çengel... Bir yerde oturan. ◀

İsim:.....

Adres:.....

.....

5.3.1995 tarihli bulmacayı doğru yanıtlayarak çekiliş sonucu kitap kazananlar:

ADANA'DAN: *Sencer Şıkım, Onur Erk Kavlak* ***ANKARA'DAN:*** *Dilek Şimşek, Sema Yarar, Anıl Ozan* ***ANTALYA'DAN:*** *Hicran Karabudak, Nilgün İnal* ***BURSA'DAN:*** *Osman Karademirler* ***ÇANAKKALE'DEN:*** *Abdullah Zapçı* ***GAZİANTEP'TEN:*** *Muzaffer Baloğlu* ***İSTANBUL'DAN:*** *Belkıs Özdoğan, İbrahim Savaşan, Charles Millet* ***İZMİR'DEN:*** *Engin Gürsel, Bengi Sarısoy, Tuğrul Gür* ***KAYSERİ'DEN:*** *Dursun Yiğit* ***MALATYA'DAN:*** *Abdullah Fidan* ***MANİSA'DAN:*** *Kenan Duman* ***MUĞLA'DAN:*** *Duygu Baytur* ***ORDU'DAN:*** *Bora Yılmaz* ***SAMSUN'DAN:*** *Tuncay Kalkavan* ***TOKAT'TAN:*** *Ömer Yasa* ***ZONGULDAK'TAN:*** *Bengi Bengi, Naime Açan.*

Menekşe gözlü kadının aşkları

Dünyadaki hiçbir kadının aşkları ve evlilikleri **Elizabeth Taylor'**ınkiler kadar sansasyon yaratmamıştır. Bugün 62 yaşında olan aktrisin Richard Burton ile yaşadığı fırtınalı ilişkiyi bilmeyen yoktur. **Donald Spoto,** Elizabeth Taylor'ın yeni bir biyografisini yazdı. Dünyanın en güzel kadınlarından biri sayılan aktrisin **Mike Todd** ve **Richard Burton** ile ilişkisinden ilginç kesitler...

MIKE TODD

Geleneksel yakışıklı nitelemesine girmek bir yana, ilk bakışta itici bile gelebilen Mike Todd, ne Elizabeth'in ilk kocası Nicky Hilton'a, ne de o zamanki kocası Michael Wielding'e benziyordu. Siyah saçları, sert yüz hatları ve iri çenesi ile daha çok bir boksörü çağrıştırıyordu. Kaba saba konuşma tarzı, ağzından hiç düşmeyen purosu, eleştiriye tahammülsüzlüğü ve birlikte olduğu kadınlara aldığı göz kamaştırıcı hediyelerle tipik bir Amerikalı işadamıydı.

Dış görünümündeki bu kabalık, Mike Todd'a farklı bir çekicilik kazandırıyordu. Hiçbir karşılık beklemeden yaptığı yardımlarla ve kalıbından beklenmeyen hassasiyeti ile pek çok kadını kendine aşık etmişti. 1956 yılının sıcak bir yaz gününde ortak bir arkadaşlarının yatındaki partide karşılaşan Mike ve Elizabeth, birbirlerine görür görmez aşık olmadıklarını her hareketleri ile belli ettiler. Partide Mike'a eşlik eden üç yıllık sevgilisi Evelyn Keyes'e göre Elizabeth, Mike'ın bir kadında görmeye tahammül edemediği tüm özellikleri taşıyordu: "Mike sinema sanatçılarına ve içki içen kadınlara tahammül edemezdi. Üstelik Elizabeth'in bir de kocası vardı."

Ancak yıllar sonra anılarında, Elizabeth Taylor bu karşılaşmayı farklı anlatacaktı: "Todd nereye gitsem gözleri ile beni izliyordu. Bir keresinde boşalan kadehimi doldurdu. 'İstediğin kadar iç, nasılsa sıkıntısını sen çekeceksin' dedi. Benim ünlü bir sinema sanatçısı olmam onu hiç etkilememiş gibiydi. Kaba görünüşünün altında duyarlı bir kişiliği olduğunu farkettim. Onunla iken tuhaf bir rahatlık hissi tüm benliğimi kaplıyordu."

O yaz sonu Elizabeth kocasından ayrıldı. Mike Todd bunu bekliyormuş gibi sanatçıdan bir randevu koparmakta gecikmedi. İlk buluşmalarını Elizabeth anılarında şöyle dile getiriyor: "Benimle 45 dakika boyunca son derece yumuşak bir ses tonuyla konuştu. Bana aşık olduğunu ve evlenmek istediğini söyledi. Karşısında büyülenmiş gibi duruyor, hiçbir şey söyleyemiyordum. Benim ne düşündüğümü sormadı bile. Karşı konulmaz bir çekiciliği vardı. Yanından ayrılırken yakında Ms. Michael Todd olacağımı biliyordum."

"Ne zaman zayıf bir erkekle birlikte olsam kuvvetli bir erkeğin hayali ile yaşarım. Mike, Michael Wilding'den sonra ilaç gibi geldi. Yaşantımda hep böyle olmuştur: Zayıf bir kocadan sonra mutlaka kişilikli erkeklere ilgi duymuşumdur." Elizabeth sosyete dedikoducusu Hedda Hopper'a içini böyle dökmüştü bir zamanlar.

Mike, Elizabeth'i bir anda kürkler, mücevherler ve egzotik çiçeklere boğdu; en pahalı restoranlarda mum ışığında yemekler; sular gibi akan şampanyalar; kısaca paranın satın alabileceği her şey, bu tutkulu aşkın gelişmesine yol açtı. 24 yaşındaki iki çocuk annesi Elizabeth liseli aşıklar gibi Mike'ın yolunu gözler olmuştu. O sırada sanatçı ile film çeviren ünlü yönetmen Edward Dmytryk bu değişikliği şöyle dile getiriyordu: "Elizabeth o güne dek birlikte olduğu erkekleri parmağının ucunda oynatırdı. Mike Todd ilginç bir şekilde onu avucunun içine aldı. Çok kuvvetli bir kişiliği vardı."

2 Şubat 1957'de sevgililer muhteşem bir düğünle evlendiler. Mike sanatçıya 90 bin dolar değerinde enfes bir elmas bilezik hediye etti. Düğünde (sonradan Elizabeth'le evlenecek olan) Eddie Fisher damadın sağdıcı idi. Düğünden sonra Yahudi gelenekleri gereğince dini tören de yapıldı. Elizabeth düğünden sonra uzun süre film çevirmedi. Büyük bir rehavet içinde evliliğinin tadını çıkartıyordu. Bu sırada hamile kaldı.

Elizabeth'in en bağımlı olduğu evlilik buydu; sanki yıllardır aradığı babaya sonunda kavuşmuştu. Elizabeht durumundan şikayetçi değilse de sürekli kavga ediyorlardı. Mike Todd bir defasında gazetecilere ünlü kavgalarını şöyle anlatmıştı: "Bu kadın çevresinde hep kavga edeceği birilerini arıyor. Bugüne dek hep nazik insanlara denk geldiği için hevesi kursağında kalmış. Ama ben yenilir lokma değilim. Ben ona gerçek kavganın nasıl olduğunu öğretiyorum. Açıkçası ikimiz de kavga etmekten hoşlanıyoruz. Ayrıca sonradan barışmanın tadına da doyum olmuyor." O sıralarda Elizabeth'in en yakın arkadaşı Debbie Reynolds tanık olduğu bir kavgayı şöyle dile getiriyor: "Mike, Elizabeth'i kaldırıp yere vurdu. Sonra hırsını alamayıp tutup kafasını yere çarpmaya başladı. Liz çığlıklar atarak kendini kurtarmaya çalışıyordu. Mike, Liz'i saçlarından tutup sürüklemeye başladı. O anda Mike'ın Liz'i öldüreceğinden korkup bütün gücümle Mike'ı durdurmaya çalıştım. İşte o anda ikisinin arasına girmekle ne büyük bir hata yaptığımı anladım.

Richard Burton: "Liz'in dünyanın en güzel kadını olduğu büyük bir saçmalık!"

Elizabeth Taylor: "Mike'ı görünce ona hayran kalmıştım."

Sekiz kez evlenen Elizabeth Taylor erkekleri hep çok sevmiş: "Ne zaman zayıf bir erkekle birlikte olsam, kuvvetli bir erkeğin hayalini kurarım," diyor. Ünlü aktris bugün 8. kocasıyla birlikte...

Onlar aslında sevişiyordu. Benim müdahaleme çok kızdılar. Üçüncü bir kişinin kavganın ne zaman bitip, sevişmeye dönüştüğünü anlaması imkânsızdı."

1958 yılının 21 Mart'ında çift özel uçaklarıyla New York'taki bir törene katılmak üzere hazırlık yapıyordu. Ne var ki Liz soğuk algınlığından yatak döşek yatınca Mike tek başına gitmeye karar verdi. Mike iki pilotu ve bir arkadaşı ile yola çıktı. Tulsa yakınlarında yakıt ikmali için inişe geçtiklerinde yoğun sis nedeniyle uçak rotasından çıkarak yere çakıldı. Uçaktaki dört adam da öldü. Todd 50 yaşında idi ve Elizabeth ile evleneli henüz 414 gün olmuştu.

26 yaşındaki Elizabeth Taylor üç çocuğu ile beklenmedik bir anda dul kalmıştı. Yahudi mezarlığındaki törende Elizabeth ile birlikte tüm Amerika ağladı. Gözyaşları içindeki sanatçının fotoğrafları dünya gazetelerinin ilk sayfasında yayınlandı. Tabutun üzerine kapanan Elizabeth'in rol mü yaptığı, yoksa Eddie Fisher'in ilgisini mi çekmeye uğraştığı bilinmiyor. Ne var ki Debbie Reynold, tüm zamanını Elizabeth'i teselli ederek geçiren kocasınını bu tutumuna bir anlam veremiyordu.

RICHARD BURTON

1962 yılının şubat ayında Roma'da Cleopatra filminin çekimleri başlayalı 6 ay olmuştu. Dedikodu yazarları ve paparazziler istim üzerindeydi. Richard Burton ve Elizabet Taylor arasında "bir şeyler" olacağa benziyordu.

Bu ikisi ilk kez 1953 yılında bir havuz partisinde tanışmışlardı. Elizabeth o yıllarda ikinci kocası Michael Wilding ile evliydi. 26 yaşındaki Richard Burton ise evli, yakışıklı, yetenekli, büyüleyici ses tonuyla bütün kadınların ilgisini çeken sıradışı bir İngiliz aktörü idi. Burton sonradan ilk izlenimlerini şöyle dile getirecekti: "Liz hayatımda gördüğüm en güzel göğüslere sahipti. Bu göğüsler bir imparatorluğu yıkabilecek kadar mükemmeldi. Bence vücudu bir doğaharikası idi."

Beş yıl sonra karşılaştıklarında Burton bu ilk izlenimlerini yalanlayacaktı: "Liz'in dünyanın en güzel kadını olduğu bence tam bir saçmalık. Yalnızca çok güzel gözleri olan sevimli bir kadın. Öte yandan sarkık çenesi, dar göğüs kafesi ve kısa bacakları ile sıradan bir kadından hiçbir farkı yok."

Fakat Burton, Elizabeth'in cinsel çekiciliğini hesaba katmayı unutmuştu. Burton'un yeteneği ve erkeksi cazibesi karşısında büyülenen Elizabeth aktöre kancayı atmıştı bir kez. Burton'un kurtulma şansı hemen hemen sıfırdı.

Cleopatra'nın yönetmeni Joseph Mankiewicz sevişme sahnelerini "kendimi sevişen bir çiftin yatak odasına girmişim gibi hissediyorum" diyecek kadar gerçekçi buluyordu. Zaten ikisinin arasında gelişen bu ilişkiyi ilk farkeden Mankiewicz oldu: "Elizabeth ve Burton Antony ve Cleopatra'yı oynamıyor, sanki yaşıyorlardı."

Elizabet, Burton ile evlenmeye karar vermişti bir kez.

Oysa Burton, karısından ayrılmaya hiç niyetli olmadığını belirtiyordu. Ama bunlar nafile çırpınışlardı. Burton, ilişkilerinin bitmesi gerektiğini bildirdiğinde Elizatebh'in intihara kalkışacağını aklına bile getirmemişti. Öte yandan, Elizabeth'in intihar girişimleri dünya basınının en önemli haberleri arasına girince, Burton sıradan bir İngiliz aktörü olmaktan çıkıp, dünyaca meşhur bir sanatçı haline geldiğini şaşkınlıkla gördü. Bu fırsatı akıllıca kullanması gerektiğini farkeden Burton nikah masasına oturmakta daha fazla direnmedi. ◀

Çeviren: REYHAN OKSAY
The Guardian'dan

İKİ EVLİLİĞİM DE, ÇOK UYUMLUYDU. KARILARIMIN BENİ NİYE TERKETTİĞİNİ, HALA ANLAYABİLMİŞ DEĞİLİM....

BOŞUNA DEĞİLDİR, VARDIR BİR MOKLUK SENDE!..

MÜTHİŞ GÜVEN VERİYORSUN BANA HALE..

AH!.AH!.. BENDE GÜVEN İSTİYORUM AMA, NERDEE

TEK GECELİK İLİŞKİLER, NERDE AKŞAM, ORDA SABAH YAŞAMAK YIPRATTI BENİ. ARTIK EVLEN MELİ!.

PÖH!. BU HAYTALIK, BU SORUMSUZLUK VARKEN KİM EVLE NİR SENİN LE..

BIRAAAK! NE YAPIŞKANMIŞSIN BEEE.. GÖNÜL EĞLENDİ RİYORUM KIZIM SENLE!.. KARIM, ÇOCUKLARIM BENİ BEKLİ YOR!..

GÜVEN, SADAKAT, SORUMLULUK DUYGUSU, GÜÇ, BÜTÜN ARADIĞIM ÖZELLİKLER SENDE VAR RIFKI!. BIRAKMA BENİ..